

Redogörelse till riksdagen 2018/19:RS1

Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 2018

Riksdagsstyrelsen har vid sitt sammanträde den 14 februari 2019 beslutat om Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 2018.

Andreas Norlén (M)
talman (ordförande)

Annelie Karlsson (S)

Karin Enström (M)

Lotta Finstorp (M)

Jessika Roswall (M)

*Mattias Karlsson i
Norrhult (SD)*

Per Ramhorn (SD)

Anders W Jonsson (C)

*Mia Sydow
Mölleby (V)*

Jonas Eriksson (MP)

Föredragande i riksdagsstyrelsen

Ingvar Mattson
riksdagsdirektör

All offentlig makt i Sverige utgår från folket

Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt och förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick.

Riksdagen är folkets främsta företrädare

Riksdagens uppgift är att stifta lagar, besluta om skatt till staten och bestämma hur statens medel ska användas. Riksdagen ska också granska rikets styrelse och förvaltning.

Riksdagen utses genom fria, hemliga och direkta val. Ordinarie val till riksdagen hålls vart fjärde år. Rösträtt vid val till riksdagen har varje svensk medborgare som har fyllt 18 år och som är eller någon gång har varit bosatt i riket.

Riksdagen består av en kammare med 349 ledamöter. Riksdagen väljer inom sig för varje valperiod en talman och tre vice talmän som leder riksdagens arbete. Riksdagen väljer även 15 utskott som bereder ärenden inför beslut i kammaren samt en EU-nämnd för samråd med regeringen i vissa EU-frågor.

Riksdagsförvaltningen är riksdagens förvaltningsmyndighet

Huvuduppgiften för Riksdagsförvaltningen är att biträda vid behandlingen av riksdagens ärenden och tillhandahålla de resurser, det stöd och den service som behövs för kammarens, utskottens och övriga riksdagsorgans verksamhet.

Riksdagsförvaltningen ska skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete genom att

- svara för ett väl fungerande stöd till arbetet i kammare och utskott m.m.
- svara för ett väl fungerande stöd och service till ledamöter och partikanslier
- främja kunskapen om riksdagen och riksdagens arbete
- vårda och bevara riksdagens byggnader och samlingar
- vara en väl fungerande myndighet och arbetsgivare.

Innehållsförteckning

Året som gått	4
Resultatredovisning	6
1 Utgångspunkter	6
1.1 Riksdagsförvaltningens uppdrag	6
1.2 Ledning	6
1.3 Styrning och uppföljning	7
1.4 Personal och organisation	9
2 Sammanfattning – resultat och utveckling 2018.....	11
3 Uppdrag och resultat per uppdragsområde 2018	14
3.1 Kammare och utskott – uppdragsområde A	14
3.2 Ledamöter och partikanslier – uppdragsområde B.....	31
3.3 Kunskap om riksdagen – uppdragsområde C.....	43
3.4 Riksdagens byggnader och samlingar – uppdragsområde D.....	54
3.5 Myndighet och arbetsgivare – uppdragsområde E	58
Finansiell redovisning.....	71
4.1 Resultaträkning.....	71
4.2 Balansräkning.....	72
4.3 Anslagsredovisning	74
4.4 Tilläggsupplysningar och noter	76
4.5 Sammanställning över väsentliga uppgifter.....	91

Året som gått

Ja må den leva! Demokratin uti hundra år. Så heter den utställning som talmannen invigde på Mynttorget den 17 december 2018, exakt hundra år efter det att riksdagen tog det historiska beslutet om allmän och lika rösträtt.

När vi nu gör en mycket kortare återblick – på året som gått – kan jag konstatera att det för Riksdagsförvaltningens del har varit ett år då vi verkligen fått använda vår samlade kompetens och flexibilitet i uppdraget att skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagen och ledamöternas arbete. Riksdagsvalet och den efterföljande regeringsbildningen har satt sin prägel på mycket av förvaltningens verksamhet.

Ett noggrant planeringsarbete lade grunden för att den nya riksdagen skulle kunna börja sitt uppdrag efter valet. De nya ledamöterna fick introduktion om arbetet i kammaren, utskotten och EU-nämnden – men också om allt praktiskt som behövs för att ledamotens vardag ska fungera – it-utrustning, arbetsrum och reseregler, för att nämna några exempel. I den utvärdering som förvaltningen gjort uttrycker ledamöterna uppskattning av den service och det stöd som de har fått. Men som alltid finns det insatser som kan förbättras – ett arbete som förvaltningen redan är igång med.

Den sista vårterminen i valperioden var som vanligt intensiv. Arbetet under hösten påverkades av den parlamentariska situationen efter riksdagsvalet. Budgetpropositionen för 2019 lämnades vid senast möjliga tidpunkt och riksdagen biföll inte övergångsregeringens budgetförslag utan i stället en gemensam reservation av Moderaterna och Kristdemokraterna. Det ställde höga krav på snabbhet och skicklighet i förvaltningens stöd till talmannen, kammaren och utskottsarbetet.

Samtidigt som stödet till den parlamentariska processen var intensivt pågick stora förändringar i riksdagens hus. Resultatet av riksdagsvalet ledde till omflyttningar av partikanslier och ledamöters arbetsrum – parallellt med att förvaltningen förberedde totalrenoveringen av ledamotshuset. Renoveringen är det största byggprojekt som riksdagen genomfört. När det är klart kommer ledamotshuset att ha flexibla, moderna och tillgängliga lokaler.

Riksdagens hus ska vara säkra att vistas och verka i. Säkerhetsarbetet är därför en central uppgift för förvaltningen. Under året har en säkerhetsanalys genomförts och säkerhetsskyddsplaner tagits fram. En instruktion för säkerhetsprövning av anställda har införts. Förvaltningen har också förberett för en ny säkerhetsskyddslag och föreskrifter till lagen. En väsentlig del av säkerhetsarbetet handlar om informationssäkerhet. Under 2018 gjordes en särskild satsning på utbildning för att öka kunskaperna både hos ledamöter, partikanslier och i förvaltningen.

En viktig byggsten i förvaltningens eget utvecklingsarbete är den medarbetarpolicy som fastställdes under året och som alla avdelningar har arbetat med att genomföra.

Förvaltningen har också fortsatt sitt långsiktiga miljöarbete och under året omcertifierat miljöledningssystemet i enlighet med ändrade krav i standarden för ISO.

Avslutningsvis vill jag återknyta till utställningen *Ja må den leva! Demokratien uti hundra år*. Den är en del av det demokratijubileum som riksdagen och förvaltningen har förberett de senaste åren och som nu är invigt. Jubileet ska pågå till januari 2022 och både blicka bakåt och framåt på demokratin. Det ser vi fram emot!

Ingvar Mattson
riksdagsdirektör

Resultatredovisning

1 Utgångspunkter

1.1 Riksdagsförvaltningens uppdrag

Riksdagen är folkets främsta företrädare. Den stiftar lagar, beslutar om skatt till staten och bestämmer hur statens medel ska användas.

Riksdagsförvaltningen är riksdagens förvaltningsmyndighet och har till uppgift att stödja riksdagens arbete. Förvaltningen ska se till att kammaren, utskotten, EU-nämnden, övriga riksdagsorgan och ledamöterna får det stöd och den service de behöver. Riksdagsförvaltningen ska också informera allmänheten om riksdagens arbete och om EU-frågor samt handlägga ärenden som rör riksdagens internationella kontakter. Dessutom ansvarar förvaltningen för att vårda riksdagens byggnader och samlingar samt för myndighets- och förvaltningsuppgifter.

Riksdagsförvaltningens uppdrag är att skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete genom att

- svara för ett väl fungerande stöd till arbetet i kammare och utskott med mera
- svara för ett väl fungerande stöd och service till ledamöter och partikansliier
- främja kunskapen om riksdagen och riksdagens arbete
- vårda och bevara riksdagens byggnader och samlingar
- vara en väl fungerande myndighet och arbetsgivare.

Riksdagsförvaltningens verksamhet regleras i lagar och föreskrifter. De grundläggande bestämmelserna finns i regeringsformen, riksdagsordningen och Riksdagsförvaltningens instruktion¹. Mer detaljerade bestämmelser finns i föreskriften om förvaltningens arbetsordning. I den så kallade BEA-lagen finns ekonomiadministrativa bestämmelser.²

1.2 Ledning

Riksdagsförvaltningen leds av riksdagsstyrelsen. Styrelsen består av riksdagens talman, som är ordförande, och tio riksdagsledamöter. Riksdagsstyrelsen överlägger om planering av riksdagsarbetet och beslutar i ärenden av större vikt som rör förvaltningen. Vid styrelsens sammanträden deltar även de vice talmännen och gruppledarna för de partier som inte är representerade i styrelsen. De har yttranderätt men deltar inte i riksdagsstyrelsens beslut.

Riksdagsdirektören är chef för myndigheten Riksdagsförvaltningen och är föredragande i styrelsen. Under styrelsen leder riksdagsdirektören ledamötsrådet. I det samråder förvaltningen och ledamöter om frågor som är av större

¹ Lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen.

² Lagen (2016:1091) om budget och ekonomiadministration för riksdagens myndigheter.

vikt eller principiell betydelse för ledamöterna, som till exempel deras administrativa stöd, tekniska utrustning och lokaler.

Förvaltningens ledningsgrupp samråder om övergripande frågor som rör förvaltningen. Gruppen består av riksdagsdirektören och avdelningscheferna.

1.3 Styrning och uppföljning

Riksdagsförvaltningens verksamhet ska bedrivas effektivt och enligt gällande rätt. Den ska också vara kostnadseffektiv. Förvaltningen arbetar systematiskt med planering och uppföljning för att säkerställa verksamhetens kvalitet och effektivitet.

Planering och beslut

Riksdagsstyrelsen fattar beslut om en strategisk plan som anger de övergripande prioriteringarna för de närmaste åren och om en årlig verksamhetsplan för förvaltningen.³ I styrelsens uppgifter ingår också att lägga fram förslag till anslag och besluta om anslagsdirektiv.⁴ Planeringsprocessen utgår från de lagar och föreskrifter som gäller för riksdagen och Riksdagsförvaltningen samt de uppgifter och uppdrag som riksdagsstyrelsen beslutar om.

Riksdagsdirektören beslutar om en internbudget som tillsammans med bland annat verksamhetsplanen och anslagsdirektivet är styrande för verksamheten under året.

Verksamheten är indelad i följande fem uppdragsområden som utgår från förvaltningens övergripande uppdrag:

- A Stöd till arbetet i kammare och utskott med mera
- B Stöd och service till ledamöter och partikanslier
- C Kunskap om riksdagen och riksdagens arbete
- D Vård och bevarande av byggnader och samlingar
- E Myndighet och arbetsgivare.

Prioriteringar 2018

Riksdagsstyrelsen fattade i december 2017 beslut om förvaltningens verksamhetsplan. Den innehåller de insatser som förvaltningen planerade för 2018 för att nå de långsiktiga målen i den strategiska planen. I planeringen inför 2018 har följande fyra områden stått i särskilt fokus:

- Förberedelser för riksdagsvalet och en ny riksdag 2018
- Fortsatt satsning på säkerhetsarbetet med kontinuitetshantering, krisberedskap och informationssäkerhet i fokus

³ Riksdagsstyrelsen beslutade om en strategisk plan för 2015–2018 den 25 mars 2015 och reviderade planen den 16 mars 2016. Verksamhetsplanen för 2018 beslutades den 13 december 2017.

⁴ Riksdagsstyrelsen beslutade om anslagsdirektiv för Riksdagsförvaltningen 2018 den 13 december 2017.

- Förberedelser inför riksdagens högtidlighållande av demokratins genomslag i Sverige
- Genomförandet av omflyttningar med anledning av renoveringen av ledamotshuset.

Riksdagsförvaltningen ska i första hand prioritera verksamheten inom uppdragsområdet Stöd till arbetet i kammare och utskott m.m. Därefter ska verksamheten inom uppdragsområdet Stöd och service till ledamöter och partikanslier prioriteras.

Resultatet av förvaltningens arbete redovisas i korthet i avsnitt 2 Sammanfattning – resultat och utveckling 2018.

Uppföljning och kontroll

Parallellt med planeringsarbetet pågår en kontinuerlig uppföljning och kontroll av verksamheten och budgeten. Den förvaltningsinterna uppföljningen resulterar bland annat i tertiärrapporter, en helårsrapport och en årsredovisning. Under 2018 har även den strategiska planen för perioden 2015–2018 följts upp. Resultatet av uppföljningen är en utgångspunkt för den strategiska plan som ska tas fram för 2019–2022.

Riksdagsförvaltningen arbetar också med intern styrning och kontroll utifrån bestämmelserna i BEA-lagen. Intern styrning och kontroll är den årliga process som syftar till att med rimlig säkerhet säkerställa att en myndighet fullgör sitt verksamhetsansvar.

Under 2018 har förvaltningen identifierat ett antal risker som bedömts vara prioriterade med utgångspunkt från att de kan påverka myndighetens möjligheter att genomföra sina uppdrag. De prioriterade riskerna och åtgärderna för att minska dem har regelbundet redovisats för riksdagsstyrelsen.

Som en del i processen för intern styrning och kontroll genomför samtliga budgetansvariga chefer en självvärdering av den interna styrningen och kontrollen i den egna verksamheten. Resultatet av självvärderingarna redovisas för riksdagsstyrelsen inför årsredovisningens undertecknande.

I samband med att årsredovisningen skrivs under intygar myndighetens ledning om den interna styrningen och kontrollen är betryggande och redovisar i förekommande fall eventuella brister.

Revision

Internrevisionen ska stödja Riksdagsförvaltningens ledning genom att självständigt granska, verifiera och bedöma kvaliteten i den interna styrningen och kontrollen. Internrevisionen är fristående från förvaltningens operativa verksamhet och bedrivs av ett företag med expertis inom internrevision.

Varje år beslutar riksdagsstyrelsen om en internrevisionsplan som pekar ut de verksamheter i förvaltningen som internrevisionen ska granska. Internrevisionen rapporterar till riksdagsstyrelsen minst två gånger om året.

Den externa revisionen bedrivs av Riksrevisionen enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Riksrevisionen granskar att Riksdagsförvaltningens årsredovisning är upprättad enligt gällande regelverk, att den ger en rättvisande bild i de finansiella delarna och i resultatredovisningen samt att anslagsmedel och inkomster har använts enligt anslagsdirektiv och övriga beslut för myndigheten.

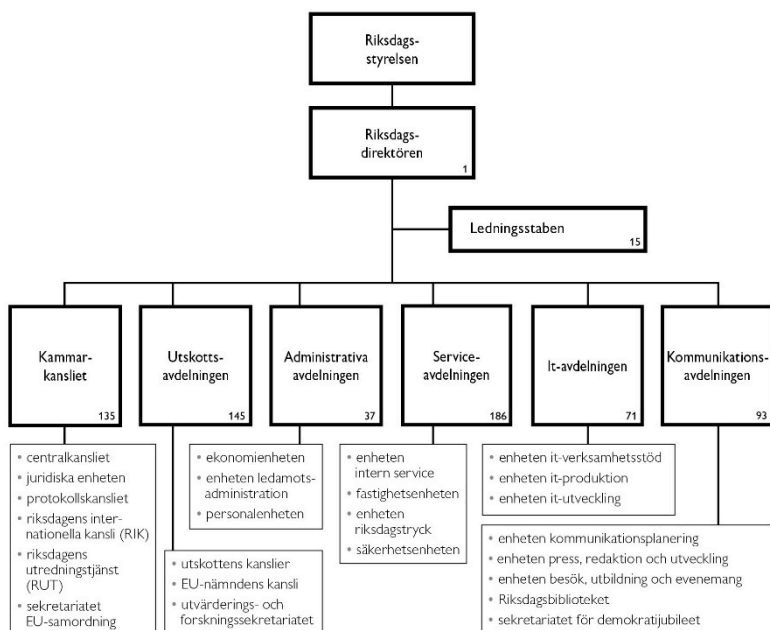
Konstitutionsutskottet behandlar Riksdagsförvaltningens årsredovisning i samband med sin behandling av utgiftsområde 1 Rikets styrelse i budgetpropositionen. I utgiftsområdet ingår bland annat riksdagens förvaltningsanslag. Riksdagsdirektören informerar och svarar på konstitutionsutskottets frågor vid ett utskottssammanträde inom ramen för utskottets beredning.

1.4 Personal och organisation

Riksdagsförvaltningen är en kunskapsintensiv organisation vars främsta tillgång är en kunnig och skicklig personal. Yrkesgrupperna förenas i det gemensamma uppdraget att stödja den parlamentariska processen. Förvaltningens värdegrund slår fast att förvaltningen ska ge ett professionellt stöd i demokratins tjänst och att stödet ska präglas av kvalitet, kompetens och engagemang. Att kontinuerligt utveckla och höja kompetensen på olika områden är en grundläggande förutsättning för att verksamheten ska kunna ge det stöd och den service som ledamöterna och riksdagsarbetet kräver. Aktuella personaluppgifter och statistik redovisas i avsnitt 3.5.

Riksdagsförvaltningens organisation

Per den 31 december 2018

2 Sammanfattning – resultat och utveckling 2018

I detta kapitel redovisas en sammanfattning av resultatet för samtliga uppdragsområden och viktigare utvecklingsinsatser. I kapitel 3 redovisas Riksdagsförvaltningens uppdrag, resultat, kostnader och intäkter för respektive uppdragsområde närmare.

Kammare och utskott – uppdragsområde A

Riksdagsförvaltningen har säkerställt att riksdagen har kunnat fullgöra sina uppgifter enligt bestämmelserna i regeringsformen och riksdagsordningen. Bedömningen baseras i huvudsak på följande uppgifter:

- Arbetet i kammaren har delar av året inte genomförts enligt plan men har kunnat anpassas efter förändrade förutsättningar.
- Riksdagens protokoll har kommit ut i rätt tid.
- Utskotten och EU-nämnden har fått ett väl fungerande stöd.
- Vid inkommande internationella besök har förutsättningarna varit goda för möten av hög kvalitet.

Arbetet för att förbättra it-systemen som stöder den parlamentariska processen har fortsatt. Under året vidareutvecklade förvaltningen bland annat funktionalitet och åtgärdade fel. Riksdagsförvaltningens utvecklingsarbete för krisberedskap och planering för civilt försvar har fortlöpt och förvaltningen har stärkt arbetet med kontinuitetshantering, bland annat genom att identifiera förvaltningens sammantagna tidskritiska uppgifter.

Ledamöter och partikanslier – uppdragsområde B

Riksdagsförvaltningen har säkerställt att ledamöter och partikanslier har fått ett väl fungerande stöd och en god service. Bedömningen baseras i huvudsak på följande uppgifter:

- Ledamöterna är nöjda med förvaltningens stöd och service.
- Faktaunderlag och utredningstjänster fortsätter att levereras i tid och med hög kvalitet.
- Arbetsverktygen digitala mötestjänsten, Intranätet och kammarappen har fungerat stabilt.
- Rätt säkerhetsnivåer har upprätthållits.

Riksdagsförvaltningens arbete för att förbättra stödet och servicen präglades under året av förberedelserna för riksdagsvalet och en ny riksdag. Exempelvis har förvaltningen vidareutvecklat introduktionsprogrammet för nya ledamöter. Utvecklingen av servicecentret har fortsatt, och under 2018 startades ett projekt för att vidareutveckla servicecentret med digitala tjänster på Intranätet. Ett annat område som varit i fokus är säkerhet. Förvaltningen har till exempel utbildat cirka 1 000 personer i informationssäkerhet, tagit fram en ny instruktion

som tydligare reglerar it-säkerhetsområdet och tagit fram förslag till ny lag om säkerhetsskydd i riksdagen.

Kunskap om riksdagen – uppdragsområde C

Riksdagsförvaltningen har säkerställt att allmänheten, medier, vidareinformatorer, skolor och speciella målgrupper har fått möjligheter att få information och kunskap om riksdagens arbete. Bedömningen baseras i huvudsak på följande uppgifter:

- Det har blivit enklare att söka i, följa och bevaka riksdagens arbete och beslut i bland annat digitala kanaler.
- Tv-produktionen kring riksdagens arbete har fungerat väl.
- Intresset för visningar av Riksdagshuset samt studiebesök för gymnasieskolan och besök i Demokrativerkstaden fortsätter att vara stort, och verksamheten håller hög kvalitet.
- Kurser och utbildningsdagar för externa målgrupper har hållit hög kvalitet.

Under 2018 fortsatte förberedelserna för firandet av demokratins genombrott och i slutet av året invigdes det fyra år långa demokratijubileet. Ett omfattande arbete har genomförts för att utveckla kommunikationen via film och sociala medier, och under året lanserades en ny digital rundvandring i Riksdagshuset på riksdagen.se. Webbplatsen för EU-information förbereddes för att ge information om valet till Europaparlamentet 2019.

Riksdagens byggnader och samlingar – uppdragsområde D

Riksdagsförvaltningen har utvecklat sitt arbete med att vårda och bevara riksdagens byggnader och samlingar på ett systematiskt sätt. Bedömningen baseras i huvudsak på följande uppgifter:

- Fastighetsprojekten har i huvudsak bedrivits enligt plan.
- Fastigheter och interiörer förvaltas huvudsakligen enligt upprättade planer.
- Arbetet med att tillgängliggöra äldre riksdagsdokument har bedrivits enligt plan.

Riksdagsförvaltningen genomförde under året ett omfattande arbete med att förbereda för en totalrenovering av ledamotshuset. Lokaler i andra fastigheter har byggts om och anpassats för att kunna flytta arbetsplatser och servicefunktioner från ledamotshuset. Befintliga arbetsplatser har förtätats, och ytterligare kontorslokaler och övernattningsbostäder har hyrts in. Dessutom genomfördes ett stort antal flyttar under året, och förvaltningen förberedde för att tömma ledamotshuset på utrustning och inventarier.

Myndighet och arbetsgivare – uppdragsområde E

Förvaltningen bedömer att den har varit en väl fungerande myndighet och arbetsgivare, även om sjukfrånvaron är något hög. Bedömningen baseras i huvudsak på följande uppgifter:

- Förvaltningen har arbetat aktivt för att nå sina arbetsmiljömål.
- Sjukfrånvaron har minskat något men är fortsatt hög.
- Tillgången till it-stöd är stabil.
- Förvaltningen når sina miljömål.

Riksdagsförvaltningen har fortsatt att skapa förutsättningar för ett långsiktigt och hållbart förbättringsarbete. Under 2018 stod medarbetarskapet särskilt i fokus, och arbetet med att ta fram en medarbetarpolicy slutfördes. Förvaltningens satsning på att stärka chefers och medarbetares förmåga att arbeta planerat och strukturerat med kommunikation har fortsatt, och under året togs en ny kommunikationsstrategi fram. En rad kompetensutvecklingsinsatser genomfördes under året; till exempel deltog samtliga chefer i ett seminarium inom området feedback.

Tabell 1 Intäkter, kostnader och transfereringar, samtliga uppdragsområden (tkr)

	2018	2017	2016
Intäkter	35 591	46 686	45 404
Kostnader	-1 517 019	-1 489 626	-1 997 239
<i>Nettokostnad</i>	<i>-1 481 428</i>	<i>-1 442 940</i>	<i>-1 951 835</i>
Transfereringar	-518 211	-504 766	-500 670
Totalt	-1 999 639	-1 947 706	-2 452 505

De förändrade redovisningsprinciperna för avsättningarna av pensioner och avgångsförmåner inklusive sociala avgifter påverkar fördelningen jämfört med 2017. Bland annat minskar intäkterna då räntepåverkan i avsättningen inte längre redovisas.

De något högre kostnaderna för 2018 jämfört med 2017 beror främst på ökade kostnader i samband med valet samt löner och arvoden. De ökade kostnaderna för transfereringar beror främst på ökat stöd till partigrupperna i samband med valet 2018.

3 Uppdrag och resultat per uppdragsområde 2018

I detta avsnitt redovisas verksamheten inom respektive uppdragsområde och de resultat som har uppnåtts.

3.1 Kammare och utskott – uppdragsområde A

Riksdagsförvaltningens uppdrag inom område A är att svara för ett väl fungerande stöd till arbetet i kammaren och utskotten med mera. Riksdagens uppgift är att stifta lagar, besluta om skatt till staten och bestämma hur statens medel ska användas. Riksdagen ska också kontrollera regeringen. Innan riksdagens kammare fattar beslut måste alla ärenden beredas i ett utskott. Utskotten arbetar också med EU-frågor och följer upp och utvärderar riksdagsbeslut. Till sammans utgör kammaren och utskotten kärnan i riksdagens verksamhet, och förvaltningen ska i alla sammanhang särskilt prioritera detta uppdragsområde.

I uppdraget ingår att stödja kammarens, utskottens, EU-nämndens samt talmannens och de vice talmännens arbete samt riksdagens internationella arbete. Förvaltningens produktion och försäljning av riksdagstryck ingår också i verksamheten.

Resultat och utveckling – sammanfattning

Riksdagsförvaltningen har säkerställt att riksdagen har kunnat fullgöra sina uppgifter enligt bestämmelserna i regeringsformen och riksdagsordningen. Bedömningen baseras i huvudsak på följande uppgifter:

- *Arbetet i kammaren har delar av året inte genomförts enligt plan men har kunnat anpassas efter förändrade förutsättningar.*
Under våren 2018 genomfördes arbetet i kammaren enligt plan. Under hösten präglades arbetet av att Sverige styrdes av en övergångsregering. Omfattande ändringar behövde då göras i sammanträdesplanen för att anpassa kammararbetet efter de förändrade förutsättningarna.
- *Riksdagens protokoll har kommit ut i rätt tid.*
Riksdagens protokoll tillgängliggjordes under 2018 i rätt tid i enlighet med reglerna i riksdagsordningen.
- *Utskotten och EU-nämnden har fått ett väl fungerande stöd.*
Riksdagsförvaltningen har bistått vid utskottens beredning av ärenden samt i övriga åtaganden som ingår i utskottens arbete. Förvaltningen har även bistått EU-nämnden i de samråd som hållits med regeringen. Trots en stor mängd ärenden i utskotten under våren och stark tidspress vid beredningen av budgeten under hösten har riksdagsordningens berednings- och behandlingskrav kunnat uppfyllas.
- *Vid inkommande internationella besök har förutsättningarna varit goda för möten av hög kvalitet.*
Riksdagsledamöterna ska ges möjlighet att i första hand få möta sina motsvarigheter från ett gästande parlament. Vid samtliga inkommande

internationella besök under året träffade riksdagsledamöterna sina utländska motsvarigheter.

Arbetet för att förbättra it-systemen som stöder den parlamentariska processen har fortsatt. Under året vidareutvecklade förvaltningen bland annat funktionalitet och åtgärdade fel. Riksdagsförvaltningens utvecklingsarbete för krisberedskap och planering för civilt försvar har fortlöpt och förvaltningen har stärkt arbetet med kontinuitetsshantering, bland annat genom att identifiera förvaltningens sammantagna tidskritiska uppgifter.

Tabell 2 Intäkter, kostnader och transfereringar inom uppdragsområde A (tkr)

	2018	2017	2016
Intäkter	2 493	3 287	3 989
Kostnader	-210 505	-214 565	-195 892
<i>Nettokostnad</i>	<i>-208 012</i>	<i>-211 278</i>	<i>-191 903</i>
Transfereringar	-16 723	-15 659	-15 535
Totalt	-224 735	-226 937	-207 438

Fördelningen för uppdragsområdet bedöms i huvudsak som jämförbar med föregående år.

Talmannen och de vice talmännen

Talmannen leder riksdagsarbetet och har därmed det yttersta ansvaret för hur riksdagsarbetet planeras och bedrivs. Talmannen leder även kammarens sammanträden och är riksdagens främsta representant.

Talmannen och de tre vice talmännen utgör tillsammans riksdagens talmanspresidium. Presidiet träffas regelbundet för att avhandla frågor som rör ledningen av riksdagens arbete. De vice talmännen kan i talmannens ställe leda riksdagens arbete och kammarens sammanträden. När de inte gör det deltar de vice talmännen i riksdagsarbetet på samma sätt som de andra riksdagsledamöterna. Talmannen har däremot en ersättare i kammaren.

Det är också talmannens uppgift att ta fram ett förslag till ny statsminister och lägga fram förslaget i kammaren om inte statsministern får förnyat förtroende efter ett riksdagsval. Efter att statsministern entledigades av riksdagen den 25 september ankom det således på talmannen att inleda arbetet med att ta fram förslag på ny statsminister.

Arbetet i och kring kammaren

Varje år kommer det in ett stort antal ärenden till riksdagen som ska beredas i utskotten och därefter debatteras och beslutas i kammaren.

Riksdagsförvaltningen registrerar och kontrollerar alla ärenden, inklusive EU-ärenden⁵, och föreslår till vilket utskott ärendena ska hänvisas.

Förvaltningen ansvarar även för det löpande stödet till arbetet i kammaren, bland annat konstitutionell rådgivning, för planeringen av riksdagsarbetet under riksmötet och valperioden samt för granskning av interpellationer, skriftliga frågor, motioner med mera.

En viktig uppgift för Riksdagsförvaltningen är att stödja planeringen av arbetet i kammaren. Utgångspunkten är att beslut ska kunna fattas i rätt tid och i rätt ordning, att det ska finnas utrymme för oförutsedda debatter och att arbetsbelastningen ska vara rimlig. Centralt är att kammarplaneringen ska göra det möjligt för riksdagen att fatta beslut om propositioner med mera som lämnats in och som beretts i utskotten. Kammarplanerna ska också underlätta ledamöternas planering av eget arbete och ge utrymme för ledamöternas aktiviteter utanför riksdagen, till exempel för arbete i valkretsen.

Kammarens sammanträdestillfällen fastställs i sammanträdesplaner som beslutas av talmannen efter överläggning med riksdagsstyrelsen. För att anpassa kammararbetet efter förändrade förutsättningar har en rad kompletterande ändringar i sammanträdesplanen behövt göras. Under våren 2018 gjordes detta i mindre utsträckning, till exempel för att kunna göra plats för aktuella debatter och för att justera antalet tillfällen för interpellationssvar efter hur många interpellationer som hade lämnats in. Den parlamentariska situationen efter riksdagsvalet har däremot medfört stor osäkerhet i planeringen och inneburit många ändringar av sammanträdesplanen. Som framgår av tabellerna nedan har övergångsregeringens begränsade handlingsfrihet påverkat såväl antalet inlämnade dokument till kammarkansliet som antalet plenitimmor.

Under hösten 2018 prövades också två förslag till statsminister. Inför varje prövning ska förslaget bordläggas vid två tillfällen, och processen har inneburit att sammanträdesplanen har behövt ändras i samband med prövningarna.

Arbetet under hösten präglades vidare av att budgetpropositionen för 2019 lämnades vid senast möjliga tidpunkt, den 15 november. Den plan som upprättades för budgetdebatterna innebar att arbetsplenium behövde hållas även under lördagen den 15 december. Planerna för kammarens arbete påverkades ytterligare av att riksdagen inte biföll övergångsregeringens budgetförslag utan i stället en gemensam reservation av Moderaterna och Kristdemokraterna. Detta ledde till att flera av de följande budgetdebatterna sköts en eller flera dagar framåt i tiden, eftersom rambeslutet innebar nya förutsättningar för många av utskotten.

⁵ Förvaltningens EU-samordningsarbete redovisas i efterföljande avsnitt.

Tabell 3 Antal inlämnade dokument till kammarkansliet

	2018	2017	2016
Propositioner	189	170	142
Skrivelser	76	52	52
Framställningar	8	4	8
Redogörelser	21	22	22
Följdmotioner	315	268	228
Motioner från allmänna motionstiden	2 938	3 847	3 409
Händelsemotioner	0	0	1 ⁶
Interpellationer	294	710	719
Skriftliga frågor	1 097	1 807	1 608
Betänkanden*	415	350	319
Utlåtanden* ⁷	15	18	24
Riksrevisionens granskningsrapporter	35	37	32
Totalt	5 403	7 285	6 564

* Posterna avser ärenden som har kommit in och behandlats av kammaren.

Antalet propositioner och skrivelser ökade under 2018 jämfört med föregående år, något som är vanligt under ett valår. Som en följd av det ökade antalet propositioner ökade även antalet följd-motioner. Antalet motioner från den allmänna motionstiden minskade dock jämfört med 2017, något som också är vanligt under ett valår. Övergångsregeringen har meddelat att inga interpellationer eller skriftliga frågor besvaras förrän en ny regering har tillträtt, och dessa dokument är därför betydligt färre än under tidigare år.

Tabell 4 Plenitimmor i kammaren fördelade på typ av sammanträde

	2018	2017	2016
Ärendebehandling	303	317	302,5
Voteringar	12,5	12	11
Interpellationsdebatter	108,5	183	213
Information från regeringen	5	6,5	7
Frågestunder	19,5	36	36
Partiledardebatter, aktuella debatter m.m.	40,5	31	34,5
Övrigt	12	7	5
Totalt	501	592,5	609

Det totala antalet timmar som kammaren sammanträder har minskat jämfört med 2017 och 2016. Minskningen beror främst på att färre antal timmar har använts för interpellationsdebatter eftersom inga interpellationer besvarades under hösten 2018. Under 2018 utgjorde interpellationsdebatterna ungefär 22 procent av kammarens tid, medan motsvarande andel för 2017 var cirka 31 procent.

⁶ Motionen hänvisades inte till något utskott.

⁷ Granskningsutlåtanden och prövningsutlåtanden redovisas här gemensamt. För separat redovisning se tabell 6.

Antalet timmar för frågestunder har också minskat eftersom statsministern och övriga medlemmar i övergångsregeringen inte deltog i några frågestunder under hösten 2018. Antalet timmar för övriga debattformer har ökat främst på grund av den allmänpolitiska debatt som hölls hösten 2018.

Tiden för ärendehantering har minskat i förhållande till föregående år trots att antalet betänkanden har ökat.

Tiden för information från regeringen, som under 2018 endast bestod av åiterrapportering från Europeiska rådets möten, har minskat jämfört med året före. Åiterrapportering från Europeiska rådets möten ägde under 2018 rum vid fem tillfällen, medan åiterrapportering gjordes vid sex tillfällen under 2017 och 2016.

Kammarens sammanträden har teckentolkats vid sex tillfällen under året.

Riksdagsförvaltningen svarar för att det förs fullständiga protokoll vid kammarens sammanträden. Riksdagens protokoll tillgängliggjordes under 2018 i rätt tid i enlighet med reglerna i riksdagsordningen.

EU-samordning

Riksdagsförvaltningen ansvarar för att grundläggande skriftlig information om EU-frågor når ut till utskotten och EU-nämnden. Förvaltningen bidrar även i utvecklingen av riksdagens EU-kompetens genom att anordna seminarier för tjänstemän. Under 2018 genomfördes tre seminarier om enskilda EU-sakfrågor – den fleråriga budgetramen, den parlamentariska EU-kommitténs arbete och riksdagspartiernas representativa roll i EU-frågor. Därtill stod förvaltningen värd för en internationell konferens om att förbättra den interparlamentariska samarbetsplattformen IPEX.

Under året har utbildningsserien Grundläggande EU-kompetens initierats. Utbildningsserien erbjuder en beskrivning av EU-institutionernas roller och uppgifter samt EU:s beslutsprocess och ska vidareutvecklas för att fortsätta ges under nästa år.

Genom riksdagens representant vid EU:s institutioner följer förvaltningen den aktuella EU-politiken på plats i Bryssel. EU-representanten rapporterar till riksdagen om händelseutvecklingen inom olika politikområden. Under 2018 publicerades 13 av EU-representantens rapporter på Intranätet. EU-representanten är också riksdagens länk till EU:s institutioner och till andra nationella parlament med representation vid EU:s institutioner. EU-representanten bistår vid behov även ledamöterna i deras deltagande i interparlamentariska möten inom ramen för EU-samarbetet. Under 2018 deltog ledamöter i 15 sådana möten.

Tabell 5 Riksdagsledamöters deltagande i interparlamentariska EU-konferenser

	2018	2017	2016
Inbjudningar	27	27	30
Antal möten med deltagare från riksdagen	15	21	23
Antal ledamöter totalt	30	53	67
Kostnad (tkr)⁸	535	616	654

Riksdagen ska inom åtta veckor ta ställning till om ett EU-förslag strider mot subsidiaritetsprincipen. Inför sommaren 2018 initierades ett mycket stort antal subsidiaritetsärenden. För att möjliggöra behandling av ärendena inom åtta-veckorsfristen krävdes anpassningar av såväl utskottens som kammarens sammanträdesplan. En allmän erfarenhet är att ett bättre planeringsunderlag från kommissionen skulle underlätta hanteringen i riksdagen, vilket också framfördes till kommissionen. Under 2018 avgjordes 14 subsidiaritetsärenden av kammaren.

Tabell 6 Antal behandlade utlåtanden och inlämnade EU-dokument

	2018	2017	2016
Granskningsutlåtanden*	3	14	11 ⁹
Prövningsutlåtanden*	12 ¹⁰	4 ¹¹	13
EU-dokument varav faktapromemorior	2 730 149	2 618 109	2 624 **
EU-dokument hänvisade för granskning	10	10	11
EU-dokument hänvisade för subsidiaritetsprövning	146	89	99

* Ärenden som efter beredning har inkommit och behandlats av kammaren.

** Uppgifter om faktapromemorior började redovisas 2017.

De EU-dokument som kommer in till riksdagen består i huvudsak av dokument från kommissionen inklusive utkast till lagstiftningsakter samt faktapromemorior, dokument från rådet, återrapporter från rådsmöten och dokument från Europaparlamentet. Faktapromemorior skrivs av ansvarigt departement om kommissionens förslag till viktigare rättsakter liksom meddelanden om viktigare förslag eller strategier. De innehåller uppgifter om förslagets innehåll samt regeringens syn på förslaget eller regeringens preliminära ställningstagande.

Riksdagsförvaltningen fortsatte att utveckla EU-arbetet under året. Riksdagsstyrelsen beslutade den 13 juni om framställning 2017/18:RS8 med förslag till ändringar i riksdagsordningen med anledning av den parlamentariska EU-kommitténs arbete. Samtidigt gav riksdagsstyrelsen ett uppdrag till riksdagsdirektören att analysera, bereda och genomföra åtgärder med anledning

⁸ Avrundat till närmaste tusental. Inkluderar kostnader för ledamöter och medföljande tjänstemän. Uppgiften för 2018 är preliminär på grund av eftersläpning i redovisningen av resor gjorda under hösten.

⁹ Ett av utlåtandena 2016 behandlade två EU-dokument.

¹⁰ Två av utlåtandena 2018 behandlade två EU-dokument.

¹¹ Ett av utlåtandena 2017 behandlade två EU-dokument.

av EU-kommitténs rekommendationer. Rekommendationerna gäller bland annat behov av mer enhetliga arbetsrutiner i utskotten, bättre tillgång till information om riksdagens EU-arbete, EU-utbildning för ledamöter och sekretariatsstöd till riksdagens delegation till den gemensamma parlamentariska kontrollgruppen för Europol. Riksdagsförvaltningen ska redovisa uppdraget till riksdagsstyrelsen senast den 31 januari 2019. En förstudie om utveckling av riksdagens diarium och elektroniska arkiv för EU-ärenden påbörjades under 2018. Förstudien förväntas vara klar i början av 2019.

Stödet till arbetet i utskotten och EU-nämnden

Vart och ett av de 15 utskotten och EU-nämnden biträds av ett kansli. Utskotten bereder inkommande propositioner, skrivelser, motioner med mera. Efter beredningen lämnar utskotten betänkanden med förslag till riksdagsbeslut. Utskotten kan även på eget initiativ lämna förslag till riksdagen. Konstitutionsutskottet granskar därutöver statsrådets tjänsteutövning och handläggningen av regeringsärenden.

Till utskotten remitteras vidare EU-dokument. Vissa innehåller utkast till lagförslag från EU. Om utskottet efter prövningen anser att lagförslaget inte följer subsidiaritetsprincipen lämnar utskottet ett utlåtande till kammaren med förslag om att riksdagen ska lämna ett så kallat motiverat yttrande till EU. Utskottet ska också lämna ett utlåtande till kammaren om minst fem ledamöter i utskottet anser att lagförslaget strider mot subsidiaritetsprincipen och begär att ett utlåtande ska lämnas. Vidare ska alla grön- och vitböcker samt vissa andra EU-dokument granskas av det utskott som berörs. Resultatet av granskningen ska redovisas i ett utlåtande till kammaren.

I utskottens uppgifter ingår också att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut inom utskottens respektive områden.

Regeringen ska underrätta EU-nämnden om frågor som ska beslutas av Europeiska unionens råd. Regeringen ska också rådgöra med nämnden om hur förhandlingar i rådet ska föras inför besluten i rådet. Dessutom ska regeringen rådgöra med nämnden inför möten och beslut i Europeiska rådet.

Utskottskanslierna planerar utskottens verksamhet och stöder utskotten genom att ta fram beredningsunderlag och skriva utskottens ställningstagande till propositioner, motioner, skrivelser med mera i betänkanden, yttranden och utlåtanden. Utskottskanslierna stöder också utskotten i arbetet med EU-frågor samt planerar och medverkar vid utskottets utfrågningar, studiebesök och resor. Tillsammans med utvärderings- och forskningssekretariatet stöder kanslierna även utskotten i arbetet med uppföljning och utvärdering. EU-nämndens kansli planerar nämndens verksamhet och bistår inför och vid nämndens sammanträden. EU-nämndens kansli planerar också och medverkar vid nämndens studieresor, besök och deltagande vid Cosac-möten.

Sammantaget bistår utskottskanslierna vid beredningen av ett stort antal ärenden.

I tabell 7 nedan redovisas antalet ärenden under 2018 uppdelat per utskott och totalt jämfört med tidigare år. Mängden ärenden skiljer sig åt mellan utskotten, vilket beror på respektive utskotts beredningsområde men också på vilka frågor som är politiskt aktuella. Det sammanlagda antalet behandlade propositioner, skrivelser, framställningar och redogörelser uppgick 2018 till 314, vilket var en ökning med cirka 13 procent jämfört med 2017 och med knappt 37 procent jämfört med 2016. Även antalet motioner liksom det totala antalet betänkanden, utlåtanden och yttranden samt EU-dokument har med något undantag ökat kontinuerligt de senaste åren.

Kansliernas arbete under våren påverkades av det stora antalet ärenden som skulle beredas. En ökning av antalet ärenden är vanligt under ett valår. Under hösten präglades kansliernas arbete av att budgetpropositionen för 2019 lämnades vid senaste möjliga tidpunkt, den 15 november. Det innebar att motions-tiden gick ut den 30 november. Budgetpropositionen fick därför beredas under stor tidspress i utskotten. Kanslierna påverkades ytterligare av att riksdagen inte biföll finansutskottets förslag till beslut vad gällde statens budget för 2019 – rambeslutet. I stället biföll riksdagen en gemensam reservation från Moderaterna och Kristdemokraterna. Trots den stora mängden ärenden i utskotten under våren och tidspressen vid beredningen av budgeten under hösten har riksdagsordningens berednings- och behandlingskrav kunnat uppfyllas.

Tabell 7 Utskottens ärendehantering 2018

Utskott	Propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser	Motioner ¹²	EU- dokument ¹³	Betänkanden, utlåtanden, yttranden
Konstitutions- utskottet	36	419	3	55
Finans- utskottet	44	200	28	52
Skatte- utskottet	19	446	15	31
Justitie- utskottet	27	387	21	38
Civilutskottet	31	390	6	39
Utrikes- utskottet	18	290	5	21
Försvars- utskottet	12	117	5	22
Socialförsäk- ringsutskottet	24	203	7	35
Social- utskottet	26	797	1	37
Kultur- utskottet	6	250	3	15
Utbildnings- utskottet	20	500	4	37
Trafik- utskottet	12	276	19	24
Miljö- och jordbruks- utskottet	9	410	15	25
Närings- utskottet	16	306	15	28
Arbetsmarknads- utskottet	10	164	5	18
Sammansatta civil- och kultur- utskottet	1	3	0	1
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet	3	8	0	3

¹² Avser både motioner som har lämnats vid allmänna motionstiden och följdmotioner. Det totala antalet behandlade motioner överensstämmer inte med det antal som har lämnats till kammarkansliet (se tabell 3). Det beror dels på att utskotten kan behandla motioner efter årsskiftet eller skjuta upp behandlingen till ett annat riksmöte (till exempel i väntan på en aviserad proposition), dels på att en motion med fler än ett yrkande kan behandlas i olika utskott.

¹³ Med EU-dokument avses grön- och vitböcker, vissa strategiska dokument och utkast till rättsakter som subsidiaritetsprövats.

Utskott	Propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser	Motioner ¹²	EU- dokument ¹³	Betänkanden, utlåtanden, yttranden
Totalt 2018	314	5 166	152	481
<i>Totalt 2017</i>	<i>277</i>	<i>4 659</i>	<i>105</i>	<i>468</i>
<i>Totalt 2016</i>	<i>230</i>	<i>4 296</i>	<i>110</i>	<i>425</i>

I tabell 8 nedan redovisas utskottens och EU-nämndens sammanträden, seminarier och konferenser, inrikes resor, studiebesök i Sverige samt besök till utskotten. Antalet utskottssammanträden ökade något under 2018 i jämförelse med föregående år och uppgick sammanlagt till 626. Antalet sammanträden i EU-nämnden minskade dock något och uppgick till 43.

Under 2018 planerade och medverkade utskottskanslierna vid 31 offentliga utfrågningar. Seminarier och konferenser hölls vid tolv tillfällen. För att inhämta uppgifter kan utskotten bjuda in olika regerings-, myndighets- eller organisationsföreträdare till sina sammanträden. Organisationer, myndigheter eller regeringsföreträdare besökte utskotten vid sammanlagt 357 tillfällen. Utskotten gör också studiebesök och besöker olika delar av Sverige. Totalt genomfördes 37 studiebesök och 9 inrikes resor.

Tabell 8 Utskottens och EU-nämndens sammanträden, seminarier, resor och besök m.m.¹⁴

	Sammanträden (varav offentliga utfrågningar)	Seminarier och konferenser	Inrikes resor	Studiebesök i Sverige	Övriga besök till utskotten
Konstitutions- utskottet	71 (17)	0	0	3	18
Finans- utskottet	55 (6)	1	0	2	37
Skatte- utskottet	33 (1)	1	0	1	13
Justitie- utskottet	33 (0)	0	0	1	6
Civilutskottet	33 (1)	0	1	3	5
Utrikes- utskottet	41 (0)	5	4	3	39
Försvars- utskottet	42 (1)	0	0	4	38
Socialförsäk- ringsutskottet	41 (0)	0	0	1	23
Social- utskottet	38 (1)	2	0	2	26
Kultur- utskottet	41 (0)	1	1	7	19

¹⁴ År 2017 var första beräkningsåret för uppgifter om seminarier, resor och besök. Därför anges inga jämförelsesiffror från tidigare år.

Utbildningsutskottet	41 (1)	1	0	3	14
Trafikutskottet	32 (2)	1	1	1	19
Miljö- och jordbruksutskottet	37 (0)	0	1	1	29
Näringsutskottet	36 (0)	0	0	2	32
Arbetsmarknadsutskottet	41 (1)	0	1	3	36
Sammansatta civil- och kulturutskottet	4 (0)	0	0	0	0
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet	7 (0)	0	0	0	3
Totalt 2018	626 (31)	12	9	37	357
Totalt 2017	609 (27)	16	10	35	324
Totalt 2016	626	–	–	–	–
EU-nämnden	43	0	0	0	0
Totalt 2018	43	0	0	0	0
Totalt 2017	46	0	0	0	0
Totalt 2016	51	–	–	–	–

För varje riksmöte gör utskottskanslierna en beskrivning av respektive utskotts verksamhet. I verksamhetsberättelserna redovisas utskottens behandling av riksdagsärenden och verksamheten i övrigt.

Utskotten ska följa upp och utvärdera tidigare riksdagsbeslut inom sina respektive ämnesområden och även arbeta med forsknings- och framtidsfrågor. Till stöd för detta arbete finns utvärderings- och forskningssekretariatet. På uppdrag av utskotten tar sekretariatet, i nära samarbete med utskottskanslierna, fram underlag till uppföljningar och utvärderingar samt forskningsöversikter och framtidsanalyser. Utskotten kan också beställa utvärderingar som utförs av externa utredare för utskottens räkning. Utskottens uppföljningar, utvärderingar, forskningsöversikter och öppna utfrågningar publiceras i serien Rapporter från riksdagen (RFR). Under 2018 publicerades sammanlagt 23 rapporter i serien, vilket är 1 rapport mer än 2017 men färre än 2016 då 29 rapporter publicerades. Utvärderings- och forskningssekretariatet ger vidare kanslistöd till Sällskapet Riksdagsledamöter och forskare (Rifo). Med stöd av sekretariatet arrangerade Rifo 19 sammankomster i riksdagen under 2018, vilket är ungefär lika många som 2017 respektive 2016.

I tabell 9 nedan redovisas utskottens arbete med EU-ärenden. Regeringen hade under 2018 överläggningar med utskotten i EU-ärenden vid 92 tillfällen, vilket var färre än 2017, då 140 överläggningar ägde rum, men fler än 2016 då

66 överläggningar genomfördes. Vidare informerade regeringen utskotten om EU-frågor vid 145 tillfällen, vilket är ungefär lika många gånger som föregående år. Antalet subsidiaritetsprövningar har fluktuerat över tid. År 2018 uppgick antalet subsidiaritetsprövningar till 149, vilket var en ökning med drygt 65 procent i jämförelse med året före. Antalet granskningsutlåtanden minskade samtidigt i jämförelse med både 2017 och 2016 och uppgick 2018 till 3.

Tabell 9 Utskottens EU-ärenden

	Överläggningar med regeringen i EU-ärenden	Informationstillfällena med regeringsföreträdare ¹⁵	Subsidiaritetsprövningar (varav prövningar som lett till ett prövningsutlåtande inom parentes)	Granskningsutlåtanden
Konstitutionsutskottet	4	4	3 (1)	0
Finansutskottet	13	27	28 (2)	0
Skatteutskottet	5	6	15 (0)	0
Justitieutskottet	5	6	21 (0)	0
Civilutskottet	5	6	6 (2)	0
Utrikesutskottet	1	19	4 (0)	1
Försvarsutskottet	3	10	5 (0)	0
Socialförsäkringsutskottet	7	10	7 (0)	0
Socialutskottet	4	6	1 (0)	0
Kulturutskottet	5	5	2 (0)	1
Utbildningsutskottet	8	2	4 (0)	0
Trafikutskottet	1	6	18 (3)	1
Miljö- och jordbruksutskottet	13	13	15 (1)	0
Näringsutskottet	7	17	15 (2)	0
Arbetsmarknadsutskottet	11	8	5 (3)	0
Sammansatta civil- och kulturutskottet	0	0	0	0
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet	0	0	0	0
Totalt 2018	92	145	149 (14)	3
Totalt 2017	140	144	90 (5)	14
Totalt 2016	66	–	102 (13)	11

¹⁵ 2017 var första året denna uppgift redovisades. Det finns därför inte med några jämförelsesiffror från tidigare år.

Under varje valperiod beslutar utskotten och EU-nämnden om vilka utrikes resor som ska göras. Utskottskanslierna planerar, deltar vid och följer upp utskottens resor. Information om resorna publiceras på riksdagens webbplats. Under 2018 gjorde utskotten sammanlagt fem utrikes resor. I tabell 10 nedan redovisas utskottens och EU-nämndens internationella resor, besök och konferenser, i de fall utskottskanslierna ansvarat för förberedelserna.

Tabell 10 Utskottens och EU-nämndens internationella resor, besök och konferenser¹⁶

	Utrikes resor	Internationella konferenser	Internationella besök till utskottet
Konstitutionsutskottet	0	6	1
Finansutskottet	0	5	11
Skatteutskottet	0	3	1
Justitieutskottet	0	1	2
Civilutskottet	0	0	0
Utrikesutskottet	3	4	14
Försvarsutskottet	1	3	0
Socialförsäkringsutskottet	0	2	1
Socialutskottet	0	1	6
Kulturutskottet	0	0	1
Utbildningsutskottet	0	1	2
Trafikutskottet	0	2	5
Miljö- och jordbruksutskottet	0	2	1
Näringsutskottet	0	6	5
Arbetsmarknadsutskottet	0	4	2
Sammansatta civil- och kulturutskottet	0	0	0
Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet	0	0	0
EU-nämnden	1	4	0
Totalt 2018	5	44	52
Totalt 2017	28	55	60

Internationell verksamhet

Riksdagen har ett omfattande internationellt besöksutbyte där förvaltningen bistår riksdagens talman, vice talmän och ledamöter vid planering, genomförande och uppföljning av besök och resor. Det gäller också vid deltagande i

¹⁶ År 2017 var första beräkningsåret för dessa uppgifter. Därför anges inga jämförelsesiffror från tidigare år.

internationella parlamentariska församlingar och i samband med ledamöternas uppdrag som valobservatörer i andra länder.

Talmansresor är en viktig del av riksdagens internationella besöksutbyte. Vid en talmansresa består delegationen normalt av talmannen, alternativt en vice talman, två till fyra riksdagsledamöter, i vissa fall även riksdagsdirektören samt tjänstemän från det internationella kansliet. Programmet består av möten med landets talman och parlamentsledamöter, om möjligt stats- och regeringschefen samt företrädare för institutioner och organisationer som är relevanta för den bilaterala parlamentariska dialogen. Programmet läggs i samråd med Sveriges ambassad i landet och med landets parlament. Under 2018 genomfördes 15 utgående talmansresor till 13 länder. Motsvarande resor 2017 var 18 till 21 länder, medan det 2016 genomfördes 24 resor till 23 länder.

Många av de internationella åtagandena för riksdagens ledamöter rymms inom ramen för de interparlamentariska församlingarna. Sammanlagt ingår ett hundratal riksdagsledamöter i riksdagens delegationer till de interparlamentariska församlingarna. Förvaltningen ansvarar för sekretariatsstödet till riksdagens delegationer till Nordiska rådet, Europarådets parlamentariska församling, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europas parlamentariska församling (OSSE), Interparlamentariska unionen och Natos parlamentariska församling (se tabellen nedan). År 2018 beslutade talmannen att för valperioden 2018–2022 även utse delegationer till den parlamentariska Östersjökonferensen och den arktiska parlamentarikerkonferensen, liksom att tills vidare inte längre utse en delegation till den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet. Vidare biträder förvaltningen riksdagsledamöterna i den parlamentariska Barentskonferensen samt vid en rad andra internationella möten och konferenser.

Förvaltningen har också bistått vid ledamöters deltagande i valobservationer. Under 2018 deltog 26 svenska riksdagsledamöter i valobservationer vid totalt åtta val i följande länder: Italien, Ryssland, Montenegro, Turkiet, Bosnien Hercegovina, Georgien, USA och Armenien. Huvuddelen av kostnaderna för deltagandet i valobservationerna har belastat OSSE-delegationens budget.

Tabell 11 De interparlamentariska församlingarnas sessioner och större möten samt medel utbetalda av Riksdagsförvaltningen

Interparlamentarisk församling	Delegation	Antal sessioner och större möten	Kostnader (tkr)	Utbetalt bidrag ¹⁷ (tkr)
Nordiska rådet	20 ord. 20 suppl.	1 session 4 presidie- och utskottsmöten 1 extra presidie- möte	2 814	14 478
Europarådets parlamentariska församling	6 ord. 6 suppl.	4 sessioner	1 295	–
OSSE:s parlamentariska församling	8 ord. 8 suppl.	1 session 1 vintermöte 1 höstmöte	1 262	1 156
Interparlamentariska unionen	5 ord. talman och 2 utskottsle- damöter ¹⁸	1 vårsession 1 höstsession	961	1 070
Den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet	3 ord. 3 suppl.	1 session	136	0
Natos parlamentariska församling	5 ord. 5 suppl.	1 höstsession 1 vårsession Transatlantic Forum	221	–
Cosacsekretariatet ¹⁹				19
Summa 2018			6 689	16 723
Summa 2017			5 971	15 658
Summa 2016			6 132	15 540

¹⁷ Fördelningsnyckeln för bidragsutbetalningarna till Nordiska rådet, OSSE:s parlamentariska församling och Interparlamentariska unionen beräknas med stöd av ländernas bruttonationalinkomst (BNI). För Europarådet och Natos parlamentariska församlingar ges inget bidrag från Riksdagsförvaltningen.

¹⁸ Vid Interparlamentariska unionens vårsession utvidgades den fasta delegationen med två utskottsledamöter. Därutöver leddes riksdagsdelegationen till vårsessionen av talmannen.

¹⁹ Finansiering av Cosacs sekretariat enligt beslut i riksdagsstyrelsen den 23 september 2009, dnr 049-22-2009/10.

Riksdagen har under de senaste åren deltagit regelbundet med delegationer som följt verksamheten vid FN i New York. En ledamot från Centerpartiet och en från Vänsterpartiet deltog vid öppnandet av generalförsamlingen 2018. Under våren 2018 deltog två delegationer med vardera sex riksdagsledamöter. Riksdagsförvaltningen tog i nära samarbete med Sveriges ständiga representation vid FN i New York fram program för delegationerna och gav tjänstemannastöd på plats.

Riksdagsledamöter som är intresserade av närmare parlamentariska kontakter med ett visst land kan bilda en vänskapsförening eller ett nätverk för det landet. I riksdagen finns ett fyrtiotal sådana föreningar. Syftet med dem är att sprida kunskap om länderna genom exempelvis seminarier och föredrag. Föreningarna drivs av ledamöterna, och förvaltningen kan bistå med sekretariatsstöd vid större arrangemang.

Internationella besök i riksdagen

Under 2018 tog riksdagen emot 62 delegationer från 54 länder världen över.²⁰ Besöken av talmän, stats- och regeringschefer, ministrar, parlamentariker och representanter för internationella organisationer är en stor del av den internationella verksamheten. Förvaltningen arbetar med att planera, koordinera, genomföra och följa upp den internationella besöksverksamheten. Kostnaden för inkommande besök varierar beroende dels på hur många besök av statschefer och talmän som hålls per år, dels på hur stora delegationerna är.

Utgångspunkten för all programplanering är att ge bästa möjliga förutsättningar för mötet. Målsättningen är att riksdagsledamöterna ska få möjlighet att i första hand möta sina motsvarigheter från det gästande parlamentet. Under 2018 träffade riksdagens ledamöter vid samtliga inkommande internationella besök sina utländska motsvarigheter.

Tabell 12 Internationella besök i riksdagen

	2018	2017	2016
Antal besök	62	76	72
Antal länder	54	44	47
Antal besökare (ca)	635	907	738
Kostnad inkommande besök (tkr)	283	549	566

Riksdagstrycket

Riksdagstrycket är en viktig förutsättning för den parlamentariska beslutsprocessen. Förvaltningen ska se till att riksdagstrycket produceras och distribueras så att kammarens tidsplan kan hållas. Förutom riksdagstrycket produceras rapporter, utredningar, informationsmaterial och böcker om riksdagen.

²⁰ Uppgifterna avser internationella besök där förvaltningen bistått riksdagens talman och ledamöter.

Tabell 13 Antal originalsidor i riksdagstrycket

	2018	2017	2016
Propositioner	30 000	22 000	17 500
Motioner	10 900	14 600	11 400
Betänkanden	20 100	21 000	19 400
Protokoll	9 500	10 700	10 500
Framställningar och redogörelser	2 600	800	1 400
Totalt	73 100	69 100	60 200

Antalet originaltrycksidor är ett mått på hur stor textmängd som producerats i beslutsprocessens olika dokument. Det är de politiska förslagen som styr variationerna i utfallet år från år.

Utveckling av stödet till kammaren och utskotten m.m.

Riksdagsförvaltningen har fortsatt att utveckla arbetet med kontinuitetshantering, krisberedskap och särskild krisberedskap samt omhändertagit erfarenheterna från övningen med krigsdelegationen (se vidare avsnitt 3.5).

En del av kontinuitetsarbetet rör it-systemen. Bland annat har förvaltningen identifierat vilka it-system som är kritiska för den parlamentariska processen. I uppdraget redovisas vilken information som är nödvändig för att säkerställa att den parlamentariska processen fungerar.

Arbetet med att skapa driftssäkra it-system som stöder den parlamentariska processen fortsätter. Projektet Utveckling av rixsystemen 2.0 startade i januari 2018. Målet med projektet är att skapa tillförlitliga, förvaltningsbara och användarvänliga it-system som stöder den parlamentariska processen. Projektet ska dels utveckla ny funktionalitet, dels förbättra de system som finns i dag. I den första etappen har projektet vidareutvecklat funktionalitet och åtgärdat fel för att underlätta arbetet för bland annat textgranskarna. Arbetet med behovs- och kravanalyser, användargränssnitt samt it-arkitektur är också påbörjat. Under etapp två, som startade i september, fortsätter arbetet med behovs- och kravanalyser parallellt med utvecklingen av området yrkanden och förslagspunkter för beredning och beslut.

Arbetet med att skapa förutsättningar för elektronisk överföring av vissa dokument mellan riksdagen och regeringen har fortsatt.

Sedan 2014 använder samtliga utskott och EU-nämnden den digitala mötestjänsten där kallelser och sammanträdeshandlingar sänds ut till ledamöterna digitalt i pekplattor och datorer. Mötestjänsten skapar en enklare hantering för ledamöterna och snabbare distribution av handlingar. En förstudie om utvecklingsbehoven för den digitala mötestjänsten har genomförts. Som ett resultat av förstudien genomfördes ett projekt benämnt Utvecklad digital mötestjänst. Projektet kom fram till att det inte går att åtgärda de tekniska problemen i mötestjänsten. Förvaltningen överväger olika alternativ för att kunna erbjuda ledamöterna en enkel hantering av elektroniska handlingar inför utskottssammanträden. Under tiden ska vissa fel i nuvarande system åtgärdas.

Under 2018 fortsatte utskottsavdelningen med flera kompetensutvecklingsinsatser för att bland annat öka kunskapen om författningsarbete, resultatstyrning och EU-arbete.

3.2 Ledamöter och partikanslier – uppdragsområde B

Riksdagsförvaltningens uppdrag inom område B är att svara för ett väl fungerande stöd och en god service till ledamöterna och partikanslierna. Stödet ska ge riksdagsledamöterna förutsättningar att utföra sitt förtroendeuppdrag i riksdagen. Förvaltningen ska se till att ledamöterna har tillgång till bland annat utredningstjänster, intranät, bibliotek, arbetsrum och teknisk utrustning. Dessutom hanterar och betalar förvaltningen ut arvoden, resekostnadsersättningar, traktamenten och pensioner med mera. Förvaltningen ska prioritera detta uppdragsområde efter område A men före de övriga områdena.

Resultat och utveckling – sammanfattning

Riksdagsförvaltningen har säkerställt att ledamöter och partikanslier har fått ett väl fungerande stöd och en god service. Bedömningen baseras i huvudsak på följande uppgifter:

- *Ledamöterna är nöjda med förvaltningens stöd och service.*
En enkät till nyvalda ledamöter om Riksdagsförvaltningens stöd och service i samband med riksdagsvalet 2018 visade att de överlag var nöjda med förvaltningens service. Även tidigare undersökningar om förvaltningens stöd har visat på likartat resultat, som till exempel serviceundersökningen med ledamöter från 2015. Trots goda omdömen från ledamöterna finns möjligheter till förbättringar, och förvaltningen arbetar därför kontinuerligt med att utveckla och förbättra stödet och servicen.
- *Faktaunderlag och utredningstjänster fortsätter att levereras i tid och med hög kvalitet.*
Riksdagens utredningstjänst tog emot cirka 1 700 uppdrag under 2018. En övervägande del levererades inom den tid som uppdragsgivaren önskat. Partikanslierna är överlag nöjda med utredningarnas kvalitet även om det framkommit synpunkter på områden som går att utveckla.
- *Arbetsverktygen digitala mötestjänsten, Intranätet och kammarappen har fungerat stabilt.*
Riksdagsförvaltningen har fortsatt att utveckla de digitala arbetsverktygen. Under 2018 lanserades till exempel Riksdagens skrivråd på Intranätet som är ett verktyg för att förenkla användandet av de skrivregler som gäller för riksdagens texter. De digitala arbetsverktygen har fungerat stabilt, även om kammarappen och den digitala mötestjänsten har haft ett fåtal mindre incidenter.

- *Rätt säkerhetsnivåer har upprätthållits.*

För att de säkerhetsåtgärder som vidtas i riksdagen ska vara rätt dimensionerade gör förvaltningen säkerhetsanalyser och andra typer av bedömningar av vad som är skyddsvärt, vad som hotar det skyddsvärda och vilka sårbarheter som finns i skyddet. Under 2018 gjordes specifika analyser och bedömningar av krav på fysiskt skydd inför flytt av verksamheter och renovering av lokaler samt för varje avdelning inom Riksdagsförvaltningen och för förvaltningen i sin helhet.

Riksdagsförvaltningens arbete för att förbättra stödet och servicen präglades under året av förberedelserna för riksdagsvalet och en ny riksdag. Exempelvis har förvaltningen vidareutvecklat introduktionsprogrammet för nya ledamöter. Utvecklingen av servicecentret har fortsatt, och under 2018 startades ett projekt för att vidareutveckla servicecentret med digitala tjänster på Intranätet. Ett annat område som varit i fokus är säkerhet. Förvaltningen har till exempel utbildat cirka 1 000 personer i informationssäkerhet, tagit fram en ny instruktion som tydligare reglerar it-säkerhetsområdet och tagit fram förslag till ny lag om säkerhetsskydd i riksdagen.

Tabell 14 Intäkter, kostnader och transfereringar inom uppdragsområde B (tkr)

	2018	2017	2016
Intäkter	3 010	14 397	13 048
Kostnader	-780 442	-800 963	-1 332 582
<i>Nettokostnad</i>	<i>-777 432</i>	<i>-786 566</i>	<i>-1 319 534</i>
Transfereringar	-498 284	-486 331	-482 029
Totalt	-1 275 716	-1 272 897	-1 801 563

De förändrade redovisningsprinciperna för avsättningarna av pensioner och avgångsförmåner inklusive sociala avgifter påverkar fördelningen inom uppdragsområdet jämfört med 2017. Bland annat minskar intäkterna då räntepåverkan i avsättningen inte längre redovisas. Även kostnaderna minskar då avsättningen inte längre redovisas i resultaträkningen. Samtidigt har kostnaderna för bland annat arvoden, avgångsförmåner och fördelade lönekostnader till uppdragsområdet ökat.

Att transfereringar har ökat beror främst på ökat stöd till partigrupperna i samband med valet 2018.

Administrativt ledamotsstöd

Inom det administrativa ledamotsstödet hanteras riksdagsledamöternas ekonomiska ersättningar, till exempel arvoden, traktamenten, resekostnadsersättningar och avgångsförmåner (inkomstgaranti och ekonomiskt omställnings-

stöd). Ledamotsrådet svarar även för att ge ledamöterna en introduktion i regelverket. Pensioner, det vill säga ålderspension, efterlevandepension och sjukpension, administreras på förvaltningens uppdrag av Statens tjänstepensionsverk (SPV). Verket sköter även utbetalningarna av avgångsförmånerna.

Utbetalningarna av avgångsförmåner varierar under en valperiod. Generellt sett är utbetalningarna som högst året efter ett valår för att sedan sjunka fram till nästa riksdagsval i takt med att utbetalningar av ett- och tvååriga inkomstgarantier och ekonomiskt omställningsstöd upphör. Utbetalningarna under 2018 följde detta mönster och var således högre än under 2016 och 2017 men lägre än under 2015.

Pensionsutbetalningarna ökade med omkring 3 000 000 kronor per år under tiden 2015–2018. Detta ligger i linje med de bedömningar som gjordes när det nuvarande pensionssystemet för riksdagsledamöterna infördes 2010.

Riksdagsledamöternas ekonomiska villkor

Regler om ledamöternas ekonomiska villkor finns i lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter (ersättningslagen) och riksdagsstyrelsens tillämpningsföreskrifter och allmänna råd till lagen. Lagen och tillämpningsföreskriften trädde i kraft den 1 januari 2017. Begreppet ersättning omfattar i den nya lagen inte bara direkt ekonomisk gottgörelse som arvode, resekostnadsersättning, traktamente, pension och avgångsförmåner, utan även andra förmåner av ekonomisk natur, exempelvis tillgång till teknisk utrustning, försäkring, övernattningsbostad och parkering.

Ledamöternas arvode bestäms av Riksdagens arvodesnämnd och uppgår sedan den 1 november 2018 till 66 900 kronor i månaden. Vissa uppdrag, bland annat som vice talman samt ordförande och vice ordförande i utskotten och i EU-nämnden, berättigar till ett tilläggsarvode.

Ledamöterna har rätt till ersättning för sina tjänsteresor, det vill säga resor som görs inom ramen för uppdraget som riksdagsledamot. De beslutar själva om sina tjänsteresor, med undantag för resor till länder utanför EES. Ledamöterna har även rätt till traktamente.

Riksdagsförvaltningen ska utan kostnad tillhandahålla en ledamot som bor mer än 50 kilometer från Riksdagshuset ett övernattningsboende i förvaltningens bostadsbestånd. Alternativt har ledamoten rätt till ersättning för eget boende, så kallad logiersättning. Logiersättningen är begränsad till 8 600 kronor i månaden.

Ledamöterna har vidare enligt ersättningslagen rätt till arbetsrum, barnverksamhet, försäkring, företagshälsovård, parkering och teknisk utrustning.

Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 maj 2014 reviderades regelverket för ledamöternas avgångsförmåner. Reformen innebär att det nu finns två parallella system för avgångsförmåner: dels det tidigare systemet med inkomstgaranti, dels ett nytt system med ekonomiskt omställningsstöd. Avgångsförmånerna är inte avsedda för varaktig försörjning.

Inkomstgarantin gäller för de ledamöter som valts in i riksdagen före valet 2014. Det krävs minst tre års sammanhängande riksdagstjänstgöring för att ledamoten ska ha rätt till inkomstgaranti. Ekonomiskt omställningsstöd omfattar dem som valts in i riksdagen första gången i valet 2014 eller därefter och förutsätter minst ett års sammanhängande tjänstgöring. Systemen skiljer sig åt vad gäller belopp och utbetalningstid. Såväl inkomstgaranti som ekonomiskt omställningsstöd ska samordnas med andra inkomster och kan jämkas, det vill säga sättas ned eller upphöra.

En före detta ledamot som inte uppnått 65 års ålder har rätt till stödåtgärder för omställning till förvärvsarbete. Ledamöter som vid avgången fyllt 65 år har rätt till ålderspension från riksdagen. Pensionen är ett komplement till den allmänna pensionen.

Omställningsstöd för övergång till yrkesverksamhet

Avgångna ledamöter som inte fyllt 65 år har rätt till omställningsstöd för övergång till yrkesverksamhet. Omställningsstödet motsvarar det stöd som erbjuds genom trygghetsavtalen på arbetsmarknaden, bland annat genom Trygghetsrådet och Trygghetsstiftelsen. Tjänsten har upphandlats av Riksdagsförvaltningen. Stödet kan bestå av både rådgivningsinsatser och kompletterande utbildning. Kostnaden för åtgärderna får sammanlagt inte överstiga 50 000 kronor per person. Under 2018 avropade 56 tidigare ledamöter omställningsstöd, vilket kan jämföras med 2 avrop under 2017 och 4 avrop under 2016. Sammanlagt har 86 tidigare ledamöter avropat omställningsstödet sedan det infördes 2014. Åtgärderna har bland annat bestått av kompetenskartläggning, genomgång av det regionala arbetsmarknadsläget, starta-eget-aktiviteter och kompetensutveckling i styrelsearbete, språk, projektledning och ekonomi.

Stöd till partigrupper

Riksdagspartierna får stöd till partigruppernas och ledamöternas arbete i riksdagen genom Riksdagsförvaltningens anslag.²¹ Stödet betalas ut i form av basstöd, stöd till ledamöternas politiska sekreterare, stöd till ledamöternas resor utomlands och stöd till språkutbildning.

Stödet till partigrupperna i riksdagen

Basstödet består dels av ett grundbelopp, dels av ett tilläggsbelopp som är beroende av antalet riksdagsledamöter. Grundbeloppet är 1,7 miljoner kronor per år. En partigrupp som företräder regeringen har rätt till ett grundbelopp. Övriga partigrupper har rätt till två grundbelopp. Tilläggsbeloppet är 57 000 kronor per ledamot och år.

²¹ Enligt lagen (2016:1109) om stöd till partigrupperna för riksdagsledamöternas arbete i riksdagen.

Det finns dessutom ett stöd till politiska sekreterare. Stödet ska bekosta handläggargjälpen åt ledamöterna. De politiska sekreterarna samlar in information, utformar förslag till politiska texter, sköter kontakter med medierna, svarar på e-post och fungerar som rådgivare åt ledamöterna. Partierna beslutar själva hur stödet ska användas. Stödet ska motsvara kostnaderna för en politisk sekreterare per ledamot. Beloppet 61 900 kronor per politisk sekreterare och månad ligger till grund för beräkningen 2018.

Stödet till resor utomlands ges till partigruppen för att till exempel delta i internationella konferenser. Bidraget är 5 000 kronor per år och ledamot för de första 20 riksdagsplatserna och 2 500 kronor för riksdagsplatser utöver dessa. Partigruppen får dessutom 2 500 kronor per år och ledamot för resor inom EES och ett belopp för språkutbildning. För de tre första kvartalen 2018 räknades beloppet för språkutbildning per ledamot och år till 1 000 kronor. Från och med det fjärde kvartalet 2018 och till och med det tredje kvartalet 2020 räknas beloppet till 2 000 kronor per ledamot och år.

Tabell 15 Stödet till partigrupperna (tkr)

Parti	Grundbelopp	Tilläggsbelopp	Stöd till politiska sekreterare	EES-resor ²²	Resebidrag	Språkutbildning ²³	Totalt
S	1 700	6 256	83 937	274	324	135	92 626
M	3 400	4 688	61 652	200	252	97	70 289
SD	3 400	3 040	37 264	121	181	64	44 070
MP	1 700	1 297	18 384	56	104	27	21 568
C	3 400	1 425	18 570	61	110	32	23 598
V	3 400	1 330	17 332	57	107	30	22 256
L	3 400	1 102	14 361	48	96	24	19 031
KD	3 400	1 026	13 370	44	86	23	17 949
Totalt							
2018	23 800	20 164	264 870	861	1 260	432	311 387
2017	23 800	19 893	251 974	866	1 260	347	298 140
2016	23 800	19 893	247 637	870	1 260	–	293 460

Förvaltningens arbete i samband med riksdagsvalet

Ett val innebär att Riksdagsförvaltningens normala arbetsuppgifter ökar markant i omfattning och även ska utföras under en begränsad tid. Dessutom tillkommer uppgifter som utförs endast i samband med ett val. För att underlätta arbetet utsågs vintern 2017 en valsamordning av riksdagsdirektören. Valsam-

²² Stödet för EES-resor gäller från 2017. Resestödet som utbetalades för 2016 avsåg resor inom EU.

²³ Redovisas endast för 2017 och 2018, då stödet till språkutbildning tidigare inte ingått i lagen.

ordningens uppgift var att samordna främst det tvärfunktionella praktiska arbetet, ha överblick över aktiviteterna samt löpande informera ledningen. Till sin hjälp hade valsamordningen i likhet med vid tidigare val en kontaktgrupp bestående av medarbetare från de mest berörda verksamheterna. Kontaktgrupper bildades även för partikanslierna och några av förvaltningens chefer.

En valskola för Riksdagsförvaltningen med interna och externa medverkande genomfördes tidigt i arbetet. Ett stormöte om valförberedelser och ett stormöte om arbetet, processerna och introduktionerna efter valet genomfördes för samtliga medarbetare i maj respektive september 2018. Samtliga arrangemang filmades och gick att se i efterhand på Intranätet och var mycket uppskattade.

Valsamordningen ansvarade för introduktionsprogrammet för nya ledamöter efter valet och arrangerade också flera så kallade kunskapsmingel. Enkät-svaren från nya ledamöter visade att de sammanfattningsvis var nöjda eller mycket nöjda med den service och det stöd som förvaltningen tillhandahållit. Flest förslag till förbättringar fanns om processen för fördelning av övernattingsbostäder.

Denna gång präglades valsamordningsarbetet av att det sammanföll nära i tiden med omflyttningarna med anledning av totalrenoveringen av ledamots-huset. Det innebar att belastningen på vissa verksamheter var mycket hög under en lång tid.

Utredningstjänster

Förvaltningen (riksdagens utredningstjänst) gör utredningar på uppdrag av framför allt ledamöter och partikanslier. Förvaltningen tog under 2018 emot 1 701 uppdrag. Det kan jämföras med 1 993 uppdrag 2017 och 2 185 uppdrag 2016. Valår innebär ofta ett lägre inflöde av uppdrag. Antalet inkomna uppdrag minskade med nästan 300 jämfört med 2017 men ligger i nivå med antalet inkomna uppdrag föregående valår (2014).

Knappt två tredjedelar av uppdragen kommer från partikanslierna. En knapp sjättedel kommer från enskilda ledamöter. Av de nya ledamöter som valdes in i riksdagen 2018 har 22 skickat in uppdrag till utredningstjänsten. Drygt en sjättedel av uppdragen kommer från utländska parlament.

Tabell 16 Fördelningen av inkomna utredningsuppdrag, antal och procent

Uppdragsgivare	2018 Antal	%	2017 Antal	%	2016 Antal	%
Ledamöter	271	16	399	20	430	20
Partikanslier	1 086	64	1 228	62	1 441	66
Utskott ²⁴	3	0	4	0	3	0
Övriga förvaltningen	19	1	19	1	19	1
Utländska parlament ²⁵	310	18	302	15	261	12
Övriga ²⁶	12	1	41	2	31	1
Totalt	1 701	100	1 993	100	2 185	100

Faktaunderlag och utredningstjänster fortsätter att levereras i tid och med god kvalitet. En övervägande del av utredningstjänstens utredningar (80 procent) levererades inom den tid som uppdragsgivaren önskat (jämfört med 79 procent 2017 och 70 procent 2016). I de fall förvaltningen inte kan leverera i tid beror det ibland på att uppdragsgivaren angett en för snäv tidsram sett till uppdragets omfattning. En annan orsak är att förvaltningen inte fått statistiska underlag eller andra underlag i tid från externa leverantörer. Förvaltningen följer upp alla tidsplaner med respektive uppdragsgivare. Kvaliteten på utredningstjänsterna har följts upp genom dialog med samtliga partikanslier. Kanslierna har överlag förklarat sig vara nöjda med utredningarna som man menar håller god kvalitet. I dialogen har det också framkommit synpunkter på områden att utveckla. Ett internt arbete pågår för att säkra kvalitet särskilt under arbetsintensiva perioder, såsom under budgetarbetet.

Rapporter från riksdagens utredningstjänst omfattas av uppdragssekretess. Det betyder att rapporterna blir offentliga endast om uppdragsgivaren hänvisar till utredningen i ett offentligt sammanhang. År 2018 offentliggjordes 148 rapporter tillhörande uppdrag som kommit in från ledamöter och partikanslier under året. Detta är fler än 2017 (126) men något färre än 2016 (152).²⁷

Riksdagsbiblioteket

På uppdrag av riksdagsledamöter, partikanslier och anställda gör förvaltningen informationssökningar och tar fram faktaunderlag. Uppdragen var totalt sett färre än föregående år. Nedgången är till viss del förväntad, då frågorna brukar vara färre vid valår. Jämfört med valåren 2010 (101 registrerade frågor) och 2014 (117 registrerade frågor) registrerades betydligt fler frågor för 2018.

²⁴ Inklusivt EU-nämnden.

²⁵ Nationella parlament, delstatsparlament, Europeiskt centrum för parlamentarisk forskning och dokumentations kansli (CERPD) och Europarådets parlamentariska församling (PACE).

²⁶ Med övriga menas ECPRD Summary Reports, Statsarvodensnämnden, före detta ledamöter med flera.

²⁷ Av de 1 357 uppdrag som inkom från riksdagsledamöter och partikanslier 2018 har 148 slutförda rapporter offentliggjorts. Det förekommer att rapporter offentliggörs ett eller flera år efter att de har levererats. Dock ingår inte rapporter med diarienummer från tidigare år i den redovisade statistiken, även om de offentliggjordes under 2018.

Tabell 17 Antal uppdrag informationssökningar

	2018	2017	2016
Uppdrag	238	275	261

Ledamöterna, partikanslierna och anställda i förvaltningen har tillgång till en nyhets- och mediebevakningstjänst, en nyhetsportal, med möjlighet till individuellt anpassad bevakning. Andelen ledamöter som använder tjänsten är mycket hög; ungefär 75 procent av ledamöterna har aktiverat en bevakningsprofil och använder portalen för sökuppdrag (2017: 80 procent, 2016: 79 procent). Att siffrorna är lägre vid mätningen 2018 än 2017 och 2016 förklaras av att det nyligen har varit val, vilket innebär en omsättning av både ledamöter och anställda på partikanslierna.

Riksdagsbiblioteket har haft i uppdrag att utreda Riksdagsförvaltningens tillhandahållande av nyhetsmedier till ledamöter och anställda. Detta har gjorts mot bakgrund av att det finns ett ökat behov av digital nyhetsförsörjning. Samtidigt har kostnaderna för nyhetsbevakningen ökat kraftigt, vilket kräver prioriteringar. Utgångspunkter för förvaltningens medieförsörjning ska vara att digitala tjänster är prioriterade framför tryckta tidningar och att det i första hand ska erbjudas tillgång till riksdagsmedier och i andra hand övriga medier. I december 2018 presenterades förslaget för ledamötsrådet, som ansåg att det är rätt att prioritera de digitala tjänsterna.

Förvaltningen erbjuder nyanställda på partikanslier och i förvaltningen en kurs i omvärldsbevakning. Kurserna målgruppsanpassades i större utsträckning under andra hälften av 2018. Under 2018 hölls 29 kurstillfällen med totalt 151 deltagare. Det var en minskning jämfört med 2017 (185 deltagare) men en ökning jämfört med 2016 (127 deltagare).

Under 2018 slutförde Riksdagsbiblioteket ett projekt med att införa en ny bibliotekssystemmiljö. Det ska ge biblioteket möjlighet att modernisera sina system, förenkla och effektivisera arbetsprocesser och gränssnitt samt minska antal system för att frigöra tid och få nöjdare användare.

Intranätet

Intranätet ska vara ett effektivt arbetsverktyg för ledamöter, partikanslier, chefer och medarbetare i Riksdagsförvaltningen. Intranätet tillhandahåller tjänster, nyheter och innehåll anpassade för olika målgrupper.

Under våren 2018 lanserades Valingången på Intranätet. Valingången innehöll samlad information till ledamöter, anställda vid partikanslier och medarbetare i Riksdagsförvaltningen inför, under och efter valet. Totalt hade Valingången 7 826 sidvisningar.

Under 2018 lanserades Riksdagens skrivråd på Intranätet. Tjänsten riktar sig till ledamöter, anställda vid partikanslier och medarbetare i Riksdagsförvaltningen. Riksdagens skrivråd är ett verktyg som gör det enkelt att hitta och använda de skrivregler och andra språkliga rekommendationer som gäller för riksdagens texter.

En användarundersökning med syfte att följa upp och utvärdera Intranätet genomfördes under 2018. Användarundersökningen bestod av både enkätfrågor och djupintervjuer. Totalt svarade 169 personer på enkäten, varav 147 var medarbetare i Riksdagsförvaltningen, 11 var anställda vid partikanslier och 11 var ledamöter. Kortare intervjuer genomfördes med 10 ledamöter, och 18 djupintervjuer genomfördes med 12 förvaltningsanställda och 6 anställda vid partikanslier. Användarundersökningen visade att Intranätet på det stora hela fungerar bra och används av alla målgrupper, men att sökfunktionen behöver förbättras.

Besökssiffrorna under året (369 376) är en minskning jämfört med 2017 (395 705) men en ökning jämfört med 2016 (363 000). Det var i huvudsak under hösten som Intranätet hade färre sidvisningar än samma period föregående år.

Intranätet har haft ett snitt på cirka 31 000 besök i månaden, vilket är på ungefär samma nivå som 2017 (33 000 besök) och 2016 (30 000 besök). Intranätet har fungerat stabilt under året.

Säkerhetsarbetet

För att de säkerhetsåtgärder som vidtas i riksdagen ska vara rätt dimensionerade gör förvaltningen säkerhetsanalyser och andra typer av bedömningar av vad som är skyddsvärt, vad som hotar det skyddsvärda och vilka sårbarheter som finns i skyddet. Detta sker såväl på strategisk nivå som på operativ nivå.

Under 2018 gjordes specifika analyser och bedömningar av krav på fysiskt skydd inför flytt av verksamheter och inför renovering av befintliga lokaler. Därutöver genomfördes säkerhetsanalyser och säkerhetsplaner för varje avdelning inom Riksdagsförvaltningen samt en övergripande säkerhetsanalys för förvaltningen som helhet. Ett utkast till säkerhetsplan för Riksdagsförvaltningen har tagits fram. I planen lämnas rekommendationer om säkerhetsskyddsåtgärder. Planen ska utgöra grunden för styrningen av säkerhetsskyddsarbetet i Riksdagsförvaltningen på både kort och längre sikt.

Inom ramen för Riksdagsförvaltningens personsäkerhets- och säkerhetsskyddsarbete i relation till riksdagsledamöter och partikanslier har Riksdagsförvaltningen med stöd av Säkerhetspolisen genomfört kunskapshöjande insatser såväl under valrörelsen som efter valet. Riksdagsförvaltningen har också löpande samverkat med ledamöter, partikanslier och Säkerhetspolisen i personsäkerhetsfrågor.

Riksdagsförvaltningens ambition är att säkerheten i riksdagen ska stärkas med bibehållen öppenhet. Rätt dimensionerade säkerhetsskyddsåtgärder är en förutsättning för att denna öppenhet, i termer av allmänhetens och mediernas rätt till insyn, ska kunna upprätthållas. De beslut som tidigare fattats av talmannen respektive riksdagsdirektören om säkerhetskontroller i riksdagens entréer respektive andra säkerhetsåtgärder har förlängts för hela valperioden. Genomförda mätningar visar att det stora flertalet besökare till riksdagen som

genomgår säkerhetskontroll är fortsatt nöjda med hur dessa genomförs. Antalet farliga och/eller misstänkta föremål som har upptäckts i riksdagen i säkerhetskontrollerna, eller i riksdagens direkta närområde, har minskat något i jämförelse med föregående år, men ligger fortfarande högre än under 2016.

För att utveckla den operativa förmågan att upprätthålla tillträdesskyddet i riksdagen hade förvaltningen under 2018 ett fördjupat samarbete med Säkerhetspolisen och Polismyndigheten och samverkade även med Stockholms brandförsvär. Samverkan syftade bland annat till att förbättra den gemensamma förmågan att hantera olika typer av scenarier. Riksmötets öppnande utgjorde ett tillfälle då förmågan till samverkan testades med ett bedömt gott resultat. Riksdagsförvaltningens säkerhetspersonal har också genomgått extern kompetensutveckling för att öka sin förmåga att förebygga och bemöta olika typer av hot. Vidare har det skett en fortsatt utveckling av nödsituationsåtgärder i riksdagen, bland annat genom att utrymningsövningar och en säkerhetsövning i kammaren har genomförts.

Under året införde förvaltningen en ny instruktion för säkerhetsprövning av anställda i Riksdagsförvaltningen, vilket bland annat medfört en ny rutin för säkerhetssamtal. Som en följd av detta har antalet genomförda samtal mer än fördubblats i jämförelse med föregående år. Som en del av en säkerhetsprövning, eller för att i övrigt skydda mot terrorism i enlighet med 14 § säkerhetskyddslagen (1996:627), kan en registerkontroll göras för de som ska anställas i, eller anlitas av, Riksdagsförvaltningen. Antalet genomförda registerkontroller under 2018 fördubblades nästintill i jämförelse med 2017, och även i jämförelse med 2016 skedde det en kraftig ökning. Detta bedöms bland annat bero på fler nyanställningar, förändringar i tjänster, att nya konsulter och entreprenörer anlitas i fastighetsprojekt samt att fler individer har registerkontrollerats till skydd mot terrorism. Samtidigt minskade antalet nytecknade säkerhetskyddsavtal, det vill säga avtal som träffas mellan Riksdagsförvaltningen och ett företag om en upphandling ska omfattas av säkerhetsskydd, under 2018 i jämförelse med de två föregående åren. Även i detta fall bedöms ett ökat antal registerkontroller till skydd mot terrorism vara en bidragande orsak. Därutöver är många av de avtal som tidigare tecknats fleråriga.

Förvaltningen har också tagit fram ett förslag till ny lag om säkerhetsskydd i riksdagen och dess myndigheter som genom en framställning överlämnats till riksdagen. Ett omfattande arbete med att ta fram föreskrifter till lagen har vidare bedrivits.

Informationssäkerhet

Förvaltningen har slutfört arbetet med att ta fram instruktionen Säker it, som tydligare reglerar it-säkerhetsområdet. Arbetet med att stödja förvaltningens användning av det nya regelverket har inletts.

Informationssäkerhetsarbete kan beskrivas utifrån förmågor. Det handlar om att kunna skydda information samt upptäcka och hantera säkerhetsincidenter. I samband med förändringarna i förvaltningens it-miljö har förvaltningen

genomfört analyser för att identifiera skyddsvärden och tekniska säkerhetsgranskningar för att identifiera sårbarheter. Förvaltningen har därigenom kunnat ta bort ytterligare sårbarheter i it-miljön. Förvaltningen har fortsatt att utveckla förmågan att upptäcka och hantera informationssäkerhetsincidenter.

En viktig del av informationssäkerhetsarbetet är kunskap. Under 2018 gjordes en särskild satsning på utbildning. Totalt deltog cirka 1 000 personer i utbildningsinsatser för ledamöter, partikanslianställda, anställda i förvaltningen och konsulter.

Tabell 18 Informationssäkerhet – analyser och it-säkerhetsincidenter

	2018	2017	2016
Tekniska säkerhetsgranskningar	12	8	4

Tabell 19 Informationssäkerhet – utbildningar 2018

Typ av utbildning	Antal tillfällen	Antal deltagare
Obligatorisk introduktionsutbildning för nyanställda	7	93
Frivillig utbildning till partigrupper	6	260
Introduktionsutbildning för nya ledamöter	6	70
Obligatorisk informationssäkerhetsutbildning för anställda i förvaltningen och konsulter	20	350
Övriga	4	225
Summa	43	998

Servicecenter

Under 2018 fortsatte servicecentret det arbete som inleddes i och med dess invigning i oktober 2016. En stor del av verksamheten under året var kopplad till valet, då servicecentret var en del i valsamordningsprocessen. Som en effekt av valet, omflyttningar av partikanslier och projekt ledamotshuset med mera ökade mängden anmälda fastighetsrelaterade ärenden till Servicecentret jämfört med 2017 (se även avsnitt 3.4 Riksdagens byggnader och samlingar). Antalet it-relaterade ärenden minskade däremot något, 36 376 ärenden 2018 jämfört med 38 433 ärenden 2017.

I samband med valet delades information ut till alla ledamöter om servicecentret i Bankhallen och vad personalen där kan bistå med för service och tjänster. Detta kommer att göras även under 2019. Under 2018 startade förvaltningen ett projekt som ska utveckla ett kommande servicecenter med digitala tjänster på Intranätet.

Under året fortsatte servicecentret att hantera och administrera mottagandet av gåvor och presenter inom ramen för lagen (2016:1117) om registrering och hantering av gåvor mottagna av riksdagsledamöter. I september invigdes en ny presentshop i Bankhallen, och servicecenter tar nu fram ett nytt kassa- och lagerhanteringssystem till stöd för verksamheten. Planen är att detta system ska driftsättas under första kvartalet 2019.

I november 2018 flyttade också servicecenter-it sin verksamhet till Bankhallen. I och med detta har servicecenter nu en samlad verksamhet centralt placerad.

Servicen till ledamöter har fortsatt att utvecklas

Arbetet med att förbättra servicen till ledamöterna har fortsatt. Förvaltningen informerar och samråder löpande med bland annat ledamötsrådet, där varje partigrupp är representerad av en ledamot.

En utgångspunkt för förbättringsarbetet är resultaten av den serviceundersökning som förvaltningen genomförde hösten 2015 för att ta reda på hur ledamöterna ser på förvaltningens service och tjänster. Alla delar som berörs inom förvaltningen har analyserat utfallet, och det pågår ett kontinuerligt arbete med att förbättra servicen till ledamöterna. Förvaltningens enkät till nyvalda ledamöter om förvaltningens service och stöd i samband med valet 2018 ger också vägledning. Enkätsvaren visade att ledamöterna sammanfattningsvis var nöjda eller mycket nöjda med den service och det stöd som förvaltningen tillhandahållit, men det fanns också förslag om förbättringar.

EU-guiden på Intranätet är ett stöd till ledamöternas arbete med EU-frågor. I juni genomfördes en mätning av i vilken utsträckning den används, och en uppföljning ska göras under 2019.

Ett annat exempel är det gemensamma servicecenter för ledamöter, partikanslianställda och anställda i förvaltningen som öppnade i Bankhallen under hösten 2016. Under 2018 fortsatte arbetet med att utveckla och informera om servicecentret (se avsnitt ovan).

Nämnas kan även den presentshop som inrättades i Bankhallen under hösten 2018. I presentshoppen finns ett helt nytt sortiment med artiklar till försäljning.

Under 2018 infördes en möjlighet till självbokningstjänst för resor. Dessutom har reseräkningssystemet Tur & Retur fått ett nytt gränssnitt och ytterligare funktioner för att underlätta för användaren.

Arbetsverktygen Intranätet, kammarappen och digitala mötestjänsten har fungerat stabilt, även om kammarappen och digitala mötestjänsten har haft ett fåtal mindre incidenter.

Ett projekt om en utvecklad digital mötestjänst för ledamöternas utskottsarbete inleddes under året. Projektet ska införa en större ändring för att lösa tekniska och säkerhetsmässiga problem. Ett arbete med att förbättra digitalt mötestöd även för andra möten än utskottssammanträden kommer att inledas våren 2019.

Ny presentshop och bredare utbud av riksdagsgåvor

Förvaltningen har haft i uppdrag att bredda utbudet av riksdagsprodukter och göra det tillgängligt för försäljning till en bredare målgrupp av besökare i riksdagen, exempelvis besökare till talmannen, de vice talmännen och ledamöterna samt deltagare i de allmänna visningar som passerar Bankhallen. Utifrån detta syfte invigdes en presentshop i Bankhallen i september 2018.

Kriterier för det breddade utbudet har varit att varje produkt ska kunna berätta en historia om riksdagen och/eller Sverige, en berättelse om tradition, modernitet och demokrati, samtidigt som produkterna ska hålla hög kvalitet och följa Riksdagsförvaltningens miljöpolicy.

Dessa kriterier låg därför till grund för planering, byggnation och utformning av shoppen, tillsammans med hänsyn till arkitekturens årsringar och de historiska värdena i Riksdagshuset och i Bankhallen.

Förutom försäljning av riksdagsprodukter är syftet med presentshoppen att erbjuda en kommunikationsyta för att kunna öka intresset för riksdagen och för det demokratijubileum som genomförs 2018–2022. I samband med invigningen lanserades ett nytt utbud av riksdagsprodukter för försäljning i shoppen och för presentation på ett nytt, mer lättillgängligt sätt på Intranätet. Vid årets slut fanns det 33 riksdagsprodukter, varav 26 är nya eller omprofilerade samt ytterligare 5 nya produkter inom ramen för demokratijubileet, till försäljning.

Försäljningen av produkter från det nya utbudet var under hösten cirka tre gånger så stor som försäljningen av det tidigare utbudet hösten 2017.

3.3 Kunskap om riksdagen – uppdragsområde C

Riksdagsförvaltningens uppdrag inom område C syftar till att främja insynen i och kunskapen om riksdagens arbete och beslut samt göra information och tjänster användbara och lättillgängliga. I området ingår också att informera om EU. Viktiga målgrupper för den externa kommunikationen är allmänheten, medier, regeringen, myndigheter, landsting, regioner, kommuner, organisationer, näringsliv, skolor, högskolor, universitet och internationella organ.

Resultat och utveckling – sammanfattning

Riksdagsförvaltningen har säkerställt att allmänheten, medier, vidareinformatorer, skolor och andra prioriterade målgrupper har fått möjligheter att få information och kunskap om riksdagens arbete. Bedömningen baseras i huvudsak på följande uppgifter:

- *Det har blivit enklare att söka i, följa och bevaka riksdagens arbete och beslut i bland annat digitala kanaler.*

Riksdagsförvaltningen har genomfört ett antal utvecklingsprojekt för att förbättra riksdagens webbplats och möta behoven i samband med riksdagsvalet. Ny information har tillgängliggjorts via öppna data, och

sökplattformen har förbättrats. Förvaltningen har även påbörjat arbetet för att anpassa webbplatsen till kraven i webbtillgänglighetsdirektivet.

- *Tv-produktionen kring riksdagens arbete har fungerat väl.*
Det totala antalet sändningstimmar från riksdagen har minskat något jämfört med förra året. Inga incidenter eller driftsstopp har hindrat sändningarna under året.

- *Intresset för visningar av Riksdagshuset samt studiebesök för gymnasieskolan och besök i Demokrativerkstaden fortsätter att vara stort, och verksamheten håller hög kvalitet.*

Intresset för att besöka riksdagen är fortsatt högt när det gäller både visningar och besök i Demokrativerkstaden. Utvärderingar visar att cirka 91 procent av de lärare som besökte riksdagen med en gymnasieklass ansåg att besöket var mycket väl eller väl pedagogiskt upplagt, och cirka 89 procent bedömde att elevernas kunskaper i mycket hög eller hög grad hade ökat efter besöket.

- *Kurser och utbildningsdagar för externa målgrupper har hållit hög kvalitet.*

Av de lärare som deltagit i kurser och utbildningsdagar ansåg 92 procent att kurserna som helhet var bra eller mycket bra. En övervägande del av deltagarna i kurser för bibliotekarier ansåg att kursens olika delar var relevanta eller mycket relevanta.

Under 2018 fortsatte förberedelserna för firandet av demokratins genombrott och i slutet av året invigdes det fyra år långa demokratijubileet. Ett omfattande arbete har genomförts för att utveckla kommunikationen via film och sociala medier, och under året lanserades en ny digital rundvandring i Riksdagshuset på riksdagen.se. Webbplatsen för EU-information förbereddes för att ge information om valet till Europaparlamentet 2019.

Tabell 20 Intäkter, kostnader och transfereringar inom uppdragsområde C (tkr)

	2018	2017	2016
Intäkter	149	154	229
Kostnader	-70 988	-52 372	-49 066
<i>Nettokostnad</i>	<i>-70 839</i>	<i>-52 218</i>	<i>-48 837</i>
Transfereringar	-3 198	-2 770	-3 100
Totalt	-74 037	-54 988	-51 937

De högre kostnaderna för 2018 jämfört med 2017 beror främst på kostnader i samband med demokratijubileet.

Riksdagens webbplats, riksdagen.se

Under 2018 hade webbplatsen nästan 15,4 miljoner besök, vilket är en ökning med över 2 miljoner besök jämfört med året före. Ökningen är generell första halvåret för att sedan öka kraftigt i augusti. Andelen besök under senhösten skiljer sig dock från hur det normalt brukar se ut. Efter september, som var en rekordmånad, skedde ingen ökning, och detta antas bero på den långa regeringsbildningen som delvis begränsade riksdagens verksamhet under hösten. Vanligtvis sker en kraftig ökning av antalet besök och användningen av webbplatsen under oktober och november, även ett valår, men 2018 låg andelen besök den här perioden på samma nivåer som 2017 eller till och med lägre.

Den mobila användningen av webbplatsen fortsätter att öka. Användare från sociala medier står för den största delen av ökningen.

Förvaltningen har fördjupat samarbetet mellan olika avdelningar och funktioner genom nya rutiner och arbetsmetoder med syfte att kvalitetssäkra webbplatsens innehåll och tjänster. Arbetet intensifieras under 2019.

Under året genomfördes ett antal utvecklingsprojekt för att ytterligare förbättra webbplatsen men framför allt för att möta kraven och behoven i samband med riksdagsvalet. Exempel på insatser som gjorts är bland annat omfattande tekniska säkerhetsrevisioner, genomlysning av rutiner och organisation och anpassningar av webbplatsen för att kunna visa film bättre. Dessutom har webbplatsen, i och med en ändring i vallagen, tagit över hela informationssvaret för Valprövningsnämnden. Inom ramen för projekt Upplev riksdagen har också en ny digital rundvandring i Riksdagshuset lanserats på riksdagen.se. Upplev riksdagen är en kombination av 360-graders panoramafoton, filmer, animationer och interaktivitet som tar med besökaren på en resa i tid och rum och ska bidra till att fler får chansen att upptäcka en ny och bredare bild av riksdagen och den demokratiska processen.

I inledningen av 2018 infördes en ny lösning för visning av platsannonser, lediga jobb i Riksdagsförvaltningen, och en ny webb-tv-spelare för direktsändningar lanserades. Förvaltningen har även utvecklat en ny webb-tv-spelare för visning av webb-tv från arkivet som tas i bruk i början av 2019.

I ett flertal år har ett projekt bedrivits i samarbete med Kungliga biblioteket i syfte att digitalisera och tillgängliggöra äldre riksdagstryck. Under våren 2018 publicerades över 200 000 dokument från 450 år av riksdagsdokument via riksdagen.se. En uppgradering av webbplatsens sökplattform möjliggjorde bättre förutsättningar att hitta i det omfattande materialet.

I september 2018 trädde det nya webbtillgänglighetsdirektivet i kraft. Med anledning av nya krav på tillgänglighet i direktivet genomförde förvaltningen en genomlysning av riksdagens webbplats när det gäller teknik, innehåll och pedagogik. Aktiviteter listades och prioriterades för åtgärd samt är införda i förvaltningens handlingsplan för tillgänglighet för 2019.

En förstudie genomfördes också under året för att undersöka om Episerver fortsättningsvis ska vara publiceringsverktyg för riksdagens publika webbplatser. Förstudiens slutsatser ligger till grund för planeringen inför framtida digitala utvecklingsinsatser.

Förvaltningen tog under året fram en särskild valingång med samlad information om valet och regeringsbildningen, riksdagen.se/valet2018. På valingången presenterades informationen för att passa behoven hos vidareinformatorer som medier och utbildningsväsendet. Ett quiz togs fram där allmänhet och elever kan testa sina kunskaper om riksdagen. Webbplatsens startsida anpassades i syfte att göra det enklare för användarna att hitta aktuell information.

Extrawebben, en ingång på riksdagen.se som riktade sig till nyvalda riksdagsledamöter med information innan de tillträtt sitt uppdrag, utvecklades enligt plan.

Tabell 21 Antal besök på riksdagens webbplats, riksdagen.se

	2018	2017	2016
Antal besök på riksdagen.se	15 384 848	13 315 548	12 235 024

Riksdagens öppna data

Utvecklingen av riksdagens öppna data, data.riksdagen.se, fortsatte under 2018. Det är öppna data som förser riksdagen.se och delvis också Intranätet med dokument och information om beslutsprocessen. Kammarappen får också all information om kammarens planering och ärenden via öppna data.

Förvaltningen har kompletterat de sedan tidigare tillgängliga omröstningarna i kammaren, från 2001/02 fram till nu, med omröstningar från åren 1993/94–2001/02 där det går att se hur varje enskild ledamot har röstat i olika ärenden. Valprövningsnämndens beslut finns också tillgängliga via öppna data. Riksdagstrycket från tvåkammarriksdagen finns numera också digitalt via riksdagens öppna data.

Sökplattformen som används för öppna data och som är kopplad till riksdagen.se har utvecklats, vilket har förbättrat möjligheten att hitta på riksdagens webbplats.

Under 2018 hade riksdagens öppna data nästan 3,2 miljoner besök, vilket är en ökning med nästan 21 procent jämfört med 2017.

Tabell 22 Antal besök på riksdagens öppna data, data.riksdagen.se

	2018	2017	2016
Antal besök på data.riksdagen.se	3 174 441	2 619 224	2 185 951

Utveckla kommunikationen via film och sociala medier

Under 2018 genomfördes ett omfattande arbete för att lägga en grund för Riksdagsförvaltningens arbete med film och sociala medier. De juridiska och informationssäkerhetsmässiga aspekterna har utretts, och en instruktion för Riksdagsförvaltningens användning av sociala mediekanaler har tagits fram för att ge en tydlighet i vilka förutsättningar som krävs när Riksdagsförvaltningen ska arbeta i kanalerna.

Under våren slutfördes en upphandling av strategiska kommunikationstjänster där en del avsåg ramavtal för film och rörlig grafik. Riksdagsförvaltningen har upprättat rutiner och ramar för filmning i och omkring Riksdagshuset.

Under våren togs ett animerat rörligt manér för Sveriges riksdag fram och den grafiska manualen kompletterades. I manéret ingår både grafik för till exempel talarskyltar men också ett helt animerat illustrationsmanér för pedagogiska filmer.

Inom ramen för projekt Upplev riksdagen etablerade Sveriges riksdag en kanal på Youtube, och en strategi och plan för hur Riksdagsförvaltningen ska arbeta med film togs fram.

Sociala medier

Sveriges riksdag finns i sociala medier på Twitter och Youtube. Riksdagsförvaltningen använder sociala medier för att främja kunskapen om riksdagen, riksdagens arbete och EU.

Via kontot @Sverigesriksdag kan alla följa och ställa frågor om vad som sker i riksdagen. I kanalen Twitter finns målgrupper som medier, ledamöter och partier, påverkare och intresseorganisationer som bevakar och granskar riksdagen. Under valet och regeringsbildningen var Twitter en förstahandskälla av information för till exempel medier. Under 2018 skrev Riksdagsförvaltningen omkring 900 inlägg (tweets). Under året fortsatte kontot, likt tidigare år, att växa. Vid årsslutet hade kontot drygt 24 100 följare. Antalet följare 2017 var 20 000, medan de 2016 var cirka 16 400.

Tabell 23 Antal följare Twitter (ca)

	2018	2017	2016
Antal följare Twitter (ca)	24 100	20 000	16 400

I december 2018 startade Sveriges riksdag en egen kanal på Youtube. Vid årsskiftet hade kontot 191 prenumeranter och totalt cirka 114 600 visningar av de 17 filmerna.

Webbplats för EU-information

Riksdagsförvaltningen har i uppdrag att ge opartisk och allsidig information om EU, det svenska EU-medlemskapet och EU-arbetet i riksdagen. I linje med uppdraget finns webbplatsen Sveriges riksdags EU-information, eu.riksdagen.se.

Webbplatsen lanserades i slutet av september 2017. Webbplatsen ersatte då den tidigare EU-upplysningen.se. År 2018 är således första hela året som eu.riksdagen.se har funnits.

Antalet besök på webbplatsen var knappt 690 000 under 2018, vilket är en minskning med ungefär 25 procent jämfört med året före. Nedgången var förväntad och kan sannolikt förklaras med att den nuvarande webbplatsen har en

annan inriktning än tidigare. Vardagsnära frågor hänvisas numera till rätt myndighet eller annan aktör med informationsansvar för sakfrågan.

Däremot stannar besökarna nu längre på webbplatsen, knappt tre minuter per besök (mot drygt två tidigare) och besöker i genomsnitt knappt tre sidor (mot knappt två tidigare). Besökare som bara besöker en sida har minskat från drygt 70 procent till 64 procent.

Under 2018 genomfördes en användarundersökning av webbplatsen. Testpersonerna uppskattade webbplatsen, bland annat de korta sammanfattningarna av ett område eller ämne som gör det lätt att förstå. Det var också uppskattat att viss information presenteras i bild och grafik. Testresultatet visade också på några förbättringsområden som förvaltningen kommer att arbeta vidare med.

Webbplatsen nominerades till Publishingpriset 2018 i kategorin Informations sajter i offentlig och ideell sektor. Den kom på andra plats med högst betyg av alla bidrag för innehåll och språk.

Under året förbereddes webbplatsen för att ge information om valet till Europaparlamentet 2019. Information om valet och Europaparlamentet kommer att spridas i flera kanaler med webbplatsen Sveriges riksdags EU-information som huvudkanal, inom ramen för uppdraget om EU-information.

Förberedelser har gjorts för att använda sociala medier i arbetet med att sprida kunskap om EU. Nya och uppdaterade filmer om EU har tagits fram och ska spridas i sociala medier.

Tabell 24 Antal besök på Sveriges riksdags EU-information, eu.riksdagen.se²⁸

	2018	2017	2016
Antal besök på eu.riksdagen.se	689 948	918 682	956 692

Trycksaker och digitala produktioner

Riksdagsförvaltningen tillhandahåller både interna och externa trycksaker samt digitaliserade produktioner av informationsmaterial.

Nya produktioner under 2018 var antologin Demokratins framtid där ledande forskare ger sin syn på demokrati och demokratiska processer (se nedan avsnittet Genomförande av demokratijubileum). Ledamotens lathund och den parlamentariska handboken togs fram för alla nya ledamöter. En helt ny betänkandehandbok har tagits fram liksom en introduktionsbok inför Sveriges ordförandeskap i Nordiska rådet samt en handledning till alla lärare för den virtuella produktionen Upplev riksdagen (se avsnittet Riksdagens webbplats, riksdagen.se.). En julfilm med huvudbudskapet att uppmärksamma demokratijubileet togs också fram och spreds via både Intranätet, webbplatsen, Youtube och Twitter. Samma motiv återanvändes i det tryckta julkortet.

²⁸ Besöken 2016 avser eu-upplysningen.se och 2017 både eu-upplysningen.se och eu.riksdagen.se. Besökssiffran för 2018 avser endast eu.riksdagen.se.

Utöver detta uppdaterades efter valet de tryckta broschyrer som beskriver riksdagen och riksdagens arbete och som går att beställa via riksdagens webbplats.

Grafisk profil och visuell identitet

Den grafiska profilen syftar till att riksdagens och förvaltningens kommunikation med omvärlden ska vara tydlig, konsekvent, användbar och förtroendeingivande. Under 2018 slutfördes förändringen av riksdagens logotyp som påbörjades under 2017. Nya arbetskläder med korrekt logotyp har upphandlats och tagits fram, riksdagstrycket har justerats, nya gåvor och profilprodukter har tagits fram och ett nytt illustrationsmanér för film och tryck har tagits fram.

Under 2018 pågick också ett omfattande arbete med att justera riksdagens tv-grafik för att anpassa denna till logotypen men också till en modernare grafisk profil och förändrade krav på tillgänglighet. Tv-grafiken syns i ett flertal kanaler såsom webb-tv på riksdagen.se, intern-tv i Riksdagshuset och i kammarappen. Arbetet är i stort sett klart och kommer att publiceras i början av 2019.

Riksdagsinformation svarar på frågor om riksdagen och EU

Riksdagsförvaltningen har både ett 020-nummer och en särskild e-postadress dit privatpersoner, medier, företag, organisationer med flera kan vända sig med frågor om riksdagen och EU. Trenden över tid är att antalet förfrågningar till riksdagsinformation minskar, särskilt de via telefon. År 2018 är dock ett undantag på grund av riksdagsvalet.

Tabell 25 Antal förfrågningar till riksdagsinformation²⁹

	2018	2017	2016
Telefonförfrågningar 020-349 000	4 437	3 855	5 019
E-postfrågor (inkl. brev)	6 027	6 519	7 452
Inkomna ansökningar om ordinarie pressackreditering	681	501	507
Totalt	11 145	10 875	12 978

Frågorna handlar till 50 procent om riksdagens arbete och beslut samt om riksdagen som institution. 5 procent gäller frågor om EU, och 13 procent av samtliga förfrågningar gäller ansökningar om tillfälliga pressackrediteringar till riksdagens lokaler. Riksdagsinformation handlägger också ansökningar om ordinarie pressackreditering. Under 2018 hanterades 681 ansökningar om ordinarie pressackreditering.

Under september noterades en uppgång av antalet förfrågningar; 741 e-postfrågor och 500 samtal besvarades. Frågorna handlade främst om valet och regeringsbildningen. Många frågor till Valprovsningsnämnden gick via riksdagsinformation.

²⁹ I uppgifterna ingår även förfrågningar till den tidigare tjänsten EU-upplysningen.

Tv-produktion

Tv-produktionen från riksdagens plenisal har under året löpt utan incidenter eller driftsstopp (tv, webb, bandning). Antalet sändningstimmar är något lägre än året före, vilket inte är ovanligt under valår.

I övriga lokaler har ett antal offentliga utskottsutfrågningar samt pressträffar med talmannen i samband med val av statsminister producerats. Utöver dessa kan nämnas bland annat produktion av Riksbankens 350-årsjubileum, Nobelseminarium samt två seminarier om demokratijubileet den 17 december i Andrakammarsalen.

Tabell 26 Sändningstimmar från riksdagen (tv, webb, bandning), antal

	2018	2017	2016
Plenisalen	549	592	735
Förstakammarsalen	43	57	56
Andrakammarsalen	39	56	74
Skandiasalen	59	37	41
Presscenter	16	3	4
Totalt	706	745	910

Riksdagsbibliotekets service för allmänheten

Biblioteket är öppet för allmänheten 37 timmar i veckan cirka 200 dagar per år. Biblioteket har en besöksräknare vid entrén till biblioteket.³⁰ Minskade besökssiffror beror till viss del på att införandet av en ny bibliotekssystemmiljö försenade öppnandet med två veckor efter sommaren.

Varje år ger Riksdagsbiblioteket en kurs i riksdagskunskap för bibliotekari-er. Biblioteket tar emot 25 deltagare under tre dagar och undervisar om riksdagens arbete och hur man söker i dokumenten. Undervisningen genomförs av bibliotekarier, men också av andra medarbetare i förvaltningen samt medverkande ledamöter. Av utvärderingen framgick att en övervägande del av deltagarna tyckte att innehållet i kursen var relevant eller mycket relevant. Resultatet är ungefär på samma nivå som 2017 och 2016 då 96 procent respektive 97 procent tyckte att innehållet var relevant eller mycket relevant.

Utöver kursen för bibliotekarier höll Riksdagsbiblioteket sju lärarledda utbildningstillfällen för externa besökare.

I syfte att identifiera behov och användargrupper när det gäller externa besökare till Riksdagsbiblioteket genomförde Riksdagsförvaltningen en användaranalys under 2018. Analysen presenteras med så kallade personas för att tydligt visualisera användarnas behov av bibliotekets tjänster.

³⁰ Bibliotekets besöksräknare redovisar besök enligt de regler Kungliga biblioteket begär för redovisning av den nationella biblioteksstatistiken. Det innebär att all inpassering räknas.

Tabell 27 Antal fysiska besök i Riksdagsbiblioteket

	2018	2017	2016
Fysiska besök	43 030	44 615	51 752

Tabell 28 Antal förfrågningar till bibliotekets svarsservice

	2018	2017	2016
Telefonförfrågningar	1 049	1 038	1 156
E-postförfrågningar	1 513	1 297	1 200
Totalt	2 562	2 335	2 356

Skolverksamhet och besök i riksdagen

Riksdagens skolverksamhet ska främja kunskapen om riksdagen och dess arbete. Verksamheten omfattar dels studiebesök för studerande på gymnasienivå, dels besök i riksdagens demokrativerkstad för elever i årskurs 7–9.

Skolor kan ansöka om resebidrag till studiebesök på riksdagen för studerande på gymnasienivå när de har bokat ett besök. Under 2018 kom det in 190 ansökningar om resebidrag, vilket är 18 fler än 2017 och 7 fler än 2016. Av dessa beviljades 176, vilket är 13 fler än 2017 och lika många som 2016. Principen för prioritering är att yrkesförberedande och studieförberedande grupper ska få lika stor andel av resebidraget som andelen elever utgör i riket. Inom respektive grupp prioriteras sedan de skolor som har längst resväg.

Det finns fortfarande ett stort intresse bland elever och lärare för att besöka Riksdagshuset. Bokningsgraden för Demokrativerkstaden var 86 procent under 2018 och för studiebesök för studerande på gymnasienivå 94 procent. Totalt besökte drygt 21 889 elever och lärare Riksdagshuset på detta sätt. Bokningsgraden för visning av Riksdagshuset var 93 procent. Utvärderingar visar att cirka 91 procent av de lärare som besökte riksdagen med en gymnasieklass ansåg att besöket var mycket väl eller väl pedagogiskt upplagt (2017: cirka 92 procent), och cirka 89 procent bedömde att elevernas kunskaper i mycket hög eller hög grad hade ökat efter besöket (2017: 94 procent).

Tabell 29 Besök i riksdagen, antal personer

	2018	2017	2016
Ledamotsgrupper och grupper som partikanslierna tar emot	18 142	18 268	17 680
Gruppvisningar ³¹	30 202	29 247	30 335
Extravisningar ³²	1 583	2 133	1 899
Skolvisningar ³³	21 889	22 033	19 734
Totalt	71 816	71 681	69 648

³¹ Avser bokade grupper, allmänhetens visningar samt sommar- och konstvisningar.

³² Besök till talman, ledamöter, utskott och förvaltning som guiderna har genomfört.

³³ Avser bokade gymnasie- och högstadielklasser (studiebesök för studerande på gymnasienivå och Demokrativerkstaden).

Riksdagsförvaltningen har genomfört två tvådagarskurser i riksdagskunskap och två fortbildningsdagar för lärare. Av de lärare som deltog tyckte 92 procent att kurserna som helhet var bra eller mycket bra (94 procent 2017, 90 procent 2016). Vidare angav 87 procent att det är troligt eller mycket troligt att de kommer att ha användning av kursen i sin undervisning (89 procent 2017, 88 procent 2016).

Med anledning av valet genomfördes också ett kunskapshöjande seminarium för intresserade redaktioner och journalister. Seminariet, som hölls i juni, gav en orientering i konstitutionella frågor och mer praktiska frågor om tillträde, medieteknik med mera inför riksdagsvalet 2018.

Intresset för förvaltningens studiematerial var mycket stort inför valet. Totalt skickades cirka 682 000 broschyrer ut till skolor runt om i Sverige. Det är ungefär på samma nivå som valet 2014 då 690 000 broschyrer skickades men en ökning jämfört med 2010 då 572 000 broschyrer skickades ut.

Ungdomens riksdag

I januari 2018 genomförde Riksdagsförvaltningen finaldagen för den tionde omgången av Ungdomens riksdag. Temat denna gång var Demokrati – inflytande, delaktighet och engagemang.

De 115 anmälda klasserna från 59 gymnasieskolor förberedde motioner och debattinlägg under hösten 2017. Till finaldagen i Riksdagshuset kom 349 klassrepresentanter för att diskutera klassernas motioner i utskott, debattera i kammaren och ställa frågor till fem statsråd. Dagen inleddes och avslutades med votering där eleverna fick ta ställning till frågor om ungdomars intresse för politik. Utskottsmötena leddes av riksdagsledamöter och tjänstemän i förvaltningen. Sammanträdet i kammaren leddes av talmannen.

Utvärderingen med de elever som deltog under finaldagen visade att 96 procent ansåg att Ungdomens riksdag var ett bra eller mycket bra projekt och att 96 procent upplevde riksdagen som ett öppet parlament. Vidare uppgav 80 procent av eleverna att de i hög eller i mycket hög grad har utvecklat sina kunskaper om riksdagen. Bland lärarna till deltagande klasser ansåg 100 procent att Ungdomens riksdag var bra eller mycket bra och att uppgifterna i projektet var användbara i undervisningen. Av de ledamöter och tjänstemän som deltog ansåg 97 procent att utskottsmötena fungerade bra eller mycket bra.

Riksdagens evenemang

I maj 2018 gjordes det sista besöket i projektet Talmansbesök i valkretsar, vilket innebar att samtliga 29 valkretsar besökts under valperioden. Talmannens önskemål 2015 var att ersätta en av de två årliga talmansmiddagarna i Stockholm med middagar kombinerade med studiebesök ute i landet och att dessa skulle ha ett tydligt ledamotsperspektiv. Syftet med besöken var att bredda kontaktnät mellan talmän/vice talmän, ledamöter från respektive valkrets samt representanter för samhällslivet i valkretsen. Besöken planeras fortsätta inom ett nytt utvecklat koncept under nuvarande valperiod.

Riksdagsförvaltningen deltog i Almedalsveckan på Gotland i juli och på Bokmässan i Göteborg i september med fokus på demokratijubileet. Syftet med att Riksdagsförvaltningen deltar på externa arenor är att främja dialog och kunskap om riksdagen, öka tillgängligheten till och insynen i riksdagens arbete samt öka kännedomen om demokratins genombrott. I monterna kunde besökarna bland annat samtala med ledamöter och delta i ett quiz med frågor om demokratins utveckling de senaste 100 åren.

I Almedalen kunde besökarna ta del av fyra seminarier. Ett seminarium behandlade jämställdhetsfrågor i riksdagen, och förste vice talmannen modererade två seminarier där några av konstitutionsutskottets ledamöter diskuterade ”Rösträttsreformen 1918 – så blev Sverige en demokrati” samt ”Sociala medier och demokratin – symbios eller parasitförhållande?”. Professor emeritus Sören Holmberg höll ett seminarium om antologin Demokratins framtid som tagits fram till demokratijubileet. Cirka 30 ledamöter och 6 tjänstemän arbetade i monter och informerade om demokratifrågor. Ungefär 750 personer besökte riksdagens monter i Almedalen under de fyra dagar som denna var öppen.

På Bokmässan erbjöds besökarna också att ta del av fyra seminarier. Ett seminarium behandlade regeringsbildningen, och vid ett seminarium presenterade professor emeritus Sören Holmberg antologin Demokratins framtid. I monter på Bokmässan fick besökarna pröva på riksdagens virtuella rundvandring i Riksdagshuset, Upplev riksdagen, samt digitalt uttrycka sina personliga tankar om demokratin. I två seminarier presenterade riksdagsbiblioteket digitaliseringen av riksdagstrycken. Nio ledamöter och elva tjänstemän arbetade i monter och informerade om demokratifrågor. Ungefär 1 700 personer besökte riksdagens monter under de fyra dagar som denna var öppen.

Förutom de årliga evenemangen som till exempel riksmötets öppnande och talmannens vårmiddag invigdes Carl Bildts medaljong i trapphallen i Riksdagshuset västra och Folke Bernadottes byst i De goda gärningarnas rum. Riksdagsförvaltningen samarbetade även med Riksbanken kring firandet av Riksbanken 350 år.

Under 2018 startade projektet Nytt evenemangssystem, vilket syftar till att byta ut det nuvarande evenemangssystemet. Det finns behov av förbättrad användbarhet för såväl evenemangsarrangörer som evenemangsstödjande verksamheter samt möjlighet till utökad användning inom Riksdagsförvaltningen.

Genomförande av demokratijubileum

Från 2018 och fram till och med 2022 ska riksdagen uppmärksamma att det gått 100 år sedan demokratin fick sitt genombrott i Sverige. En parlamentarisk kommitté har beslutat om aktiviteter som ska genomföras under åren.

Under 2018 utvecklade förvaltningen en visuell identitet med grafiskt manér och slogan för jubileet. Syftet är att särskilja demokratifirandet från övrig kommunikation inom riksdagen och skapa igenkänning i extern kommunikation och marknadsföring.

Förvaltningen har också tagit fram en digital plattform, firademokratin.riksdagen.se där allt material och de aktiviteter som rör jubileet samlas.

Demokratin står aldrig stilla, ett skolmagasin riktat till gymnasieelever och folkhögskolestudenter, har tagits fram. Materialet distribuerades från och med höstens terminsstart. Fördjupande texter och lärarhandledning ligger på webbplatsen.

Tre utställningar producerades under året. Utställningen Ja, må den leva! Demokratin uti hundrade år visas i 16 skyltfönster längs Mynttorget och Västerlånggatan och gestaltar scener ur den svenska demokratiseringsprocessen. Utställningen Fira demokratin! visas i Riksdagshuset för besökande grupper. En nationell utställning med samma namn och med ett lokalt perspektiv ska turnera på landets läns museer under jubileumsperioden.

En antologi, Demokratins framtid, har färdigställts och tryckts där ledande forskare ger sin syn på demokrati och demokratiska processer. Två externa redaktörer knöts till projektet.

Förvaltningen har också producerat informationsmaterial om demokratijubileet, demokratins genombrott med vidhängande talepunkter, en film och ett quiz. Materialet är avsett att användas av riksdagsledamöter vid besök i landet.

Den 17 december invigdes demokratijubileet med bland annat flaggceremoni, vernissage och seminarier för ledamöter, personal och inbjudna.

3.4 Riksdagens byggnader och samlingar – uppdragsområde D

Riksdagsförvaltningens uppdrag inom område D är att vårda och bevara riksdagens byggnader och samlingar så att de kan användas i dag och i framtiden. Arbetet omfattar bland annat renovering av byggnader, fastighetsförvaltning, underhåll, interiörer och konst samt lokalvård och digitalisering av äldre riksdagsdokument.

Resultat och utveckling – sammanfattning

Riksdagsförvaltningen har utvecklat sitt arbete med att vårda och bevara riksdagens byggnader och samlingar på ett systematiskt sätt. Bedömningen baseras i huvudsak på följande uppgifter:

- *Fastighetsprojekten har i huvudsak bedrivits enligt plan.*
Projekt för att underhålla, renovera och utveckla riksdagens byggnader har i huvudsak bedrivits enligt plan.
- *Fastigheter och interiörer förvaltas huvudsakligen enligt upprättade planer.*

Riksdagens fastigheter förvaltas i enlighet med etablerade underhållsplaner, och under året vidtog förvaltningen flera åtgärder för att vårda och bevara fastighetsbeståndet. Underhåll och reparationer av interiörer fick delvis stå tillbaka under året på grund av hög arbetsbelastning med anledning av bland annat omflyttar och riksdagsval.

- *Arbetet med att tillgängliggöra äldre riksdagsdokument har bedrivits enligt plan.*

Arbetet med att transkribera handskrivna protokoll från ståndsriksdagen har genomförts enligt plan. Prästeståndets protokoll (1760–1762) är klart för utgivning, och arbetet med att transkribera borgarståndets protokoll för perioden 1756–1766 har påbörjats.

Riksdagsförvaltningen genomförde under året ett omfattande arbete med att förbereda för totalrenoveringen av ledamotshuset. Lokaler i andra fastigheter har byggts om och anpassats för att kunna flytta arbetsplatser och servicefunktioner från ledamotshuset. Befintliga arbetsplatser har förtätats, och ytterligare kontorslokaler och övernattningsbostäder har hyrts in. Dessutom genomfördes ett stort antal flyttar under året, och förvaltningen förberedde för att tömma ledamotshuset på utrustning och inventarier.

Tabell 30 Intäkter, kostnader och transfereringar inom uppdragsområde D (tkr)

	2018	2017	2016
Intäkter	2 037	1 949	1 936
Kostnader	-129 622	-109 768	-118 409
<i>Nettokostnad</i>	<i>-127 585</i>	<i>-107 819</i>	<i>-116 473</i>
Transfereringar	–	–	–
Totalt	-127 585	-107 819	-116 473

De högre kostnaderna jämfört med förra året beror i huvudsak på ett högre utfall för planerat underhåll, främst fönsterrenoveringar samt evakueringskostnader såsom ombyggnation av de tillfälliga friskvårdslokalerna. Hyreskostnader med anledning av evakueringen av ledamotshuset redovisas under uppdragsområde E, där övriga hyreskostnader redovisas.

Framtidens riksdagshus

Riksdagsförvaltningen förvaltar riksbyggnaderna på Helgeandsholmen, ett antal kontorsfastigheter i Gamla stan, fastigheter med övernattningsbostäder och ett antal bostadsrättslägenheter som riksdagens ledamöter disponerar. I förvaltningens fastighetsbestånd ingår även Villa Bonnier som bland annat används för talmannens representation. Riksdagsförvaltningen hyr även lokaler och övernattningsbostäder.

Sedan riksdagen flyttade tillbaka till Helgeandsholmen efter de renoveringar som gjordes i början av 1980-talet har få större ombyggnader gjorts. Det finns behov av att renovera och anpassa byggnaderna till en nutida och framtida riksdag. I arbetet med det strategiska lokalprogrammet togs en översiktlig plan fram för stegvis renovering och utveckling av byggnaderna. Under 2018 påbörjade förvaltningen en uppdatering och utveckling av programmet, som nu går under namnet Framtidens riksdagshus.

Målsättningen med Framtidens riksdagshus är att skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete, att det ska bli lättare att besöka riksdagen, att lokalerna ska bli effektivare, att ta hänsyn till krav på miljö, säkerhet och tillgänglighet samt att sänka kostnaderna. I arbetet ska byggnadernas stora kulturhistoriska värde tas till vara.

Totalrenoveringen av ledamotshuset är ett viktigt steg i Framtidens riksdagshus. Under 2018 slutförde förvaltningen systemhandlingsarbetet, det vill säga arbetet med att ta fram handlingar om hur byggarbetet ska utföras, genomförde upphandling av entreprenör samt arbetade med detaljprojektering och förberedande byggarbeten. Byggstart planeras till april 2019.

Riksdagsförvaltningen har under året också byggt om och anpassat lokaler i andra fastigheter för att kunna flytta arbetsplatser och servicefunktioner från ledamotshuset (servicecenter-it, friskvården, barnverksamheten, Stilla rummet och läkarmottagningen). Därtill har arbetsplatser i befintliga lokaler förtätats och nya kontorslokaler hyrts in till delar av förvaltningens medarbetare. Utgångspunkten har varit att säkra arbetsplatser åt ledamöter och anställda vid partikanslier inom fastigheter med kulvertförbindelse samt att Riksdagsförvaltningens stöd till arbetet i kammaren, utskotten och EU-nämnden inte ska försvåras.

Under året genomfördes sammanlagt 347 flyttar av arbetsplatser inom Riksdagsförvaltningen. Efter valet 2018 flyttades en stor del av arbetsplatserna för ledamöter och partikanslier. Förvaltningen har också förberett för att tömma ledamotshuset på utrustning och inventarier.

Förvaltningen hyrde under året in och möblerade 85 övernattningsbostäder för att kompensera för de bostäder som tidigare fanns i ledamotshuset och för de som under året byggdes om till kontorsarbetsplatser i Cephalus.

Förvaltningen har påbörjat en förstudie om RÖ Riksplan mötescentrum och fördjupat förstudien om kvarteret Cephalus. Förstudierna ska redovisas under 2019.

Förvaltning och underhåll

Riksdagens fastigheter förvaltas enligt underhållsplaner. Under året vidtog förvaltningen ett stort antal åtgärder för att vårda och bevara byggnaderna. På Riksdagshuset östra har arbetet med takrenoveringen avslutats, och de tidigare betongplattorna har ersatts med ett sedumtak. Fasaden och fönstren på södra sidan har renoverats, liksom stenräcket mot slottet. Neptunus sgraffitofasad med fönster har renoverats. Dessutom har alla fönster på bottenplan mot Mynttorget och Västerlånggatan renoverats för att förbereda för demokratijubileets utställning.

Förvaltningen har också byggt om två entréer för att förbättra säkerheten i riksdagens fastigheter, och ombyggnaden av en tredje entré blir klar i början av 2019.

På tre fastigheter har plåttaken målats, och på två fastigheter har samtliga fönster renoverats. På en annan fastighet pågår fasadrenovering och tätskiktsarbeten. Under året totalrenoverades också nio av Riksdagsförvaltningens bostadsrätter.

Fastighetsprojekten har i huvudsak bedrivits enligt plan.

Tabell 31 Redovisning av investeringsplan för Riksdagsförvaltningens fastigheter (tkr)

	Utfall 2018	Investeringsplan 2018	Avvikelse utfall investeringsplan
Vidmakthållande av befintliga investeringar			
Underhåll och renoveringsplan	81 728	69 000	-12 728
Projekt ledamotshuset	44 918	70 000	25 082
Summa utgifter för vidmakthållande	126 646	139 000	12 354
Finansiering			
Övrig kreditram (lån i Riksgäldskontoret)	106 096	139 000	32 904
Anslag (statskapital)	20 550	0	-20 550

Avvikelsen mellan utfall och investeringsplan när det gäller underhåll och renoveringsplan beror främst på att några åtgärder finansierats med statskapital (anslagsfinansierad investering). Utfallet för Projekt ledamotshuset blev för 2018 lägre än vad som var beräknat i investeringsplanen.

Lokaler, interiörer och konst

Förvaltningen ska vårda och bevara riksdagens konstsamling och inredning. Underhåll och reparationer av interiörer har delvis fått stå tillbaka på grund av hög arbetsbelastning under året.

Under året har bland annat kaféet i Riksdagshuset västra byggts om för att rymma fler besökare och skapa en trevligare miljö, en ny presentshop har byggts i Bankhallen, och De goda gärningarnas rum har utvecklats. En mängd textilmattor har bytts ut i riksdagshuset. Därtill har lokaler och interiörer anpassats i partigruppernas lokaler, efter de flyttar som följde på riksdagsvalet.

Ärenden och processer

Under 2018 inkom 5 062 felanmälningar och förfrågningar som rörde fastighetsområden. Av de som gav återkoppling på ärendehantering var 92 procent mycket nöjda, 5 procent nöjda och 2 procent missnöjda. Arbetet med att förbättra återkopplingen och korta svarstiderna till dem som anlitar servicecentret fortsätter under 2019. Det gör även arbetet med att förbättra övriga processer inom uppdragsområdet. Under 2018 uppdaterades bland annat projektmodellen för fastighetsprojekt. Införandet av det it-system som stöder processerna pågår. De första modulerna började användas under året.

Äldre riksdagsdokument

Under 2018 fortsatte arbetet med att transkribera handskrivna protokoll från ståndsriksdagen och genomfördes enligt plan. Prästeståndets protokoll 1760–62 är klart för utgivning under 2019 (två band) och protokollet för 1765–66 är transkriberat. Förvaltningen har börjat transkribera borgarståndets protokoll 1765–66.

Riksdagsförvaltningen digitaliserade under 2013–2017 dokument från 450 år av riksdagsarbete. Riksdagsdokumenten som digitaliserats sträcker sig från Gustav Vasas tid på 1500-talet fram till införandet av enkammarriksdagen 1971. Under 2018 skedde kontroll av materialet och i samarbete med Kungliga biblioteket (KB) har det gjorts tillgängligt och sökbart via webbplatsen riksdagstryck.kb.se. KB har åtagit sig att bevara och förvara filerna.

3.5 Myndighet och arbetsgivare – uppdragsområde E

Riksdagsförvaltningens uppdrag inom område E är att vara en väl fungerande myndighet och arbetsgivare för att på bästa sätt kunna stödja den parlamentariska processen. Till detta område hör bland annat verksamhetsplanering och uppföljning, budgetarbete, kompetensförsörjning, it-stöd och administrativa uppgifter inom ekonomi och förvaltningsjuridik. Dessutom ger Riksdagsförvaltningen stöd till riksdagens myndigheter och nämnder.

Resultat och utveckling – sammanfattning

Förvaltningen bedömer att den har varit en väl fungerande myndighet och arbetsgivare, även om sjukfrånvaron är något hög. Bedömningen baseras i huvudsak på följande uppgifter:

- *Förvaltningen har arbetat aktivt för att nå sina arbetsmiljömål.*
Riksdagsförvaltningen har i enlighet med arbetsmiljömålen arbetat för att öka förutsättningarna för delaktighet. Arbete har bedrivits enligt intentionerna i samverkansavtalet som infördes 2017. En utvärdering av avtalet pågår. Ett annat mål är att öka anställdas möjligheter till ett flexibelt arbetssätt. För att nå målet har förvaltningen tagit till vara erfarenheterna av It-kunskapslyftet och sett till att de fått genomslag i nya insatser och aktiviteter.
- *Sjukfrånvaron har minskat något men är fortsatt hög.*
Den totala sjukfrånvaron i procent av tillgänglig arbetstid var 4,1 procent 2018. Det är en liten minskning jämfört med 2017 men ändå på en högre nivå än under perioden 2013–2016.
- *Tillgången till it-stöd är stabil.*
Tillgången till it-stöd i förvaltningens verksamhet har varit stabil, och antalet incidenter har minskat. Fyra incidenter, som kan betecknas som mycket kritiska, har inträffat. Dessa incidenter kunde inte lösas inom utlovad tid enligt fastställd servicenivå.

- *Förvaltningen når sina miljömål.*

Förvaltningen nådde under 2018 huvuddelen av miljömålen. Exempelvis minskade koldioxidutsläppen från förvaltningens fordon och den totala energianvändningen gick ned. Riksdagsförvaltningen har även börjat klimatkompensera för ledamöters och anställdas flygresor utanför EU. Under 2018 omcertifierades förvaltningens miljöledningssystem enligt ISO 14001:2015.

Riksdagsförvaltningen har fortsatt att skapa förutsättningar för ett långsiktigt och hållbart förbättringsarbete. Under 2018 stod medarbetarskapet särskilt i fokus, och arbetet med att ta fram en medarbetarpolicy slutfördes. Förvaltningens satsning på att stärka chefers och medarbetares förmåga att arbeta planerat och strukturerat med kommunikation har fortsatt, och under året togs en ny kommunikationsstrategi fram. En rad kompetensutvecklingsinsatser genomfördes under året; till exempel deltog samtliga chefer i ett seminarium inom området feedback.

Tabell 32 Intäkter, kostnader och transfereringar inom uppdragsområde E (tkr)

	2018	2017	2016
Intäkter	27 902	26 899	26 202
Kostnader	-325 462	-311 958	-301 290
<i>Nettokostnad</i>	<i>-297 560</i>	<i>-285 059</i>	<i>-275 088</i>
Transfereringar	-6	-6	-6
Totalt	-297 566	-285 065	-275 094

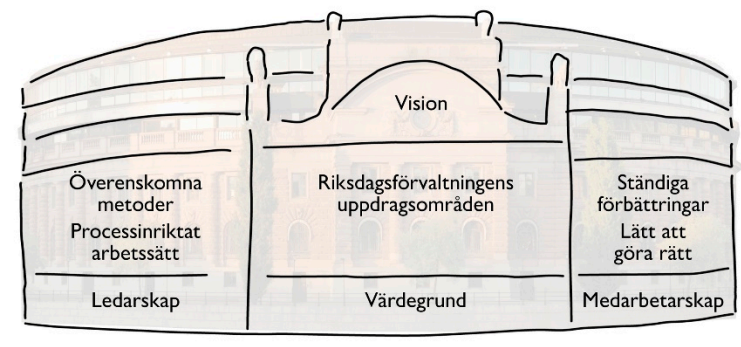
Fördelningen för uppdragsområdet bedöms i huvudsak som jämförbar med föregående år. De högre kostnaderna för 2018 jämfört med 2017 beror framför allt på hyreskostnader i samband med evakueringen av ledamotshuset och fördelade lönekostnader till uppdragsområdet.

Fortsatt utvecklingsarbete i förvaltningen – i enlighet med Riksdagsförvaltningens hus

Riksdagsförvaltningens hus (nedan) består av ett antal byggstenar. Byggstenarna är gemensamma utgångspunkter för allt arbete i förvaltningen. Under 2018 stod den sista byggstenen Medarbetarskap i fokus. Arbetet med att ta fram en medarbetarpolicy inleddes under 2017 och avslutades med att riksdagsdirektören i mars 2018 beslutade om en medarbetarpolicy för Riksdagsförvaltningen. Därefter har genomförandet av medarbetarpolicyn fortsatt dels genom diskussioner på samtliga enheter utifrån det stödmaterial som tagits fram, dels genom inspirationsföreläsningar som samtliga medarbetare bjudits in till.

Även arbetet med att förbättra processer i enlighet med andra byggstenar i huset har fortsatt. Till exempel bedrivs förvaltningens kontinuitetshanterings-

arbete med stöd av en tvärfunktionell arbetsgrupp. Vidare har tidigare erfarenheter från tvärfunktionella processer där "husets" principer har tillämpats för att ta fram bra arbetssätt sammanställts. Sammanställningen omfattar bland annat erfarenheter från den särskilda satsning som har gjorts för att förbättra samverkan över enhets- och avdelningsgränserna när det gäller incidenthantering och interna flyttar.

Systemförvaltning

Instruktionen för systemförvaltning har uppdaterats, och en ny mall för systemförvaltningsplaner har tagits fram. Till stöd för arbetet har också en ny sida om systemförvaltning publicerats på Intranätet. I den nya instruktionen har förvaltningen tagit höjd för den nya instruktionen för säker it samt de nya kraven i dataskyddsförordningen. De systemförvaltningsorganisationer som redan finns för flera system ska uppdatera sina planer enligt de nya kraven. Arbetet med att etablera systemförvaltning för övriga system har påbörjats.

Klarspråk i förvaltningen

Språklagen slår fast att myndigheternas språk ska vara vårdat, enkelt och begripligt. Riksdagsförvaltningen arbetar systematiskt med klarspråk med en flerårig handlingsplan som grund. Handlingsplanen uppdaterades i mars 2018 och gäller i sin nuvarande version till och med 2022.

Tyngdpunkten i handlingsplanen ligger på att stärka skribenternas förmåga att använda klarspråk. Insatserna pågår löpande och riktas i första hand till de delar av förvaltningen där behovet av stöd är som störst. Ett konkret exempel är den klarspråkssatsning som inleddes på it-avdelningen i slutet av året. Den kommer att pågå under hela 2019 och innefattar bland annat utbildning och handledning, både individuellt och i grupp. I satsningen ingår också att utveckla medarbetarnas samarbete kring de texter de skriver. Målet är tydligare, enklare och mer mottagaranpassad kommunikation dels internt på avdelningen, dels gentemot övriga delar av förvaltningen.

Under 2018 deltog 28 medarbetare i förvaltningens grundkurs i klarspråk. Det är nu sammanlagt 539 personer som har gått kursen sedan den startade 2013.

It-stödet till ledamöter och anställda

Förvaltningen ska tillhandahålla den support och de redskap som ledamöter och anställda behöver när det gäller teknik, utrustning och programvaror.

Tillgången till it-stöd i förvaltningens verksamhet har varit stabil under året. Antalet incidenter har minskat jämfört med tidigare år.

Antalet mycket kritiska incidenter har varit fyra, lika många som året före. Ingen av de fyra incidenterna löstes inom utlovad tid. Enligt fastställd service-nivå ska ett prio 1-ärende påbörjas inom tio minuter och vara åtgärdat inom en timme.

Tabell 33 Antal mycket kritiska it-incidenter

	2018	2017	2016
Prio 1-incidenter, mycket kritiska incidenter	4	4	2
Varav lösta i tid	0	2	0

Arbetet med att förnya Riksdagsförvaltningens tekniska miljö bedrivs löpande för att klara morgondagens krav.

Uppgraderingen av pc-klienterna till Windows 10 och Office 2016 har slutförts.

Kontinuitetshantering, krisberedskap och planering för civilt försvar

Under 2018 genomförde samtliga avdelningar i förvaltningen workshoppar i kontinuitetshantering med målet att identifiera sina tidskritiska uppgifter och eventuella behov av att upprätta kontinuitetsplaner. Utifrån detta har arbete påbörjats för att sammanställa Riksdagsförvaltningens sammantagna kritiska uppgifter.

Inom området incident- och krisberedskap har Riksdagsförvaltningen fastställt och genomfört nya instruktioner för incidenthantering respektive för funktionen tjänsteman i beredskap (TiB). Avsikten har varit att bland annat tydliggöra processer och ansvarsförhållanden. TiB-funktionen har kompletterats med ytterligare beredskapsfunktioner, vilket bedöms ha bidragit till ett förbättrat personellt och kompetensmässigt stöd till TiB. TiB har även fått ett förbättrat tekniskt stöd. Rekrytering av nya personer till funktionen har påbörjats i syfte att säkerställa antalet personer som ingår i gruppen samt ytterligare vidga kompetensen inom TiB-kretsen. Därutöver har det genomförts löpande kunskaphöjande insatser till TiB. En fördjupad förstudie som syftar till byggandet av en ny larmcentral samt nya krisledningsutrymmen har påbörjats.

Inom ramen för den så kallade särskilda krisberedskapen har samverkan skett enligt plan med bland annat Regeringskansliet. Under 2018 inträffade det inte någon händelse som aktiverade förvaltningens krisledningsorganisation.

Däremot genomfördes en krishanteringsövning för en begränsad målgrupp i förvaltningen i syfte att stärka förmågan till krishantering samt att identifiera förbättringsområden för det fortsatta utvecklingsarbetet inom krisberedskapen. Det har även påbörjats en revidering av den så kallade krisberedskaps-handboken som utgör metodstöd vid krishantering.

Under året deltog Riksdagsförvaltningen i den externa samverkansövningen SAMÖ 2018, som syftade till kunskapshöjning om civilt försvar. Planering har också påbörjats för deltagande i den externa samverkansövningen Totalförsvarsövning 2020. Det har genomförts en uppföljning av rekommendationerna från utvärderingen av övningen med krigsdelegationen 2017, och krigsdelegationen har också fått en introduktion från förvaltningen i samband med sitt konstituerande möte.

Vidare genomfördes under 2018 workshoppar med ledningsgruppen och utvalda medarbetare i förvaltningen inom ramen för Riksdagsförvaltningens planering för civilt försvar. Dessa insatser bedöms ha bidragit både till kunskapshöjning och till att få fram viktiga ingångsvärden för det fortsatta arbetet. Därtill har det löpande skett extern samverkan med andra myndigheter inom ramen för pågående totalförsvarsplanering.

Samtliga ovannämnda aktiviteter bedöms ha bidragit till en stärkt förmåga för Riksdagsförvaltningen att säkerställa att riksdagen kan verka i hela hotskallan. Det innebär att verksamhetens kritiska processer ska kunna fortgå såväl i händelse av incidenter och kriser i fredstid som vid krigsfara eller krig.

Centrala utvecklingsprojekt

För att underlätta prioriteringar av utvecklingsarbetet har förvaltningen en central budgetpost för större projekt. (Fastighetsprojekten ingår inte i denna budget utan finansieras främst från fastighetsanslaget.)

Under 2018 arbetade förvaltningen med nio projekt och sju förstudier som finansierades av den centrala projektbudgeten. Här kommenteras några av dem.

A. Stöd till kammare och utskott

Projektet Utveckling av rixsystemen 2.0 ska vidareutveckla och förbättra de it-system som stöder den parlamentariska processen. I projektet Statistik om den parlamentariska processen sammanställs tillförlitliga data från olika system i ett datalager. Datalagret ska användas för sökning och bearbetning av uppgifter som förvaltningen behöver i olika sammanhang.

B. Stöd och service till ledamöter och partikanslier

Riksdagsbiblioteket har upphandlat och infört ett nytt bibliotekssystem. Samma leverantör som tidigare fick uppdraget.

En digital mötestjänst används för att distribuera och administrera handlingar inför utskottens sammanträden. Delar av lösningen har säkerhetsbrister, och förvaltningen har utrett hur dessa ska åtgärdas.

C. Kunskap om riksdagen och riksdagens arbete

Projektet Upplev riksdagen har lanserat en ny tjänst med filmer på riksdagens webbplats där besökarna bland annat kan göra ett virtuellt riksdagsbesök och få inblick i riksdagsarbetet.

En förstudie har utrett förutsättningarna för att ersätta nuvarande evenemangssystem med en modern lösning.

E. Väl fungerande myndighet och arbetsgivare

Projektet Digitalt servicecenter ska införa en lösning där ledamöter, partikanslianställda och anställda inom Riksdagsförvaltningen ska kunna registrera, få återkoppling på och uppdatera sina serviceärenden på Intranätet.

En förstudie har utrett om Riksdagsförvaltningen ska uppgradera nuvarande mediehanteringssystem eller upphandla ett helt nytt system för att hantera inspelning och sändning av bland annat sammanträden i kammaren.

Stöd till myndigheterna under riksdagen

Riksdagsförvaltningen ska enligt förvaltningens instruktion³⁴ biträda myndigheterna under riksdagen, det vill säga Riksrevisionen, Riksdagens ombudsmän (JO) och Riksbanken. I det ingår bland annat att upprätta anslagsdirektiv för var och en av myndigheterna, förutom Riksbanken, och att ingå centrala kollektivavtal. Mot en avgift utför förvaltningen även administrativa och it-relaterade tjänster åt JO.

Stöd till riksdagens nämndmyndigheter

Riksdagens nämndmyndigheter är Partibidragsnämnden, Riksdagens arvodesnämnd, Statsrådsarvodesnämnden, Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner, Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna, Riksdagens överklagandenämnd, Valprövningsnämnden och Riksdagens ansvarsnämnd. Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner inrättades den 1 juli 2018. Nämndmyndigheterna är självständiga myndigheter under riksdagen med eget verksamhetsansvar, men finansieras genom Riksdagsförvaltningens anslag.

Riksdagsförvaltningen ska enligt sin instruktion erbjuda nämndmyndigheterna kanslistöd. Överenskommelser om sådant stöd finns med samtliga nämndmyndigheter. Överenskommelserna följs upp minst en gång vartannat år och revideras vid behov. Det finns en instruktion inom Riksdagsförvaltningen för samordningen av stödet.

Nämndmyndigheterna ska upprätta en arbetsordning och senast den 22 februari varje år lämna en verksamhetsredogörelse till riksdagen. Enligt instruktionen för varje nämnd ska verksamhetsberättelsen innehålla en redovisning av verksamhetens kostnader. Enligt förarbetena till lagen (2016:1091) om budget- och ekonomiadministration för riksdagens myndigheter, den så kallade

³⁴ Lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen.

BEA-lagen, och dess föregångare, den så kallade REA-lagen, ska verksamhetsberättelsen därutöver innehålla uppgifter om nämndens arbetsuppgifter, ledamöter, hur verksamheten bedrivs samt de övriga upplysningar som behövs för att ge en rättvisande bild av verksamheten. Verksamhetsberättelserna behandlas av konstitutionsutskottet.

En sammanställning över uppgifter om antalet sammanträden, ledamöter och kostnader 2018 redovisas nedan. Vad särskilt gäller Valprövningsnämnden var kostnaderna betydligt högre under 2018 än tidigare valår, vilket beror på att nämnden fick anlita extra personal för att kunna hantera ett mycket stort antal överklaganden.

För ytterligare uppgifter om nämndmyndigheternas verksamhet under året hänvisas till respektive nämnds verksamhetsberättelse.

Tabell 34 Riksdagens nämndmyndigheter – sammanträden, ledamöter och kostnader (tkr)

	Antal sammanträden	Antal ledamöter	Summa kostnader
Riksdagens överklagandenämnd	3	5	124
Partibidragsnämnden	2	3	166
Riksdagens arvodesnämnd	8	3	374
Statsrådsarvodesnämnden	2	3	166
Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna	4	3	170
Valprövningsnämnden	14	7	1 002
Riksdagens ansvarsnämnd	0	5	7
Nämnden för prövning av statsråds och statssekreterares övergångsrestriktioner ³⁵	0	5	172
Totalt 2018	33	34	2 181
Totalt 2017	39	29	1 293
Totalt 2016	38	29	1 271

Personalfrågor

Antalet anställda inom Riksdagsförvaltningen med en tillsvidare- eller tidsbegränsad anställning var 683 vid utgången av 2018, vilket är 3 fler än 2017 (680) och 36 fler än 2016 (647). Antalet årsarbetskrafter uppgick till 618, vilket är högre än 2017 (602) och 2016 (583). Ökningen av årsarbetskrafter beror framför allt på att förvaltningen utvecklat sitt säkerhetsarbete och anställt fler inom det området.

³⁵ Nämnden inrättades den 1 juli 2018.

Tabell 35 Antalet anställda fördelat på ålder och kön 2018-12-31

Åldersintervall	Kvinnor	Män	Totalt antal 2018	Ålder, andel av samtliga (%)	Totalt antal 2017	Totalt antal 2016
<24 år	1	0	1	0	1	1
25–34 år	28	17	45	7	51	41
35–44 år	107	68	175	26	187	181
45–54 år	166	103	269	39	262	255
55–59 år	64	59	123	18	112	105
>59 år	49	21	70	10	67	64
Totalt	415	268	683	100	680	647

Medelåldern för de anställda, för både kvinnor och män, var 49 år, vilket är en liten ökning (0,5 år) jämfört med 2017 och 2016. Andelen kvinnor av samtliga anställda var cirka 61 procent vid utgången av 2018, vilket är samma som 2017 och 2016.

Personalomsättningen var 7,5 procent, jämfört med 10,1 procent 2017 och 12,0 procent 2016.

Tabell 36 Sjukfrånvaro 2013–2018

	2018	2017	2016	2015	2014	2013
Total sjukfrånvaro i % av tillgänglig arbetstid	4,1	4,3	3,4	2,9	2,6	2,8
Långtidssjukfrånvaro (60 kalenderdagar) i förhållande till total sjukfrånvaro i %	50,5	54,7	48,2	44,2	36,2	27,5
Kvinnors sjukfrånvaro i % av tillgänglig arbetstid	4,4	4,5	4,0	3,4	3,1	3,5
Mäns sjukfrånvaro i % av tillgänglig arbetstid	3,8	3,9	2,4	2,3	1,8	1,8
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år eller yngre i % av tillgänglig arbetstid	4,7	3,1	0,8	1,2	1,1	0,7
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30–49 år i % av tillgänglig arbetstid	4,4	4,4	3,4	2,7	2,2	2,4
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i % av tillgänglig arbetstid	3,9	4,1	3,4	3,2	3,1	3,3

Den totala sjukfrånvaron i procent av tillgänglig arbetstid var 4,1 procent 2018. Det är en liten minskning jämfört med 2017 men ändå på en högre nivå än jämfört med 2013–2015. Minskningen 2018 beror på en något lägre långtidssjukfrånvaro.

Personalansvarsnämnden sammanträdde vid ett tillfälle under 2018 och beslutade då om en varning för tjänsteförseelse.

Kompetensförsörjning

Riksdagsförvaltningen har efter utvecklingsarbetet med den strategiska kompetensförsörjningen fastställt en instruktion för arbetet. Därmed har arbetet med strategisk kompetensförsörjning fått en formell och tydlig ram.

Riksdagsförvaltningen genomförde under året kompetensutvecklingsinsatser i form av bland annat projektutbildning och språkutbildning. Det it-kunskapslyft som förvaltningen arbetade med under 2016 och 2017 har avslutats. Erfarenheterna från kunskapslyftet har analyserats och integrerats i linjearbetet.

Förvaltningen har tidigare anpassat och sett över introduktionsutbildningen för nyanställda så att innehållet bättre speglar förvaltningens uppdrag och arbete. Introduktionsutbildningen har nu fått en fastare form.

En praktikantpolicy har tagits fram och uttrycker Riksdagsförvaltningens viljeinriktning när det gäller att ta emot praktikanter. Den syftar även till att ge en form för struktur och systematik i mottagandet av praktikanter.

Det chefsutvecklingsprogram som fastställdes 2014 har fortsatt under året. Programmet innehåller såväl generella som individuella inslag, men också en utvecklad och fördjupad introduktion för nya chefer. Under 2018 deltog samtliga chefer i diskussioner och seminarier om utvecklingsområdet feedback. En insats som även riktar sig till medarbetarna inleddes under hösten och kommer att fortsätta under 2019. Ett arbete har inletts med att ta fram underlag till förslag om ett nytt chefs- och ledarutvecklingsprogram för perioden 2019–2022. Förslaget beräknas kunna presenteras våren 2019.

Liksom tidigare har en stor del av förvaltningens chefer deltagit i så kallade handledningsgrupper, vilket innebär att chefer träffas i mindre grupper under ledning av en extern handledare. Även teamledare på säkerhetsenheten och samordnare inom lokalvården har deltagit i särskilda handledningsgrupper.

Nya chefer i förvaltningen har erbjudits utbildning i lönesättande samtal samt grundläggande arbetsmiljöutbildning. Chefer som är nya i chefsrollen erbjuds alltid utbildningen Ny som chef.

Under 2018 hade förvaltningen 63 anställningar utannonserade (101 anställningar 2017 och 104 anställningar 2016). Antalet mottagna ansökningar var närmare 2 700 (2 660) med en variation på 2–266 per anställning (2017: 3 952, 2–170 per anställning och 2016: 4 900 ansökningar, 4–278 per anställning).

Stärka chefers och medarbetares förmåga att arbeta planerat och strukturerat med kommunikation

Den satsning på planerad strategisk kommunikation som började 2017 fortsatte under året för att möta förvaltningens behov av kommunikationsstöd. En ny kommunikationsstrategi togs fram och beslutades. En arbetsmodell för planerad kommunikation med en utsedd kommunikationsansvarig användes i 34 projekt och uppdrag med syfte att säkerställa bättre effektivitet och måluppfyllelse.

Under året genomfördes sex utbildningstillfällen inom planerad kommunikation, sociala medier och film. Syftet var att kommunikationsavdelningen ännu bättre ska kunna ge förvaltningen stöd i planerad kommunikation och att utveckla kommunikationen inom sociala medier och film.

Under hösten 2018 genomfördes en nulägesanalys av lednings- och internkommunikationen inom förvaltningen. Kvalitativa samtalsintervjuer genomfördes med hela ledningsgruppen (7), 20 chefer och 58 medarbetare. Nulägesanalysen ska ligga till grund för en handlingsplan som kommer att genomföras under 2019 för att förbättra förvaltningens lednings- och internkommunikation.

Chefer – rekrytering och struktur

Under 2018 rekryterades nio chefer – fem kvinnor och fyra män. Könsfördelningen i chefsgruppen är jämn. Kvinnornas andel är 43 procent, vilket är något lägre än tidigare år (47 procent 2017 och 45 procent 2016). Medelåldern för cheferna i Riksdagsförvaltningen är 51 år, vilket är en ökning med 0,5 år jämfört med föregående år.

Tabell 37 Antalet chefer fördelade efter ålder och kön 2018-12-31

Åldersintervall	Kvinnor	Män	Totalt 2018	Andel av samtliga (%)	Totalt 2017	Totalt 2016
25–34 år	–	–	–	–	–	–
35–44 år	6	4	10	15	12	13
45–54 år	10	20	30	46	31	31
55–59 år	7	9	16	25	11	13
>59 år	5	4	9	14	10	8
Totalt	28	37	65	100	64	65

Förvaltningen som attraktiv arbetsgivare

Riksdagsförvaltningen har utarbetat en handlingsplan för hur myndigheten ska synliggöras som attraktiv arbetsgivare. Vidare har en strategisk kommunikationsplan utarbetats med fokus på bland annat i vilken form förvaltningens styrkor och utmaningar ska kommuniceras. För att i större omfattning nå kandidater som inte aktivt söker jobb annonserar Riksdagsförvaltningen nu lediga tjänster även på sociala medier. Till följd av detta har antalet annonser i dagspressen minskat.

Avtal och förhandlingar

Arbetsgivaren och de lokala arbetstagarorganisationerna Saco, fackförbundet ST och Seko arbetade under året med att följa upp samverkansavtalet som trädde i kraft den 1 januari 2017. Parterna kommer att fortsätta att utveckla och förbättra samverkansarbetet under 2019. Lokala avtal har träffats om nya löner från den 1 oktober 2017, om en tillfällig ändring i Avtal om ersättning

vid beredskapstjänstgöring med anledning av att Riksdagsförvaltningen hade en förstärkt beredskap under 2018 och om ett nytt lokalt reseavtal som börjar gälla 2019.

Arbetsmiljö

En bra arbetsmiljö bidrar till att göra Riksdagsförvaltningen till en attraktiv, utvecklande och hälsofrämjande arbetsplats.

Förvaltningens arbetsmiljömål avser åren 2017–2018. Ett av målen är att öka förutsättningarna för delaktighet för medarbetarna inom förvaltningen. Förvaltningen har bland annat fortsatt att arbeta enligt intentionerna i samverkansavtalet i värdegrundsarbetet och i arbetet med medarbetarpolicyn. En utvärdering av samverkansavtalet pågår. Ett annat mål är att förvaltningen ska öka möjligheterna till ett flexibelt arbetssätt genom att ytterligare stärka de anställdas it-kunskaper och kännedom om det tekniska stödet. För att nå detta mål har förvaltningen tagit till vara erfarenheterna från arbetet med it-kunskapslyftet och sett till att dessa fått genomslag i nya insatser och aktiviteter.

Förvaltningen har ansvar för den fysiska arbetsmiljön där ledamöter och partikanslier har sina arbetsplatser, eftersom arbetet bedrivs i riksdagens lokaler. Under 2018 slutfördes arbetet med att utforma ett formaliserat samarbete med partikanslierna i riksdagen.

Ett annat förändrings- och utvecklingsområde har varit att ombilda den tidigare skyddskommittén till att i stället ingå som en del i samverkansarbetet med benämningen samverkansgrupp arbetsmiljö. Därutöver har löpande arbete pågått med arbetsmiljöronder, arbetssskador och utbildning för nya chefer.

Likabehandling

Åtgärder i enlighet med likabehandlingsplanen genomfördes under 2018. Arbetet med en partsgemensam likabehandlingsplan för 2019–2022 har påbörjats. Inom ramen för denna görs en kartläggning av de aktuella behoven. Lönekartläggning enligt diskrimineringslagen är genomförd för 2018.

Friskvård

Målsättningen med Riksdagsförvaltningens friskvård är att bevara det friska friskt, öka frisknärvaren, minska antalet arbetssskador och förkorta tiden för rehabilitering i samband med sjukskrivning. Vidare ingår att göra ledamöter och anställda medvetna om betydelsen av en livsstil som minskar riskerna för fysisk och psykisk ohälsa samt att stimulera och motivera till vardagsmotion.

Friskvården inriktas särskilt på att aktivera de som är fysiskt inaktiva, både på individ- och på gruppnivå. Under 2018 genomfördes bland annat följande aktiviteter: hälsoprofiler, coachning, friskvårdsdagar samt kurser och rådgivning om stress, sömn, avspänning och kost. Vidare var det möjligt att styrketräna och delta i motions- och styrkepass.

Riksdagsförvaltningen fortsätter att arbeta i den anda som är grunden till att förvaltningen blev hälsodiplomerad 2014. Diplomet är ett bevis på ett medvetet och strukturerat hälsoarbete. En hälsodiplomerad arbetsplats har en god arbetsmiljö samt underlättar för och uppmanar sina medarbetare att göra hälsosamma livsstilsval.

Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

Riksdagsförvaltningen arbetar löpande med att förbättra tillgängligheten för personer med olika typer av funktionsnedsättningar.

Under året genomfördes ett stort antal aktiviteter för att förbättra tillgängligheten i riksdagens byggnader. Bland annat har arbetet med att förbättra kontrastmarkeringar i trappor både in- och utvändigt fortsatt, och belysning har bytts ut och förbättrats på flera ställen. Det sedan tidigare påbörjade arbetet som syftar till att tillgodose behovet av säkra, tillgängliga och smidiga entréer fortsatte under året och är på väg att avslutas i två av byggnaderna.

Förvaltningen har sett över rutiner och arbetssätt för verksamheten för att bedöma om något behöver justeras utifrån det nya nationella målet för funktionshinderspolitiken.

Åtgärder har påbörjats när det gäller att förbättra tillgängligheten i Riksdagsförvaltningens digitala kanaler i enlighet med kraven i den nya lagstiftningen på området.³⁶

Riksdagsförvaltningens miljöarbete

Riksdagsförvaltningen är sedan 2009 miljöcertifierad enligt ISO 14001. Det betyder att miljöarbetet är systematiserat i ett miljöledningssystem. Riksdagsstyrelsen har fattat beslut om följande övergripande miljömål för Riksdagsförvaltningen:

- minska utsläppen av växthusgaser
- minimera förekomsten av farliga ämnen i riksdagens hus
- minska energianvändningen
- minska mängden avfall
- begränsa miljöpåverkan genom hållbara upphandlingar och inköp.

Utgångspunkten för miljömålen är de nationella miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt samt de områden där Riksdagsförvaltningen har bedömt att verksamheten påverkar miljön i högre grad.

En viktig del av miljöarbetet under 2018 var att omcertifiera förvaltningens miljöledningssystem i enlighet med ändrade krav i standarden för ISO 14001:2015. Detta uppnåddes i mars då externa revisorer granskade hela förvaltningens miljöledningssystem. De mindre avvikelser som noterades följ

³⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2102.

upp och hanteras i enlighet med förvaltningens miljöledningssystem. Revisorerne bedömde att förvaltningens ledningssystem är effektivt och bidrar aktivt till att uppfylla både policy och miljömål.

Under året påbörjade förvaltningen arbetet med att se över miljömålen inför en ny miljömålsperiod. Enligt plan kommer de övergripande miljömålen att fastställas av riksdagsstyrelsen i den strategiska planen för 2019–2022.

Under 2018 minskade förvaltningen i enlighet med miljömålen koldioxidutsläppen från sina fordon, påbörjade klimatkompensering för flygresor utanför EU och minskade energianvändningen. Förvaltningen minskade också förekomsten av farliga ämnen i riksdagens hus genom att reducera antalet onödiga och uttjänta tekniska apparater samt minska kemikalieförbrukningen för regelbunden städning. Därutöver fortsatte förvaltningen arbetet med att minska mängden avfall och ställde miljökrav i upphandlingar med mera.

Nödvändiga åtgärder planeras och vidtas utifrån de detaljerade miljömålen. Miljöarbetet följs upp och redovisas för riksdagsstyrelsen tre gånger om året i samband med övrig tertiälpåföljning.

Finansiell redovisning

4.1 Resultaträkning

(Belopp anges i tkr)

	Not	2018-01-01- 2018-12-31	2017-01-01- 2017-12-31
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	1 475 189	1 374 222
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	33 050	31 717
Intäkter av bidrag	3	7	0
Finansiella intäkter	4	2 534	14 968
Summa		1 510 780	1 420 908
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal och ledamöter	5	-1 052 263	-1 065 071
Kostnader för lokaler	6	-59 795	-41 721
Övriga driftkostnader		-352 732	-329 891
Finansiella kostnader	7	-657	-675
Avskrivningar och nedskrivningar		-51 571	-52 268
Summa		-1 517 019	-1 489 626
Verksamhetsutfall		-6 239	-68 718
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		518 211	504 766
Lämnade bidrag	8	-518 211	-504 766
Saldo		0	0
Årets kapitalförändring	9	-6 239	-68 718

4.2 Balansräkning

(Belopp anges i tkr)

Tillgångar	Not	2018-12-31	2017-12-31
Immateriella anläggningstillgångar	10		
Balanserade utgifter för utveckling		24 668	20 840
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		4 042	1 412
Summa		28 710	22 252
Materiella anläggningstillgångar	11		
Byggnader, mark och annan fast egendom		1 178 632	1 158 568
Förbättringsutgifter på annans fastighet		10 028	344
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		108 287	89 511
Pågående nyanläggningar		89 292	38 248
Summa		1 386 239	1 286 671
Finansiella anläggningstillgångar	12		
Andelar i bostadsrättsföreningar		2 159	2 159
Summa		2 159	2 159
Fordringar			
Kundfordringar	13	8 674	2 143
Fordringar hos andra myndigheter	14	26 086	22 478
Övriga fordringar		195	60
Summa		34 955	24 681
Periodavgränsningsposter	15		
Förutbetalda kostnader		43 044	40 573
Summa		43 044	40 573
Avräkning med statsverket	16	-122 723	-111 697
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		186 887	196 794
Kassa, plusgiro och bank		30	30
Summa		186 917	196 824
Summa tillgångar		1 559 301	1 461 463

Kapital och skulder	Not	2018-12-31	2017-12-31
Myndighetskapital	17		
Statskapital		850 559	836 056
Donationskapital		2 161	2 182
Balanserad kapitalförändring		-5 427 592	-4 792 007
Kapitalförändring enligt resultaträkningen		-6 239	-68 718
Summa		-4 581 111	-4 022 488
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	18	5 429 610	4 855 716
Övriga avsättningar	19	7 382	6 962
Summa		5 436 992	4 862 678
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	20	522 629	461 962
Skulder till andra myndigheter		28 946	24 713
Leverantörsskulder		77 247	71 091
Övriga skulder		18 266	17 732
Summa		647 087	575 499
Periodavgränsningsposter	21		
Upplupna kostnader		49 804	38 070
Oförbrukade bidrag		0	7
Övriga förutbetalda intäkter		6 528	7 699
Summa		56 332	45 775
Summa kapital och skulder		1 559 301	1 461 463

4.3 Anslagsredovisning

(Belopp anges i tkr)

Ramanslag 2018-12-31	Not	Ingående överförings- belopp	Årets tilldelning enl anslagsdirektiv och regleringsbrev	Indragning	Totalt disp. belopp	Netto utgifter	Utgående överförings- belopp
Uo 01 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m. Ap.1 Riksdagens leda- möter och partier m.m.	22	43 334	904 666	0	948 000	-915 945	32 055
Uo 01 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag Ap.1 Förvaltnings- kostnader	23	30 492	814 471	0	844 963	-815 506	29 457
Uo 01 2:3 Riksdagens fastighetsanslag Ap.1 Riksdagens fastighetsanslag	24	44 029	120 000	0	164 029	-97 222	66 807
Uo 01 6:5 Stöd till politiska partier Ap.1 Stöd till politiska partier	25	69	166 950	-69	166 950	-170 839	-3 889
Uo17 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer Ap.1 Stöd till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer		0	15 000	0	15 000	-15 000	0
Summa anslag		117 924	2 021 087	-70	2 138 941	-2 014 511	124 430

Redovisning av beställningsbemyndiganden i årsredovisningen

Anslagsbenämning	Tilldelat bemyndigande	Ingående åtaganden	Utestående åtaganden	Utestående åtaganden	
Uo 01 6:5 Ramanslag					
<i>Stöd till politiska partier</i>					
Ap 1 Stöd till					
politiska partier	172 200	125 224	125 224	125 224	
Uo 17 13:4 Ramanslag					
<i>Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer</i>					
Ap 1 Stöd till					
riksdagspartiernas kvinnoorganisationer	15 000	15 000	15 000	15 000	
Summa	187 200	140 224	140 224	140 224	0

4.4 Tilläggsupplysningar och noter

Alla belopp redovisas i tusental kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Redovisningsprinciper

Tillämpade redovisningsprinciper

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med lagen (2016:1091) om budget och ekonomiadministration för riksdagens myndigheter (BEA-lagen) och tillhörande föreskrift RFS (2016:4).

Lagen (2005:590) om insyn i vissa finansiella förbindelser m.m. bedöms inte tillämplig för Riksdagsförvaltningen.

I enlighet med ESV:s föreskrifter till 10 § FBF tillämpar Riksdagsförvaltningen den 5 januari som brytdag. Efter brytdagen har fakturor som överstiger 100 tkr bokförts som periodavgränsningsposter.

Kostnadmässig anslagsavräkning

För semesterdagar som har intjänats före 2009 avräknas från och med 2009 anslaget först vid uttaget enligt undantagsbestämmelsen. Utgående balans 2017 på 6 157 tkr, har 2018 minskat med 561 tkr till 5 596 tkr.

Avsättningar för riksdagsledamöternas pensioner och inkomstgarantier samt omställningsstöd undantas från bestämmelserna om kostnadmässig anslagsavräkning, i enlighet med 2 kap. 11 § BEA-lagen. Från och med budgetåret 2018 är förändringen av dessa avsättningar bokförda direkt mot Myndighetskapitalet och inte i resultaträkningen, enligt ESV:s regelverk. Detta har påverkat noterna för finansiella intäkter, kostnader för ledamöter och personal, årets kapitalförändring samt förändring av myndighetskapitalet. Jämförelsetalen har inte räknats om då det inte är praktiskt genomförbart samt att jämförelsetalen inte hade kunnat visas på ett meningsfullt sätt.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar

Investeringar som huvudsakligen syftar till att bevara riksbyggnaderna på Helgeandsholmen finansieras med anslag i stället för med lån i Riksgäldskontoret.

Materiella anläggningstillgångar

Anläggningstillgångar med en anskaffningskostnad på minst 30 tkr och en beräknad ekonomisk livslängd på tre år eller längre bokförs som materiell anläggningstillgång.

Immateriella anläggningstillgångar

För immateriella anläggningstillgångar är motsvarande beloppsgräns 500 tkr och en beräknad ekonomisk livslängd på tre år eller längre. Förbättringsutgifter på annans fastighet bokförs som anläggningstillgång om utgiften överstiger 100 tkr.

Pågående arbeten

Pågående arbeten värderas med avseende på om de ska bokföras som anläggningstillgång eller inte vid tidpunkten då lån kan tas upp för lånefinansierade anläggningstillgångar.

Tillämpade avskrivningstider

Anläggningstillgångarna skrivs av över den bedömda ekonomiska livslängden från den månad som tillgången kan tas i bruk. Budgetåret 2016 införde Riksdagsförvaltningen infört komponentredovisning enligt ESVs regelverk, vilket innebär att fastigheterna kommer skrivas av enligt komponentens beräknade nyttjande period. Införandet av komponentredovisning kommer att ske successivt.

Tabell Tillämpade avskrivningstider

Typ av anläggningstillgång	Avskrivningstid
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>	
Balanserade utgifter för utveckling	3 år
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	3–10 år
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>	
Byggnader, mark och annan fast egendom	10–150 år
Byggnadsinventarier	3–30 år
Förbättringsutgifter på annans fastighet	3–10 år
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	3–10 år

Bärbara datorer för ledamöter och tjänstemän redovisas inte som en anläggningstillgång eftersom den förväntade ekonomiska livslängden bedöms vara kortare än tre år.

Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser

Pensioner och avgångsförmåner till talmannen och riksdagsledamöter regleras i lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter jämte vissa äldre, upphävda författningar som är tillämpliga i vissa fall enligt övergångsbestämmelser.

Sedan den 1 maj 2014 finns två parallella system för avgångsförmåner; dels det tidigare systemet med inkomstgaranti, dels ett nytt system med ekonomiskt omställningsstöd. Inkomstgarantin gäller ledamöter som valts in i riksdagen

före valet 2014 medan det ekonomiska omställningsstödet omfattar övriga ledamöter. Successivt kommer inkomstgarantin att ersättas av ekonomiskt omställningsstöd som avgångsförmån.

Avsättningar för ledamöternas ålderspensioner, egenlivränta och inkomstgarantier redovisades för första gången 2007 som avsättningar i balansräkningen. Sedan 2009 redovisas EU-parlamentarikernas pensioner m.m. i posten *Pensionsavsättning till ledamöter som lämnat riksdagen*.

Riksdagsförvaltningen har sedan 2008 förfinat beräkningarna för såväl ledamöternas pensioner som avgångsförmåner

Sedan 2011 ingår även inkomstgaranti för de sittande riksdagsledamöter som har intjänat rätt till inkomstgaranti (latent) samt en avsättning för den inkomstgaranti som söks men inte utnyttjats (vilande).

Sedan 2015 ingår avsättningen för omställningsstödet som en latent utfästelse och från och med 2017 ingår även beslutade omställningsstöd i avsättningen.

Den samlade kostnaden för ledamöternas intjänande av framtida pensioner och inkomstgarantier redovisas som en avsättning. Då avsättningen är undantagen från kostnadsmässig anslagsavräkning medför det att årets förändring av avsättningen inte har någon anslagspåverkan. Fram till och med budgetåret 2017 syntes förändringen av avsättningen i årets kapitalförändring men från och med budgetåret 2018 bokförs inte förändringen i resultaträkningen utan direkt mot Myndighetskapitalet, balanserad kapitalförändring, i enlighet med ESV:s regelverk. Tidigare år har förändringen av avsättningen påverkat årets kapitalförändring.

I posten balanserad kapitalförändring redovisas den upparbetade skulden från och med 2007 som avser huvudsakligen pensioner och inkomstgarantier samt omställningsstödet för ledamöterna inklusive sociala avgifter, därmed uppvisar saldot ett stort negativt belopp. Fram till och med år 2017 var den balanserade kapitalförändringen -4 792 007 tkr och under 2018 har skulden ökat med -635 584 tkr till -5 427 592 tkr. De nya beräkningsgrunderna som Riksdagsförvaltningen tillämpar från och med 2018 har ökat skulden med cirka 4 %.

Riksdagsledamöternas pensioner

Avsättning för pensionsförpliktelser till ledamöter som har lämnat riksdagen redovisas till det försäkringstekniska värdet av pensionsåtaganden som har beräknats av Statens tjänstepensionsverk (SPV) i enlighet med gällande regelverk för affärsverk.

Från och med budgetåret 2018 har nya beräkningsgrunder använts vid beräkningen av pensionsskulden per den 31 december 2018. Det är de beräkningsgrunder som SPV använder för pensionsrörelsens pensionsskuld. Under tid när förmånen indexeras med PBB-index eller följsamhetsindex har bruttoräntan -0,60 % använts. Under tid när förmånen indexeras med inkomst-/balansindex eller arvodesindex har bruttoräntan -1,60 % använts. Före ändringen

av beräkningsgrunder användes Finansinspektionens s.k. trygghandgrunder (FFFS 2007:24) avseende åtaganden med utfäst indexering.

Avsättning för intjänade pensionsförpliktelser för ledamöter som för närvarande sitter i riksdagen har gjorts enligt samma modell.

Riksdagsförvaltningen betalar särskild löneskatt på utbetalda pensioner; avsättningarna inkluderar därför sociala avgifter.

Tidigare budgetår var de försäkringstekniska beräkningsgrunderna för tjänstepensionsskulden olika för Riksdagsförvaltningen jämfört mot Riksdagsförvaltningens pensionsskuld i årsredovisningen för staten. Från 2018 är beräkningsgrunderna lika.

Riksdagsledamöters inkomstgarantier och omställningsstöd

Avsättningar för beslutade inkomstgarantier (inklusive sociala avgifter) till ledamöter har gjorts med ett belopp som motsvarar förväntade framtida utbetalningar. Avsättningarna baseras på de av ledamöterna anmälda förhållandena och på de inkomstgarantibelopp som gällde i december 2018. Nuvärdesberäkningen utgör en diskontering av det totala åtagandet för vart och ett av åren 2019 till och med 2031.

Från och med budgetåret 2018 har nya beräkningsgrunder använts vid beräkningen av inkomstgarantin per den 31 december 2018. Det är de beräkningsgrunder som SPV använder för pensionsrörelsens pensionsskuld. Under tid när förmånen indexeras med PBB-index eller följsamhetsindex har bruttoräntan -0,60 % använts. Under tid när förmånen indexeras med inkomst-/balansindex eller arvodesindex har bruttoräntan -1,60 % använts. Eftersom inkomstgarantier och omställningsstöd indexeras med PBB-index har bruttoräntan -0,60 % använts samt att avdrag för avkastningsskatt är 0,1 procentenheter.

Före ändringen av beräkningsgrunder användes Finansinspektionens så kallade trygghandgrunder (FFFS 2007:24) avseende åtaganden med utfäst indexering.

Som komplement till avsättningarna för beslutade inkomstgarantier har även en bedömning gjorts av latent inkomstgarantier, det vill säga för nu aktiva ledamöter. Riksdagsförvaltningen betalar arbetsgivaravgifter på utbetalda inkomstgarantier och avsättningarna inkluderar därför sociala avgifter.

Avsättningar för latent utfästelser för det ekonomiska omställningsstödet aktualiserades i samband med årsredovisningen 2015 beroende på de berättiganderegler som gäller för stödet. Avsättningarna baseras på en bedömning av de belopp för nu aktiva ledamöter, som omfattas av det ekonomiska omställningsstödet, skulle ha haft rätt till per den 2018-12-31. Även detta stöd genererar arbetsgivaravgifter och är därför medräknade i avsättningen.

Fordringar

Fordringar har tagits upp med de belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalda. Fordringar i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Skulder m.m.

Skulder har tagits upp till nominellt belopp. Skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Övriga upplysningar

Riksdagsförvaltning har från och med budgetåret 2014 inte upprättat någon finansieringsanalys då BEA-lagen inte kräver det och inte heller den tidigare gällande REA-lagen.

Noter

Resultaträkning

(Belopp anges i tkr)

	2018	2017
Not 1 Intäkter av anslag		
Utgifter enligt anslagsavräkningen	2 014 511	1 923 008
Minskning av intjänad semesterlöneskuld före 2009	-561	-381
Inköp tillgångar avräknat mot statskapital	-20 550	-43 638
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag	-518 211	-504 766
Summa	1 475 189	1 374 222

I utfallet på inköp tillgångar avräknat mot statskapital, avser 5,4 mnkr renovering av bostadsrätter samt 4,7 respektive 9,9 mnkr renovering av delar av riksdagshusets fasad och tak.

Not 2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar

Intäkter av hyror	20 878	20 410
Service överenskommelse med JO	5 285	5 339
Försäljning riksdagstryck	2 483	3 277
Försäljning internttryckeriet	2 514	1 369
Övrig försäljningsverksamhet	1 890	1 323
Summa	33 050	31 717

I posten övrig försäljningsverksamhet, ingår bland annat försäljning av presentartiklar och it-utrustning m.m.

Not 3 Intäkter av bidrag

Periodisering bidrag från Kulturfonden	7	0
Summa	7	0

Not 4 Finansiella intäkter

Ränteintäkter från Riksgäldskontoret	2 355	2 270
Ränteintäkter i avsättning för pensioner till ledamöter	0	12 542
Övrigt	179	156
Summa	2 534	14 968

Från och med 2018 redovisas inte räntepåverkan i avsättningen av pensioner till ledamöter i resultaträkningen enligt ESVs regelverk, se Tilläggsupplysningar och noter under rubriken redovisningsprinciper. Detta medför att utfallet på ränteintäkter i avsättning för pensioner till ledamöter är noll.

	2018	2017
Not 5 Kostnader för personal och ledamöter		
Kostnader för ledamöter (inkl. sociala avgifter)	-530 817	-571 156
Kostnader för personal (inkl. sociala avgifter)	-521 446	-493 915
Summa	-1 052 263	-1 065 071
varav löne-och arvodeskostnader, exklusive sociala avgifter	-652 684	-668 730
Från och med 2018 redovisas inte förändringen av avsättningen av pensioner och liknande förpliktelser till ledamöter i resultaträkningen enligt ESVs regelverk, se Tilläggsupplysningar och noter under rubriken redovisningsprinciper. Detta påverkar utfallet på kostnader för ledamöter (inkl. sociala avgifter).		
Not 6 Kostnader för lokaler		
Lokalkostnader	-59 795	-41 721
Summa	-59 795	-41 721
Ökningen av lokalkostnader beror på evakueringskostnader med anledning av renovering av Ledamotshuset.		
Not 7 Finansiella kostnader		
Ränta till Riksgäldskontoret	-646	-663
Övrigt	-11	-12
Summa	-657	-675
Not 8 Lämnade bidrag		
Stöd till politiska partier	-170 839	-172 131
Stöd till partigrupperna i riksdagen	-311 387	-298 141
Stöd till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	-15 000	-15 000
Nordiska rådet	-14 478	-13 548
IPU	-1 070	-1 090
OSSE	-1 156	-1 003
Skolbidrag	-3 198	-2 770
Övrigt	-1 083	-1 083
Summa	-518 211	-504 766
I posten övrigt ingår bland annat bidrag till Sveriges nationaldag 600 tkr, Rifo 265 tkr och Veteranföreningen 195 tkr.		

	2018	2017
Not 9 Årets kapitalförändring		
Avskrivningar anslagsfinansierade anläggningstillgångar	-6 239	-6 067
Årets förändring av avsättning för pensioner, inkomstgarantier och omställningsstöd till ledamöter	0	-75 194
Ränteintäkter i avsättning för pensioner till ledamöter	0	12 542
Summa	-6 239	-68 718

Från och med 2018 redovisas inte förändringen av avsättningen av pensioner och liknande förpliktelser till ledamöter i resultaträkningen utan endast i balansräkningen, enligt ESVs regelverk. Se även Tilläggsupplysningar och noter under rubriken redovisningsprinciper. Detta gör att utfallet på årets förändring av avsättning för pensioner, inkomstgaranti och omställningsstöd till ledamöter samt ränteintäkter i avsättning för pensioner till ledamöter är noll.

Balansräkning*(Belopp anges i tkr)*

	2018-12-31	2017-12-31
Not 10 Immateriella anläggningstillgångar		
<i>Balanserade utgifter för utveckling</i>		
IB anskaffningar	103 161	96 576
Årets anskaffningar	13 074	6 635
Årets utrangeringar, anskaffningsvärde	0	-50
Tidigare års avskrivningar	-82 321	-72 349
Årets utrangeringar, avskrivningar	0	50
Årets avskrivningar	-9 246	-10 022
Bokfört värde	24 668	20 840
 <i>Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar</i>		
IB anskaffningar	5 946	4 957
Årets anskaffningar	3 118	989
Tidigare års avskrivningar	-4 534	-3 844
Årets avskrivningar	-488	-690
Bokfört värde	4 042	1 412
 Summa bokfört värde immateriella anläggningstillgångar	28 710	22 252
I årets anskaffningar ingår fastighetssystemet Landlord där avskrivningstiden är bedömd till 6 år enligt kontraktet.		

Not 11 Materiella anläggningstillgångar*Byggnader, mark och annan fast egendom*

IB anskaffningar	1 945 420	1 900 826
Årets anskaffningar	32 061	44 594
Fört från pågående nyanläggningar	6 973	0
Tidigare års avskrivningar	-786 852	-768 558
Årets avskrivningar	-18 969	-18 295
Bokfört värde	1 178 632	1 158 568
Taxeringsvärdet	240 600	240 600

Flertalet av fastigheterna är taxerade som specialenhet allmän byggnad, vilket innebär att de inte åsatts något taxeringsvärde. Fastigheter med taxeringsvärde är Iason 1, Milon 9, Kvasten 8, Aurora 2 och Ormsaltaren 6. Taxeringsvärdet beräknades 2016, nytt taxeringsvärde beräknas vart tredje år.

	2018-12-31	2017-12-31
<i>Förbättringsutgifter på annans fastighet</i>		
IB anskaffningar	19 104	19 141
Årets utrangeringar, anskaffningsvärde	0	-37
Årets anskaffningar	10 436	0
Tidigare års avskrivningar	-18 760	-17 637
Årets avskrivningar	-751	-1 160
Årets utrangeringar, avskrivningar	0	37
Bokfört värde	10 028	344

I årets anskaffningar ingår lokalanpassningar på Jakobsgratan 6, 4 tr och reparationer av lägenheter i bostadsrättsföreningen Älgen.

Maskiner, inventarier, installationer m.m.

IB anskaffningar	371 607	352 930
Årets anskaffningar	40 893	27 915
Årets utrangeringar, anskaffningsvärde	-11 417	-9 238
Tidigare års avskrivningar	-282 096	-269 209
Årets avskrivningar	-22 117	-22 101
Årets utrangeringar, avskrivningar	11 417	9 214
Bokfört värde	108 287	89 511

Pågående nyanläggningar

IB anskaffningar	38 248	8 382
Årets anskaffningar	58 016	29 920
Pågående nyanläggningar, årets nedskrivning	0	-54
Avslutade, fört till Byggnader, mark och annan fast egendom	-6 973	0
Bokfört värde	89 292	38 248

Pågående nyanläggningar består av upparbetade kostnader för Cephalus 357 tkr, Ledamotshuset 70 692 tkr, Neptunus entrémiljö 13 827 tkr, RÖ Entré riksplan etapp 3, 1 719 tkr, Sammanträdespoolen 209 tkr och Takomläggning Riksdagshuset östra del 2 488 tkr

Summa bokfört värde materiella anläggningstillgångar   **1 386 239**   **1 286 671**

	2018-12-31	2017-12-31
Not 12 Finansiella anläggningstillgångar		
Andelar i bostadsrättsföreningar, bokfört värde	2 159	2 159
Bokfört värde	2 159	2 159
Not 13 Kundfordringar		
Vasakronan, lokalanpassningar Jakobsgatan 6, 4 tr	6 250	0
Övriga kundfordringar	2 424	2 143
Bokfört värde	8 674	2 143
Not 14 Fordringar hos andra myndigheter		
Mervärdesskattefordran	20 999	19 489
Fordran JO, överenskommelse mm	3 864	2 744
Övrigt	1 223	245
Summa	26 086	22 478
I posten Övrigt ingår bland annat fordran Regeringskansliet för tryck av budgetpropositionen 2018 med 1 101 tkr.		
Not 15 Periodavgränsningsposter		
Förutbetalda hyror	17 512	9 816
Förutbetalda kostnader, årskort flyg	4 207	3 282
Förutbetalda kostnader, årskort tåg	12 246	11 866
Förutbetalda kostnader, Crayon	752	7 997
Övriga förutbetalda kostnader	8 327	7 611
Summa	43 044	40 573
Ökningen av förutbetalda hyror, beror på ökning av hyrda kontorslokaler på Jakobsgatan 6 m.m, i samband med renovering av Ledamotshuset. Minskningen av förutbetalda kostnader Crayon beror på att fakturan avseende 2019 inkom samma år. Utfallet på övriga förutbetalda kostnader, består i huvudsak av supportavtal samt övriga förutbetalda IT-tjänster.		
Not 16 Avräkning med statsverket		
<i>Anslag i icke räntebärande flöde</i>		
Ingående balans	0	0
Redovisat mot anslag	185 839	187 130
Medel hänförliga till transfereringar m.m. som betalats	-185 839	-187 130
Fordringar/Skulder avseende anslag i icke räntebärande flöde	0	0
<i>Anslag i räntebärande flöde</i>		
Ingående balans	-117 854	-127 955
Redovisat mot anslag	1 828 672	1 735 877
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-1 839 137	-1 761 205
Återbetalning av anslagsmedel	0	35 428
Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-128 319	-117 855

	2018-12-31	2017-12-31
<i>Fordran semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>		
Ingående balans	6 157	6 538
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-561	-381
<i>Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>		
	5 596	6 157
Summa avräkning med statsverket	-122 723	-111 697

Not 17 Förändring av myndighetskapalet

	Statskapital	Donationskapital	Balanserad kapitalförändring, anslagsfinansierad verksamhet	Kapitalförändring enligt resultaträkningen	Summa
Utgående balans 2017	-836 056	-2 182	4 792 007	68 718	4 022 488
Ingående balans 2018	-836 056	-2 182	4 792 007	68 718	4 022 488
Föregående års kapitalförändring	6 047	20	62 651	-68 718	0
Årets investeringar	-20 550	0	0	0	-20 550
Årets kapitalförändring	0	0	0	6 239	6 239
Årets förändring av avsättningar till pensioner samt övriga förmåner	0	0	572 933		572 933
Summa årets förändring	-850 559	-2 161	5 427 591	6 240	
Utgående balans 2018	-850 559	-2 161	5 427 591	6 240	4 581 111

Saldot på Balanserad kapitalförändring består huvudsakligen av kostnader för avsättningar för ledamöternas pensioner och inkomstgarantier inklusive sociala avgifter som ännu inte har utbetalats. Från och med 2018 bokförs förändringen av avsättningar till pensioner samt övriga förmåner direkt mot balanserad kapitalförändring och inte i resultaträkningen enligt ESVs regelverk, se även sista stycket under Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser i Tilläggsupplysningar och noter. I praktiken så innebär det att kostnaderna redovisas löpande men anslagsavräkningen görs först när utbetalning av pensionerna och inkomstgarantierna sker.

	2018-12-31	2017-12-31
Not 18 Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		
<i>Pensioner för tjänstemän</i>		
Ingående avsättning	851	1 634
Årets pensionskostnad	3 737	112
Årets pensionsutbetalningar	-552	-895
Utgående avsättning	4 035	851
<i>Tillkommer särskild löneskatt med</i>	979	206
<i>Pensionsavsättning till ledamöter</i>		
Ingående avsättning	3 290 141	3 222 158
Varav avgångna ledamöter	2 202 417	2 229 441
Varav aktiva ledamöter	1 087 724	992 718
Avsatt till pensioner	511 559	84 476
Årets pensionskostnad	-18 711	62 489
Årets pensionsutbetalningar	-81 162	-78 982
Utgående avsättning	3 701 827	3 290 141
Varav avgångna ledamöter	2 777 851	2 202 417
Varav aktiva ledamöter	923 974	1 087 724
<i>Tillkommer särskild löneskatt med</i>	898 063	798 188
I utgående avsättning, ingår ledamöters pensioner med 3 689 061 tkr samt latentat tilläggsbelopp med 12 765 tkr.		
<i>Inkomstgaranti för ledamöter som lämnat riksdagen</i>		
Ingående avsättning	174 939	212 730
Årets kostnad för inkomstgarantier	163 007	-15 587
Årets utgifter för inkomstgarantier	-30 645	-22 204
Utgående avsättning	307 301	174 939
<i>Tillkommer sociala avgifter med</i>	85 721	50 056
<i>Inkomstgaranti för ledamöter i riksdagen</i>		
Ingående avsättning	386 597	371 203
Årets kostnad för inkomstgarantier	-1 583	-1 526
Årets förändring av inkomstgarantier	-115 343	16 921
Utgående avsättning	269 671	386 597
<i>Tillkommer sociala avgifter</i>	78 401	113 028
<i>Omställningsstöd till ledamöter</i>		
Ingående avsättning	31 738	28 743
Årets kostnad för omställningsstöd	-250	-117
Årets förändring av omställningsstöd	32 135	3 112
Utgående avsättning	63 623	31 738
<i>Tillkommer sociala avgifter med</i>	19 990	9 972
Summa avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	5 429 610	4 855 716

	2018-12-31	2017-12-31
Not 19 Övriga avsättningar		
<i>Kompetensåtgärder</i>		
Ingående balans	6 962	6 098
Utnyttjat under året	-559	-59
Årets avsättningar	979	923
Utgående balans	7 382	6 962
Summa övriga avsättningar	7 382	6 962
Not 20 Lån i Riksgäldskontoret		
Ingående balans	461 962	450 472
Under året upptagna lån	104 703	60 661
Årets amorteringar	-44 037	-49 171
Utgående balans	522 629	461 962
<i>Av riksdagen beviljad låneram (enl. anslagsdirektivet)</i>	<i>650 000</i>	<i>600 000</i>
Not 21 Periodavgränsningsposter		
Upplupen semesterlöneskuld inkl. sociala avgifter	32 805	30 895
Upplupna löner och arvoden inkl. sociala avgifter	4 251	3 497
Övriga upplupna kostnader	12 748	3 677
Oförbrukade bidrag från Kulturfonden	0	7
Förutbetalda intäkter	1 133	2 421
Förutbetalda hyresintäkter	5 395	5 278
Summa periodavgränsningsposter	56 332	45 775
Ökningen av övriga upplupna kostnader består främst av upparbetade kostnader för taket på RÖ 2 488 tkr, ombyggnation ledamotshuset 1 510 tkr, Avarn security 2 045 tkr och Sthlm Exergi (fjärrvärme) 1 271 tkr.		

Anslagsredovisning*(Belopp anges i tkr)*

	2018	2017
Not 22 Utg.omr. 01 2:1 Ap 1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.		
Av riksdagen beviljad anslagskredit (3 %)	27 139	26 409
Not 23 Utg.omr. 01 2:2 Ap 1 Riksdagens förvaltningsanslag		
Av riksdagen beviljad anslagskredit (3 %)	24 434	23 037
<p>Årets tilldelade medel på förvaltningsanslaget uppgår till 814,5 miljoner kronor och det ingående anslagssparandet från 2017 uppgick till ca 30,5 miljoner kronor. Anslagsutfallet för 2018 är 815,5 miljoner kronor vilket innebär att det upparbetade anslagssparandet minskat något. Större poster med lägre utfall än planerat är avskrivningar, demokratijubileet samt valet 2018. Inom anslagsutrymmet avsattes också en dispositionsmedelspost som till största delen inte utnyttjats.</p>		
Not 24 Utg.omr. 01 2:3 Ap 1 Riksdagens fastighetsanslag		
Av riksdagen beviljad anslagskredit (3%)	3 600	3 390
<p>Anslagskonstruktionen på fastighetsanslaget är sådan att den avses bestämmas år från år för att kunna hantera variationer i utfallet för fastighetsverksamheten. För 2018 sattes anslagsnivån till 120 miljoner kronor. Utöver anslaget för 2018 behölls tidigare anslagssparande på 44 miljoner kronor. Årets anslagssparande beror främst på att vissa planerade underhållsåtgärder skjutits fram i tid samt att kostnader för vissa åtgärder blev lägre. Även kostnaderna för avskrivningar och beräknade evakueringskostnader för lokalhyror blev lägre. Inom anslaget avsattes också en dispositionsmedelspost för oförutsedda åtgärder som inte behövde utnyttjas. Det kan bli aktuellt att återlämna en del av det totala anslagssparandet under 2018.</p>		
Not 25 Utg.omr. 01 6:5 Ap 1 Stöd till politiska partier		
Av riksdagen beviljad anslagskredit (3 %)	5 008	5 166
<p>Under året har 3 889 tkr utnyttjats av anslagskrediten.</p>		

4.5 Sammanställning över väsentliga uppgifter

(Belopp anges i tkr)

	2018	2017	2016	2015	2014
Låneram Riksgälden					
<i>Verksamheten</i>					
Beviljad	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Utnyttjad	66 118	66 747	64 076	52 906	59 243
<i>Fastigheter</i>					
Beviljad	550 000	500 000	500 000	500 000	500 000
utnyttjad	456 511	395 215	386 396	398 482	413 511
<i>Kontokrediter Riksgälden</i>					
Beviljad	183 914	176 120	168 251	164 751	163 999
Maximalt utnyttjad	0	0	0	0	8 750
<i>Räntekonto Riksgälden</i>					
Ränteutgifter	2 355	2 270	2 184	1 174	434
Räntekostnader	646	663	637	338	1
Avgiftsintäkter					
<i>Avgiftsintäkter som disponeras</i>					
Avgiftsintäkter	33 050	31 717	31 035	31 968	31 577
Beräknat belopp enligt anslagsdirektivet	0	0	0	0	0
Anslagskredit					
<i>Beviljad</i>					
Riksdagens ledamöter och partier m.m.	27 139	26 409	26 014	25 556	25 280
Riksdagsförvaltningens förvaltningskostnader	24 434	23 037	21 461	21 169	21 520
Stöd till politiska partier	5 008	5 166	5 166	5 136	5 136
Riksdagens fastighetsanslag	3 600	3 390	3 000	2 700	2 400
<i>Utnyttjad anslagskredit</i>					
Riksdagens ledamöter och partier m.m.	0	0	0	0	0
Riksdagsförvaltningens förvaltningskostnader	0	0	0	0	0
Stöd till politiska partier	3 889	0	0	0	0
Riksdagens fastighetsanslag	0	0	0	0	0

	2018	2017	2016	2015	2014
Anslagssparande					
<i>Ramanslag</i>					
Riksdagens ledamöter och partier m.m.	32 055	43 334	36 490	37 983	62 156
Riksdagsförvaltningens förvaltningskostnader	29 457	30 492	42 037	47 442	42 913
Stöd till politiska partier	0	69	69	319	1 194
Riksdagens fastighetsanslag	66 807	44 029	49 428	17 649	14 960
Bemyndiganden					
Stöd till politiska partier	166 950	172 200	171 200	171 200	171 200
<i>Utestående åtaganden</i>	125 224	129 098	129 098	129 098	127 848
Stöd till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
<i>Utestående åtaganden</i>	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000
Personal					
Medelantalet anställda (st)	689	671	642	637	646
Antalet årsarbetskrafter (st)	618	602	583	591	591
Driftkostnad per årsarbetskraft*)					
	1 420	1 355	1 337	1 259	1 276
Kapitalförändring					
Årets	-6 239	-68 718	-609 707	-181 463	-141 749
Balanserad	-5 427 592	-4 792 007	-4 188 209	-4 034 515	-3 920 535

*) Med driftkostnad avses personalkostnader, övriga driftkostnader enligt resultaträkningen exklusive avskrivningar och alla direkt hänförliga kostnader avseende riksdagsledamöter.

Riksdagsstyrelsens uppdrag och ersättningar

Nedan redovisas riksdagsstyrelsens ledamöters uppdrag som styrelse- och rådsledamöter i andra statliga myndigheter och uppdrag som styrelseledamöter i aktiebolag samt de ersättningar³⁷ som betalades ut av Riksdagsförvaltningen 2018.

Ersättningar till riksdagsstyrelsens ledamöter den 31 december 2018

Andreas Norlén (M), ordförande

Ersättning: 1 279 090 kronor

Övriga uppdrag:

Kurirengruppen i Sverige AB,
suppleant

Länstidningen Östergötland AB,
suppleant

Länstidningen Värmlandsbygden
AB, suppleant

Förvaltningsaktiebolaget Länstid-
ningen Östergötland, suppleant

Grafiska Huset i Motala, suppleant

Annelie Karlsson (S), ledamot

Ersättning: 885 179 kronor

Anders Ygeman (S), ledamot

Ersättning: 902 765 kronor

Tobias Billström (M), ledamot

Ersättning: 906 311 kronor

Jessika Roswall (M), ledamot

Ersättning: 836 594 kronor

Övriga uppdrag:

Juristbyrå A Roswall AB,
ordförande

Enköpings Hyresbostäder AB,
ledamot

Överklagandenämnden för nämnde-
mannauppdrag, ledamot

Länsstyrelsen i Uppsalas insynsråd,
ledamot

Myndigheten för arbetsmiljökun-
skaps insynsråd, ledamot

Domarnämnden, ledamot

Hans Wallmark (M), ledamot

Ersättning: 978 952 kronor

Övriga uppdrag:

Svenska Medialen AB, ordförande
Norrköpings Tidningars Media AB,
ledamot

Sverige-Emil AB, ledamot

Mattias Karlsson i Norrhult (SD), ledamot

Ersättning: 907 715 kronor

Per Ramhorn (SD), ledamot

Ersättning: 817 084 kronor

³⁷ Med ersättning avses summan av ersättningar och andra förmåner som återfinns på kontrolluppgiften från Riksdagsförvaltningen 2018.

Anders W Jonsson (C), ledamot

Ersättning: 935 232 kronor

Övriga uppdrag:

Randello AB, ordförande

Mia Sydow Mölleby (V), ledamot

Ersättning: 907 591 kronor

Övriga uppdrag:

Riksrevisionens parlamentariska råd, ledamot

Jonas Eriksson (MP), ledamot

Ersättning: 935 626 kronor

Mattias Jonsson (S), suppleant

Ersättning: 790 726 kronor

*Övriga uppdrag:*Älvstranden utveckling AB,
ordförandeFörvaltnings AB Järmtorgskvarteret,
ledamot**Pia Nilsson (S), suppleant**

Ersättning: 798 098 kronor

Övriga uppdrag:

Sala Sparbank, ledamot

Karin Enström (M), suppleant

Ersättning: 805 762 kronor

Lotta Finstorp (M), suppleant

Ersättning: 795 018 kronor

*Övriga uppdrag:*Polismyndighetens insynsråd,
ledamotRegionpolisråd i Polisregion öst,
ledamotSocialstyrelsens rättsliga råd,
ledamot**Lars Hjälmared (M), suppleant**

Ersättning: 914 826 kronor

**Julia Kronlid (SD),
suppleant**

Ersättning: 778 708 kronor

Björn Söder (SD), suppleant

Ersättning: 961 259 kronor

Ulrika Heie (C), suppleant

Ersättning: 799 607 kronor

Övriga uppdrag:

Sätra Bruk AB, ledamot

Br Johanssons Bygghandel AB,
suppleant

Ramsågen Invest AB, suppleant

XL-Bygg Tibro AB, suppleant

BJT Hyvel AB, suppleant

Insynsrådet för yrkeshögskolan,
ledamotAllmänna Barnhuset i Stockholm
AB, ledamot**Maj Karlsson (V), suppleant**

Ersättning: 789 691 kronor

**Maria Ferm (MP),
suppleant**

Ersättning: 862 340 kronor

Övriga uppdrag:

Migrationsverkets insynsråd, ledamot

Säkerhetspolisens insynsråd, ledamot

Ingvar Mattson, riksdagsdirektör

Ersättning: 448 952 kronor

Ledamöter och suppleanter som har avgått ur riksdagsstyrelsen³⁸

Urban Ahlin (S), ordförande
till och med den 24 september 2018
Ersättning: 1 723 592 kronor

Håkan Bergman (S), ledamot
till och med den 24 september 2018
Ersättning: 726 690 kronor

Berit Högman (S), ledamot
till och med den 26 mars 2018
Ersättning: 275 518 kronor
Övriga uppdrag:
Kombispiel i Sverige AB, ledamot
till och med den 15 mars 2018
Presstödsnämnden, ledamot till och
med den 15 april 2018

Eva Sonidsson (S), ledamot
till och med den 24 september 2018
Ersättning: 736 562 kronor

Jessica Polfjärd (M), ledamot
till och med den 2 oktober 2018
Ersättning: 967 682 kronor

Hannah Bergstedt (S), suppleant
till och med den 24 september 2018
Ersättning: 542 007 kronor

Yilmaz Kerimo (S), suppleant
till och med den 23 mars 2018
Ersättning: 650 009 kronor
Övriga uppdrag:
Telge Fastigheter AB, ordförande

Elin Lundgren (S), suppleant
till och med den 2 oktober 2018
Ersättning: 787 705 kronor
Övriga uppdrag:
Polismyndighetens insynsråd,
ledamot
Kriminalvårdens insynsråd, ledamot

Anti Avsan (M), suppleant
till och med den 24 september 2018
Ersättning: 646 401 kronor
Övriga uppdrag:
Brottsförebyggande rådets
insynsråd, ledamot
Regionpolisråd i Polisregion
Stockholm, ledamot

Cecilia Magnusson (M), suppleant
till och med den 24 september 2018
Ersättning: 649 145 kronor
Övriga uppdrag:
Göteborgs Hamn AB, ledamot

Cecilia Widegren (M), suppleant
till och med den 2 oktober 2018
Ersättning: 802 741 kronor

³⁸ Här redovisas ledamöter och suppleanter som har avgått ur riksdagsstyrelsen och de ersättningar som Riksdagsförvaltningen betalade ut till dem 2018. Med ersättning avses summan av ersättningar och andra förmåner som återfinns på kontrolluppgiften från Riksdagsförvaltningen 2018.

Årsredovisningens undertecknande**Myndighetens chef undertecknar härmed årsredovisningen för år 2018**

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning. Jag bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten är betryggande.

Stockholm 2019-02-14

Ingvar Mattson, riksdagsdirektör

Riksdagsstyrelsens ledamöter undertecknar härmed årsredovisningen för år 2018

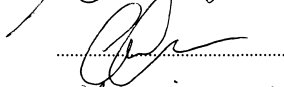
Vi intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning. Vi bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten är betryggande.

Stockholm 2019-02-14

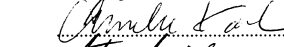
Andreas Norlén, ordförande

Erik Ezelius, ledamot

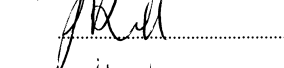
Annelie Karlsson, ledamot

Tobias Billström, ledamot

Jessika Roswall, ledamot

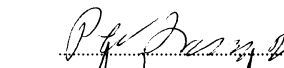
Hans Wallmark, ledamot

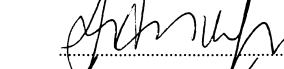
Mattias Karlsson, ledamot

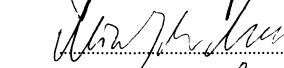
Per Ramhorn, ledamot

Anders W Jonsson, ledamot

Mia Sydow Mölleby, ledamot

Jonas Eriksson, ledamot

